1 MAYIS: EMEĞİN ONURLU BAYRAMI

YAŞIN

AYLIK
GENÇLİK
DERGİSİ
Mayıs'88
81
900 TL
KDV Dahil

GENÇ KIZLAR EĞİTİM KATILIM EŞİTLİK İSTİYOR

Dernekler Kapatılamayacak

ÖĞRENCİ GENÇLİK BAĞIMSIZ ÖRGÜTLENMESİNDEN VAZGEÇMEYECEK

YENİ KOŞULLARI YENİ BİÇİMLERDE KAVRAMAK GEREK

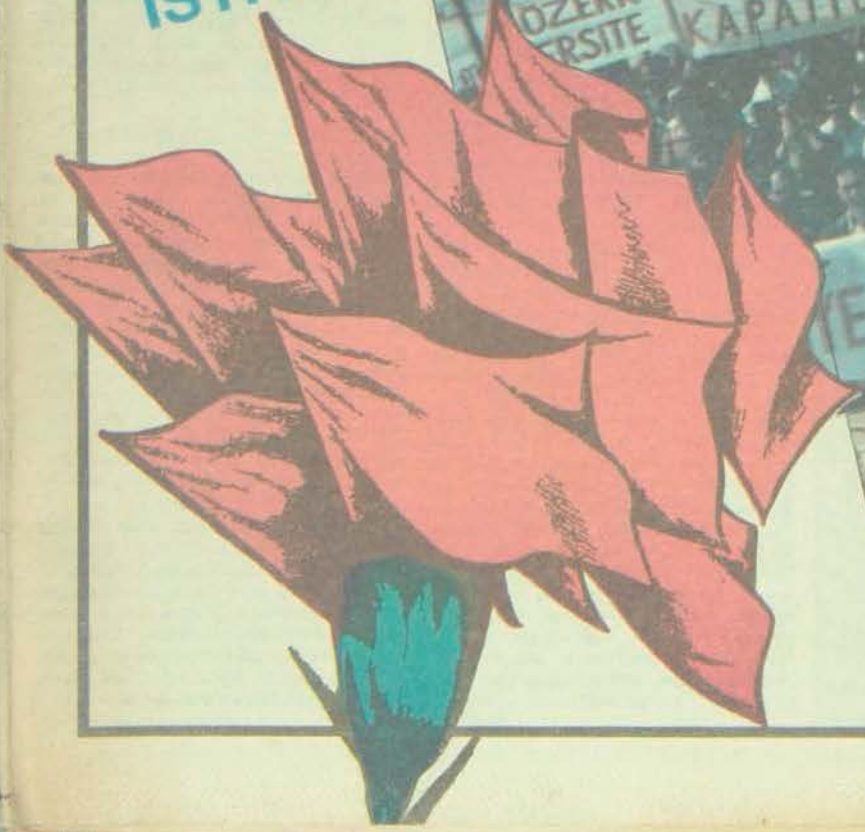

sanatın aktif etkileyebilme gücü ve barış

B U S A Y I D A

GELEN GÜNLER Mustafa Okan	3
59. MADDEYE HAYIR	4
ÖĞRENCİ GENÇLİK BAĞIMSIZ ÖRGÜTLENMESİNDEN VAZGEÇMEYECEK Yarın	5
DEMOKRATİK ÖĞRENCİ HAREKETİ ÖRGÜTLÜ YAPILARINI TÜM SALDIRILARA KARŞI KORUMAYA HAZIRDIR Fatih Güven	6
GENÇLİK YENİ BİR YÖK İSTEMİYOR	7
ÜÇ SORUN Ali Sel	8
ÜNİVERSİTELİ DERGİSİNİN MEKTUBU	
İZMİR'DE DERNEKLERİ SAVUNMAK İÇİN ORTAK ÇABA	10
HAK ARAMAYA SORUŞTURMA VE CEZA	11
"HAZIRLADIĞIMIZ MODEL HOŞUNUZA GİTMEYEBİLİR" Adnan Kahveci	12
HARÇLAR HANGİ KASALARI DOLDURUYOR? Doğan Altay	13
19 MAYIS GENÇLİĞİN BAYRAMIDIR Yusuf Korkmaz	13
SOL GÜÇLER, POLİTİK DERGİLER VE ÖĞRENCİ HAREKETİ Yasemin Çongar	14
DEMOKRASİ KAZANMA MÜCADELESİNDE YENİ ADIM Yılmaz Ulu	16
SORUN: DÜŞÜNME VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ SORUNUDUR Selim Demirci	17
İÇİMİZDEN BİRİ: BEHİCE BORAN Demet Yalçın	18
İŞÇİ SINIFININ BİRLİK, MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ 1 MAYIS Zeki Yücel	20
1 MAYIS GELENEĞİ Nihat Sargın - Haydar Kutlu	22
BAĞIMLI SENDİKACILIKTAN KİTLESEL EYLEME Cemil Turan	23
YENİ DARAACAÇLARI KURDURMASIN Beyhan Sunal	23
GENÇ KIZLAR EĞİTİM, KATILIM, EŞİTLİK İSTİYOR Yarın Çeviri Kurulu	24
NAMUS BEKÇİLİĞİ ALDATMACASINA SON Seher Gülbağı - Ayçe Arsoy GÖZALTINDA KIZLIK MUAYENESİ	26
DEVRİ ŞAHANELERİNİN SALTANATI Taner Gürel	28
OĞUZ OYAN "BUNALIMIN KÖKLÜ OLARAK AŞILMASI ANCAK EMEKTEN YANA POLİTİKALARIN GÜNDEME GETİRİLMESİYLE MÜMKÜN OLACAKTIR" Söyleşi Yalçın Baysal	30
TEK BİR DÜNYAMIZ VAR Söyleşi Gül Bilgin	32
YENİ DURUM, YENİ GÜÇLER Samet Ülker	34
IŞIL ÖZGENTÜRK İLE "SU DA YANAR" ÜZERİNE SÖYLEŞİ Söyleşi Beyhan Sunal	35
SANATIN AKTİF ETKİLEYEBİLME GÜCÜ VE BARIŞ Ali Alaz	36
PALMİRO TOGLİATTİ, YAŞAMA - SAVAŞIMI İsmail Gül	37
BARIŞ FİLİSTİN HALKINDAN YANA OLMAK ZORUNDADIR A. Erhan Çelik - Ahmet Güratа	40

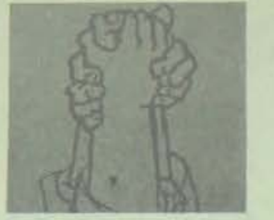

GÖÇMEN İŞÇİLERİN EN GENİŞ BİRLİĞİNE DOĞRU

"BİRLEŞME kararımız ile, Türkiyeli göçmenlerin tek bir çatı altında toplanmaları hedefine bir adım daha yaklaşırken, göçmenlerin en geniş birliğinin sağlanması birleşik örgütün en önemli çalışma alanı olacaktır." Bu sözlerde değinilen "birleşme kararı", DİBAF (Demokrasi için Birlik Avrupa Türkiyeli İşçiler Federasyonu) ile FİDEF (Federal Almanya Türkiye İşçi Dernekleri Federasyonu) yönetimleri tarafından 9 Nisan 1988 tarihinde alınmıştı. Oluşturulacağından sözedilen "birleşik örgüt" ise 7-8 Mayıs tarihlerinde Duisburg'da yapılacak DİBAF-FİDEF Birleşme Kurultayı'nda doğacak. DİBAF Genel Temsilciler Kurul adına Erol Boyraz ile FİDEF Genel Yönetim Kurulu adına Hasan Özcan'ın yaptıkları ortak basın açıklamasına göre, iki federasyon birleşirken, *"Türkiye'de insan hak ve özgürlükleri demokrasi ve insanca yaşam için mücadele eden güçlerle daha düzenli ve güçlü bir dayanışmayı" olanaklı kılmayı da hedefliyor. Açıklamada, "birleşme kararımız, barış eşitlik ve demokratik fikirlerinin günlük yaşamda daha güçlü yansımasına hizmet etmeyi amaçlamaktadır"* deniliyor.

YARIN'IN KARDEŞ DERGİSİ ELAN'DA FESTİVAL HAZIRLIKLARI

DERGİMİZİN düzenli okurları anımsayacaklardır. 1987'nin Ekim ayı içinde Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu (DDGF) yıl temsilen üç genç gazeteci YARIN'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyaret etmişti. Bu güzel dayanışma ziyareti, okurları ve çalışanlarıyla YARIN için olduğu kadar, yurtdışına aralarını ve olanaklarını daha iyi yansıtma olanağı bulan Türkiye gençliği için de yeni köprülerin oluşmasını sağladı. DDGF heyeti içinde yeralan Adrian Geiges'in temsil ettiği Sosyalist Alman İşçi Gençlik Örgütü (SDAJ) çizgisinde yayın yapan ELAN Gençlik Dergisi, daha sonra YARIN'ı "Kardeş dergi" ilan etti ve Türkiye gençliğinin mücadelesine sayfalarında geniş yer ayırdı. YARIN, ELAN'la kurduğu bu dostluk-dayanışma bağını da, Türkiye gençliğinin tüm demokratik oluşumları ve demokrasi çevreleri için bir ortak köprü olarak görüyor. Sayfalarını işkenceden rock müziğe, pornografiden barışa kadar büyük bir çeşitlilik içinde gençlik yaşamına ayıran ELAN bugünlerde yoğun bir hazırlık içinde. ELAN Gençlik Festivali 5-6 Haziran tarihlerinde Dortmund'da yapılacak. Her yıl, Federal Alman ilerici gençliğinin bir birlik şölenine dönüştürülmesi amaçlanan, geniş bir kültürel, etkinlikler programı içeren festivale bu yıl YARIN da davetli. YARIN festivalde açacağı sergi ve katılacağı toplantılarda tümünde Türkiyedeki demokrasi güçlerinin birliğinin önemini vurgulayacak. Sol, devrimci, sosyalist gençlik çevrelerinin ortak hareket etme çabasını dile getirecek.

HACETTEPE BEYTEPE'DE BOYKOT- YÜRÜYÜŞ-GÖZALTI

6 NİSAN günü H.Ü. Beytepe Kampüsü'nden Candan Kavak adlı öğrencinin "kütüphanedeki boykota katıldığı" gerekçesi ile jandarma tarafından gözaltına alınmasını kınamak için öğrenciler bir oturma eylemi gerçekleştirdiler. Bunun ardından gözaltına alınan 13 öğrencinin serbest bırakılması için 14 Nisan günü bir grup öğrenci, "haksız gözaltıları ve Jandarma-Üniversite idaresi işbirliği"ni protesto ederek kampüs içerisinde yürüdüler ve rektörlüğün önüne siyah çelenk koydular. Kalabalık bir jandarma kordonu altında gerçekleşen bu eylem sırasında rektörlükte görevli bir kişinin "jandarma müdahale etsene" diye bağırması dikkat çekti. En son gelişmelere göre DGM'ye sevk edilen gözaltındaki öğrencilerin hepsi -Candan Kavak dışında- serbest bırakıldı.

NİSAN DİRENİŞİNİN YILDÖNÜMÜ KUTLANDI

14-15 NİSAN 1987'de iktidarın "tek tip öğrenci derneği" yasa teklifine karşı Türkiye çapında eylemler düzenleyen ve zafer kazanan demokratik öğrenci hareketinin bu önemli yıl dönümü Ankara'da 14-15 Nisan günlerinde çeşitli okullarda öğrencilerce kutlandı. ODTÜ'de kalabalık bir grup öğrenci o gün saz çalıp, günün önemi üzerine bir konuşma yaptıktan sonra dağıldılar. Daha sonra Jandarma tarafından Gülveren Ongun ve bunu izleyen günlerde Metalurji Mühendisliği Bölümünden bir öğrenci gözaltına alındı. Öğrenciler 19 Nisan günü DGM tarafından tutuklandılar.

ODTÜ'DE KÜFÜRLÜ DERS

NİSAN ayının üçüncü haftası içerisinde, ODTÜ Şehircilik Bölümü 3. sınıf öğrencileri Çevre Mü hendisliğinden aldığı "Çevre" (Environment) adlı derste, dersi veren öğretim üyesinin çeşitli hakaretlerine maruz kaldı. Ders içerisinde, kendisini dinleyen bir öğrenciye ve diğer öğrencilere hakaretler yağdıran öğretim üyesi, bu davranışına karşı çıkanlara da aynı davranışları gösterdi. Daha sonra dersi terk edip giden öğretim üyesine karşı öğrenciler bölüm başkanlığına dilekçe verdiler.

BUCA CEZAEVİ'NDE AÇLIK GREVİ

CEZAEVLERİNDEKİ yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik demokratik hak ve isteklerin gerçekleştirilmesi amacıyla, Buca Cezaevinde başlatılan süresiz açlık grevi sürüyor. Yaklaşık 30 kişinin katıldığı açlık grevini bir basın açıklaması yaparak desteklediklerini bildiren tutuklu ve hükümlü aileleri, basının ve tüm demokratik kitle örgütlerinin haklı davalarına destek vermesini beklediklerini vurguladılar.

AVRUPA GENÇLİK ÖRGÜTLERİ VE YAYINLARININ YENİ PROJESİ: ORTAK GAZETE

AVRUPA Gençlik örgütlerinin ve gençlik yayınlarının katılımıyla ortak bir gençlik gazetesi çıkarılacak. Bu konudaki ilk hazırlık toplantısı, 27-29 Mayıs tarihlerinde Fransa'nın Strasbourg kentinde Avrupa Gençlik Merkezi'nde yapılacak. Öncülüğünü Almanya Gençlik Dergileri Federal Temsilciliği'nin yürüttüğü girişime YARIN da katkı sağlayacak. Kısa adı Alman Gençlik Basını olan Federal Temsilcilik ile Avrupa Gençlik Merkezi, gazetenin çalışmalarına katılması için YARIN'a gönderdikleri çağrı mektuplarında projeyi *"farklı ulusal ve politik kültürlerin temsilcileri olan gençlerin dostluğuna yönelik uluslararası bir yayın"* olarak tanımlıyorlar. Ortak gazetenin ele alacağı sorunlar ve politik amaçları konusunda Alman Gençlik Basını Uluslararası İlişkiler Sekreteri Piet Eickmann'ın dergimize yazdıklarını olduğu gibi aktarıyoruz:

"Dünyanın giderek artan sorunları, silahlanma yarışı, özellikle üçüncü Dünya ülkelerinde azgelişmişlik ve açlık, ülkesel düzeyleri çoktan aşan çevre ve enerji sorunları vb karşısında uluslararası işbirliği her zamankinden daha önemli hale geliyor. Bizler de Gençlik Gazetesi tasarımına katılan insanlar olarak üzerimize düşeni yaparak sesimizi yükseltmeli, yapılan hataları vurgulayıp çözüm yollarının bulunmasına katkıda bulunmalıyız. Ne kadar çok sayıda ülke ve politik görüşün temsilcisi olan gençlerin katılımı sağlanırsa, bütünsel çözüm yolları üzerindeki tartışma ve eylemler bizleri başarıya o denli daha çok yaklaştıracaktır. Avrupa, ulusal ve uluslarötesi tekellerin oluşturduğu Avrupa Topluluğu'nda da, Güney ve Batı Avrupa'nın kapitalist ülkelerinin oluşturduğu Avrupa Konseyi'nden de daha büyüktür. 1975 yılında düzenlenen ve 33 Avrupa devletiyle ABD ve Kanada'nın da katıldığı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'ndan bu yana; Avrupa halkları daha barışçı ve kenetlenmiş bir Avrupa'ya kapılarını açtılar. SSCB'nin silahsızlanma önerileri ve ABD-SSCB silahsızlanma Anlaşması, ileriye doğru atılmış ilk somut adımdır. Bu çabaların sürdürülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü, gençlik ancak farklı sistemlerle yönetilen Avrupa devletlerinin ve Avrupa halklarının barış içinde biraradа yaşadığı bir Avrupa'da ilişkilerini geliştirme, birlikte yaşama ve çalışma olanağına sahip olabilir. Bu anlamda, Avrupa'nın tümüne seslenecek bir Gençlik Gazetesi farklı politik düşüncelere saygılı olmak zorundadır. Herhangi bir sansür sözkonusu değildir. Böyle bir gazetenin içeriği, konusunda ala ilk gelen, doğal olarak normal bir gençlik gazetesinin içeriğidir: gençlerin sorunlarının, çıkarlarının, gereksinimlerinin dile getirilmesidir sözkonusu olan. (...) Bu tasarı sizlere, Özal rejiminde yaşayan Türkiye gençliğinin sorunlarını Avrupa gençliğine duyurabilme olanağı verecektir."

DÜFEF-ÖD KURULDU

DİCLE Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrenci Derneği kuruldu. Derneklerinin kuruluşunu bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyuran DÜFEF-ÖD üyeleri, kendilerini önemli sorunların beklediğini, geniş kitle desteği ile derneklerini özerk-demokratik üniversite savaşımında önemli bir merkez haline getirmeye çalışacaklarını belirttiler.

İSTANBUL SİNEMA GÜNLERİ'NDE SANSÜRE KARŞI SESSİZ YÜRÜYÜŞ

BİR grup sinema oyuncusu, yönetmen ve yazar 7. Uluslararası Sinema Günleri programı içinde yer alan beş filmin gösterimine sansür konulmasını protesto etmek amacıyla 12 Nisan günü Beyoğlu'nda sessiz yürüyüş yaptılar. Sinema Eserleri Sahipleri Meslek Birliği SESAM'da buluşarak Taksim'e kadar yürüyen grup adına sinema oyuncusu Hale Soygazi bir açıklama yaparak, yürüyüşün sembolik olduğunu, kısa süre içinde bütün sanatçıların katılacağı bir yürüyüş gerçekleştireceklerini belirtti. ■

MAMAK'TA YAŞANILANLAR UNUTULMAYACAK

12 EYLÜL döneminin en ünlü işkence merkezlerinden Mamak Cezaevinin, ülke tarihinde kolay unutulmayan bir yeri olacak gerçekten. İnsanın aklına gelemeyecek bir yığın işkence yönteminin icat edilerek uygulandığı, bir çok kişinin "öldüğü", sakat kaldığı bu cezaevinden ve orada yaşanılanlardan alınacak pek çok ders var kuşkusuz. Tüm bunları yaşayan bir yığın insan var aramızda bugün, bunlardan bazıları zaman zaman yaptıkları açıklamalarla, yaşadıklarını dile getiriyorlar. İşte geçtiğimiz günlerde bir grup devrimci, ilerici insan böyle bu açıklama yaparak, Mamak'ta yaşadıklarını özetleyip, tüm bu baskıların, insanlıktan siyasal kimliklerinin yok edilmesine yönelik olduğunu vurguladılar. Mamak'taki uygulamaların, pek çok insanın ölümüyle sonuçlanan onurlu direnişlerle kırıldığının belirtildiği açıklamada, 12 Eylül döneminde cezaevlerinde çekilen işkencelerin acısının ve direnişlerin onurunun, nerede olursa olsun, Türkiye'nin tüm devrimci ve demokratlarının ortak acısı ve onuru olduğu vurgulandı.

YARIN'DAN

Gelen Günler . . .

12 EYLÜL 1980'in hemen ardından gelen günlerde generallerin hatırası, bolca ikilikleri araçları için yeni kurallar ortaya koydu. Daha sonraki yıllarda bu kuralların 82 anayasasını hazırlayanlar için büyük bir ilham kaynağı olduğunu hep birlikte gördük.

İşte bu özel mülkiyetin yargısıydı. Yalnızca, insanların, evlerin, fabrikaların, toprakların sahibi değildi onlar. Konutların mülkiyetini de ellerinde bulunduruyorlardı. Bu, sözcüklerin ve iktidarın tekelinin sıradan insanı sessizliğe mahkum etmesiydi. Derin ve sonsuz bir sessizliğe, ... ve toplumsallığa.

Yeni bir değerler sistemi yaratılmak isteniyordu. İnsanları küçük gören, onları ezen ve birbirlerine ezdiren, onları kullanıp rekabet ve tüketimin girdabına atan bir değerler sistemi.

İnsanları hem bireysel hem de toplumsal sessizliğe mahkum etmeye çalışıyorlardı, geleneklerinden koparmayı, anılarını ve inançlarını bilinçsizleştirmeyi, yaşama bağlılığını yokedip boşvermişliğin bencilliği içinde eritmeyi amaçlayan bu değerler sistemine karşı koymak kalmamıştı.

Kalmamıştı da ... Ülkeyi ele geçiren siyasi iktidarın kopukları bir bir ortaya çıkarıldı.

Bu "halka rağmen" rejimin tüm "özel"likleri teşhir edildi. Rejimin antidemokratik anatomisinin açığa çıkarılmasında kuşku yok ki en büyük paylardan biri basınındır. Sözü daha fazla uzatmaya gerek var mı? İktidarın basına yönelen çaresiz saldırısını açıklayabilmek için yeni örneklere ihtiyaç kalıyor mu? Her geçen gün artan gazete kağıdı fiyatları, ardarda gelen soruşturmalar, toplatmalar, kapatmalar, yeni basın yasası ... bunların tümü, rejimin çıkarlarıyla bütünleşmeyi reddeden basına yönelen siyasi planında ve saldırıda iktidarın hiçbir alamadığını göstermektedir.

OKUYUCULARIMIZ yıllardır YARIN'ın da karşı karşıya kaldığı baskıları yakından izliyorlar. Bunlardan biri de 1987 yılı Mayıs sayımızın toplatılmasıydı. Ancak geçtiğimiz günlerde bu sayımızın toplatılmasına ilişkin açılan davada takipsizlik kararı alındı. Geçen yıl pek çok okurumuza ulaştırma olanağı bulamadığımız bu sayımızı bu yıl abonelerimize gönderiyoruz.

REJİMİN antidemokratik çehresini her yerde görmek olanaklı. İstanbul Sinema Günleri'nin sansür duvarına çarparak çirkinleştirilen yüzü sonsuza dek gözlerimizin önünden gitmeyecek. Sansüre takılan filmlerden biri olan "Su da Yanar"ın senaristi Işıl Özgentürk ile bir süre önce yaptığımız söyleşiyi sansürü şiddetle kınayarak bu sayımızda yayınlıyoruz. Yine burada, dergimizin geçtiğimiz ay içerisinde "yasaklığı" olduğu gerekçesiyle bazı üniversitelere alınmamasını da protesto ediyoruz. Gerçekten "yasaklığı" olan "halka rağmen" varlığını sürdüren bu iktidardır.

MAYIS ayının pek çok alanda yeni gelişmelere gebe olduğunu söylemek zor değil. Öğrenci derneklerine birer birer ulaşan kapatma bildirimleri, dernek üyelerine yönelen disiplin cezaları, gözaltıları yakında düğlecekmiş uygulamaları olarak sürerken demokratik öğrenci hareketinin bu tür planlar seyirci kalması düşünülebilir mi? Çünkü öğrenci dernekleri demokrasi mücadelesinin vazgeçilmez savunucularıdır. Ve bu savaşlar terkedilmeyecektir, rejimin, gençliğin geleceğini ipotek altına alma planları boşa çıkacaktır.

GENÇLİĞİN örgütlenme ve kazanılmış hakların elde edilmesi savaşımında sol, devrimci, sosyalist gençler önemli bir rol oynamaktadır. Şimdi, tüm güçlerin birlikte gençlik yığınlarına önderlik olarak davranabilmesinin sağlanması bir görev olarak karşımızda duruyor. Her çalışmanın sol, devrimci, sosyalist gençlerin görüşlerini, tartışma ve gerçeği birlikte arama çabasına hizmet etmesi gerektiğine inanıyoruz. 1988'in ilk sayısından itibaren "Dergiler Tartışıyor" başlığı altında yayınladığımız söyleşileri de bu çabanın bir parçası olarak değerlendiriyoruz. Bundan sonra da benzeri söyleşi ve tartışma yazılarına sayfalarımızda yer vereceğiz.

çıkaracaktır.

BİR yandan demokrasi güçlerinin kazanımları ellerinden alınmaya çalışılırken diğer yandan da geleneklerini unutturarak, işçi boşaltılmaya çalışılıyor. Dünyada emekleriyle yaşayan tüm insanların bayramı, onurlu mücadelelerinin ve kazanımlarının ifadesi olan 1 Mayıs da böyle bir özelliğe sahip. Bu onurlu savaşımında kalıcı bir önleme sahip olan Türkiyeli emekçiler, hem demokrasinin kazanılması için verdikleri mücadeleyle, hem de bu mücadelenin cezaevleri duvarları arasında bıraktıkları savaşçılarıyla dayanışmalarını yükselterek 1 Mayıs'a sahip çıkmaktadırlar. Bilmektedirler ki, onlar, gelen günlerin haberisidir. Ve yine inanmaktadırlar ki halkımızın mutlu günleri ancak gelen günlerdir.

Sevgi ve dostlukla

Sahibi: SAMİ ALPTEKİN ● Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni: MUSTAFA OKAN ● Genel Yayın Danışmanı: TANER GÜREL ● İdari Müdür: YALÇIN ÜNSAL ● Haber Sorumlusu: BEYHAN SUNAL ● Bürolar: İSTANBUL BÜLENT ERYILMAZ-FAİK KOZAK, Kemal Sok. Pehlivanlar İlhan No. 37 Kat 4 Cemberlitaş ● CEMAL YILMAZ-Mürdivenli Sok. Akol İşhanı No. 3/20 Kartal ● İZMİR: MAHMUT EŞİYMEZ - 848. Sok. Erbaşlı İşhanı No. 38/2 1.Beyler Konak ● Yurtdışı: İsveç: GÜRHAN UÇKAN - Box 48045, 10084 Stockholm ● F.Almanya: MEHMET BİLGİN - Mariensstr. 38 Düsseldorf 1 ● Hollanda: RAMAZAN EKİNCİ - Postbus 392, 6040 AJ Roermond ● İngiltere: SERDAR ATAMAN - Postbox 634 BB3) Fenwood, ● Kıbrıs: SEVGÜL ULUDAĞ - 18 Mecmi Avluran Sokak, Lefkoşa ● Abone Koşulları/Yurtiçi: Yıllık 6000. Altı aylık 3700 TL ● Yurtdışı: Yıllık 48 DM - 24 DM - Tek Sayı: 5 DM ● Dizgi: YÜKRAN DERİŞ ● Baskı: Daily News Ofset Tesisleri ● Grafik Düzenleme: Yarın ● Dağıtım: İlke Dağıtım ● Yönetim Yeri: Sağlık 2. Sok. 58/7, Kızılay-Ankara ● Yazışma Adresi: P.K. 723 Kızılay - Ankara ● Posta Çeki No: 164860 ● İlan Koşulları/Arka Dış Kapak: Tüm Sayfa: 300.000; Yarım Sayfa: 175.000; Çeyrek Sayfa: 85.000 - İç Sayfalar: Tam Sayfa: 275.000 - Yarım Sayfa: 130.000 Çeyrek Sayfa: 70.000 ●

Baskı Tarihi: 5.5.1988

REJİM ÜNİVERSİTELERİN DEMOKRATİKLEŞMESİNDEN, DERNEKLERİN BİRLİKTE YENİLMEZ BİR GÜÇ OLMASINDAN KORKUYOR!

"59. maddeye hayır!"

Bir öğrenci derneği nasıl kapatılır? Bugünkü rejim öğrenci dernekleri kurulduğu günden sonra bu soruya yanıt aramaya başladı. Daha o günden öğrenci gençliğin örgütlenmesinden duyduğu rahatsızlığı açıkça gösterdi.

Öğrenci derneklerinin yönetici ve üyelerine karşı süren fiili baskılarla birlikte (gözaltılar, izlemeler, soruşturmalar) derneklerin önüne hukuki engeller dizilmeye başladı. Anayasanın 33. maddesi "Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir" biçiminde başlamasına rağmen, dernekler konusu anayasanın vermiş olduğu bu hakkı düzenlemesine rağmen YÖK'ün 59. maddesi "öğrenci derneklerinin kurulabilmesi ve öğrencilerin üye olabilmeleri rektörün iznine bağlıdır" biçiminde yorumlandı. Öğrenci derneği kurulmasını, demokratik hakların kullanılmasını engellemek isteyen rejim sürekli olarak 59. maddeyi öğrenci derneği kurucularına doğru çevirdi.

YÖK'ün antidemokratik 59. maddesi öğrenci derneklerinin idare mahkemelerine başvurması sonucunda çıkan demekler lehine kararlarla defalarca aşıldı. Rejim buna sessiz kalmadı. Bir yolunu bulacak, YÖK altında ezilen öğrencilerin temsilcileri için biraraya gelmelerini engelleyecek, örgütlü mücadelelerini sona erdirecek bir senaryoyu hemen çizdi. ANAP Balıkesir Milletvekili İsmail Dayı 4 Şubat 1987'de 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 59. maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifini TBMM Başkanlığına sundu. Niyetin yeni bir düzenlemeye gitmek değil gelişen demokratik öğrenci hareketinin demokratik yönden atılımcı hareketi durumunu almama amacı olduğu görüldü. Genel yasa teklifi öğrenci hareketinin tepkisiyle karşılandı. Öğrenciler kendi örgütlerini savundular. Ağırlıklarını koydular. Teklif geri çekildi.

Öğrenci dernekleri kapatma, öğrenci gençliği örgütsüz bırakma planında rejim vazgeçmiş değildir. Dernekler hedef alan girişimleri bugün artarak ve büyük boyutlara ulaşmıştır. Dernek üye ve yöneticileri üzerindeki baskılar artmıştır. Derneklerin çalışmaları, yaptıkları etkinlikler engellenmeye çalışılmaktadır. Okullarında sinema bileti satan dernek üyelerine, basın açıklaması yapan yöneticilere disiplin soruşturmaları açılmış ve okullarından uzaklaştırma cezaları verilmiştir. İstanbul'da dört fakültede 147 kişiye soruşturma açıldı (Yarın, Nisan 88). Yer arayan öğrenci derneklerine polis baskısı nedeniyle yer verilmedi.

İktidarın amacı iyice belirginleşmiştir. Önce öğrencilerin örgütlerini yine onlardan soyutlayacaklar, etkisiz bırakacaklar, ardından kapatarak hareketsiz hale getirecekler. Bunun bu niyetle önümüzdeki gün lerde Meclis'e sunulacak olan ve gençliğin görmediği, ne olduğunu bilemediği Adnan Kahveci'nin YÖK'de değişiklikleri içeren teklifinin gündeme gelmesi rastlantı olamaz. Rejim artık görmüştür ki, YÖK istediği konuları işleyecek, istenilen doğrultuda hareket edecek, kışla disiplinini sürdürecek güçte bir kurum değildir. Ve kendisinde de YÖK'ü istediği gibi düzenleme rahatlığı yoktur.

Bugün gençlik üzerine öngördüğü politikaların yaşama geçirmekte çektiği zorluk rejimi iyice telaşa sürüklemiştir. Öğrenci gençlik hareketinin gelişmesi ve özerk demokratik üniversite mücadelesinde kazandıkları rejimi korkutmuştur. Artık üniversitelerin demokratikleşmesinden, derneklerin birlikte yenilmez bir güç olmasından, gençliğin isteklerinin yaşama geçmesinden korkuluyor.

Rejim yasadışı uygulamalarına ara vermeden sürdürüyor. Öğrenci derneklerinin kendi sorunlarını konuşmak için bir araya geldikleri platformlara polis her defasında saldırıyor. 5 Mart 1988'de bir saldırı daha yaşandı. İzmir'de sorunlarını konuşmak üzere toplanan dernek temsilcileri toplantının yapıldığı ETÖD lokalinden alınarak İzmir Emniyeti'ne götürüldüler. 56 öğrenci 24 saat gözaltında tutuldu. 11 Mart 1988 tarihinde İzmir Valiliği 54. maddeye dayanarak, çalışma alanlarını aştıkları gerekçesiyle ETÖD, MÜFÖD, İMYÖD ve FENFÖD'ü kapattı.

Oysa, İstanbul'da 6 Ocak 1987'den önce Serhat Şimşek ve daha sonra 7 öğrencinin gözaltına alınmasıyla devam eden operasyonun 31 Ocak'ta İstanbul DGM'deki sonuçlanış biçimi bazı gerçekleri ortaya koymaktadır. Mahkeme kararında aynen şöyle diyordu: "...dernekler kurarak sorunlarının çözümünde ortak çalışmalarda bulunmaları, bu yöndeki eylemleri rejime yönelik yasadışı eylem olarak değerlendirilmemelidir. Bu yönden sanıkların... Türkiye'deki diğer üniversitelerden gelen öğrenci derneklerinin kurucu veya başkanlarıyla biraraya gelip buluşmaları örgütsel bir faaliyet olarak değerlendirilemez." İzmir Valiliği'nin bu açık karara rağmen polisin 5 Mart 1988'deki yasadışı uygulamasının takipçisi olmuştur. 15.3.1988'de olay Bornova Cumhuriyet Savcılığı'nın aldığı kararla bir kez daha öğrencilerden yana sonuçlanmıştır. "...sanıkların 2911 sayılı yasaya muhalefet suretiyle izinsiz toplantı düzenledik lerine ilişkin dava açılmasına yeter kanıt bulunmadığı gibi, açıklanan nedenler karşısında suçun yasal unsurları da oluşmadığından: ... KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA..."

Öğrenci derneklerine yönelik saldırının bir diğer halkası da, Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF-ÖD ve Samsun 19 Mayıs Üniversitesi ÖD'nin Yargıtay'ca YÖK'ün 59. maddesinin dernek kurucu ve üyelerinin Okul Rektörlüğünden izin alması gerektiği biçiminde yorumlanarak kapatılması oldu. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 28.12.1987 tarihinde "Öğrenci Derneği Kurucularının Yüksek Öğretim Öğrencisi bulunduklarından 2547 sayılı kanun uyarınca Rektörden izin almaları gerektiğine" biçiminde verdiği 10845 sayılı kararı Ankara'daki öğrenci derneklerinin önüne sürüldü. Ankara Valiliği Emniyet Müdürlüğü 12 öğrenci derneğine 11.4.1988 tarihli olarak gönderdiği yazıda, Yargıtay kararını öne sürerek şu istekte bulunuyordu. "...Derneğiniz kurucusu ve kayıtlı üyeleri için söz konusu kanun uyarınca, bağlı bulunduğunuz Rektörlükten izin alınarak 30 gün içinde Valiliğimize bildirilmesi..."

Yaşanan tüm sorunlar ve peşi sıra gelen saldırılar rejimin açık hedefi haline gelen derneklerini ve onların sahibi öğrenci gençliği susturamadı. Kapatılan 4 öğrenci derneği yaptıkları basın açıklamasında iktidarın derneklere yönelik oyununa ve öğrenci gençlik üzerindeki artan baskılara dikkat çektiler. İzmir'de yapılan ve aynı kapatılan iki derneğin üyesi ve Yönetim Kurulu Başkanının imzasını taşıyan bir diğer basın açıklaması da "Öğrenci derneklerini yok etmeye yönelik bu girişimler, öğrenci hareketindeki durgunlukla, birim derneklerinin yalnızlaşmasıyla, öğrenci hareketinin merkezi koordinasyon ve birliğinden yoksun olduğu dönemle çakışmakta, kendine bir zemin bulabilmekte ve sonuç alıcı olabilmektedir... Bu bağlamda: Tüm öğrenci derneklerini EYLEM BİRLİĞİ zemininde İstanbul'da ... 23-24 Nisan tarihinde toplantıya çağırıyoruz..." diyordu. Ankara'da öğrenci derneklerinin yaptığı basın açıklamasında kurulduğu günden bugüne kadar derneklere, kurucularına ve üyelerine yapılan baskılar sıralanıyor, saldırıların örgütlülüğe, bu örgütlülüğün oluşmasına yönelik olduğuna dikkat çekiliyor ve "... tüm demokratik kurum ve kuruluşları özelde öğrenci derneklerine, genelde tüm demokratik kurum ve kuruluşlara yönelik saldırılara karşı ortak tavır almaya çağırıyoruz." deniyor.

Bir öğrenim dönemini daha bitirmeye doğru gidiyoruz. 12 Eylül rejiminin yarattığı örgütsüzleştirme, depolitizasyon, rejimin tüm çırpınışına karşı parçalanıyor, parçalanacaktır. Öğrenci gençliğin akademik sorunları öylesine üst üste birikmiş bulunuyor ki bu ancak örgütlü birleşik bir güçle kaldırılabilir. Bunun bilincinde olan ilerici, devrimci, demokrat, sosyalist gençlik, öğrenci derneklerini kurmak, yaşatmak mücadelesinde yılmadan, kararlı bir biçimde demokratik haklarını savunuyorlar. Şimdi öğrenci derneklerini yok etmeye yönelik yeni saldırılar hazırlanıyor. Öğrenci gençliğin öncü kesimleri tüm öğrenci gençlikle birlikte bu saldırıya göğüs gerecektir.

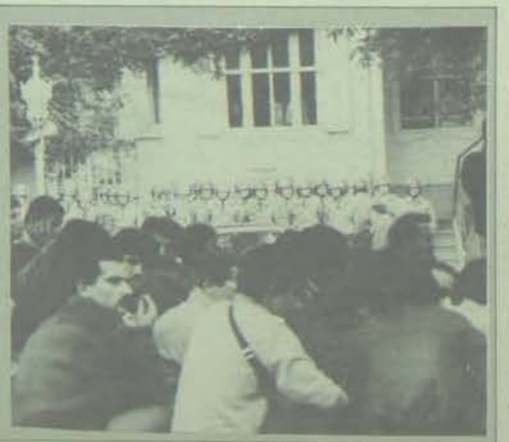

Yeni YÖK Yasası, öğrenci gençliğin iradesinin dışında geniş öğrenci yığınlarının çıkarlarına karşı yasalaşamaz. Öğrenci dernekleri, hangi biçim ve girişim adı altında olursa olsun kapatılamaz. Verilen emeği kimse bir çırpıda yok edemez.

ÖĞRENCİ GENÇLİK BAĞIMSIZ ÖRGÜTLENMESİNDEN VAZGEÇMEYECEK

Mayıs ayına giriyoruz. Mayıs, dünyada ve ülkemizde ilk günüyle büyük önem taşıyor. 1 Mayıs, işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü. İşçi sınıfımızın bayramını coşkuyla kutluyoruz. Tüm gençliğin 1 Mayıs'ı kutlu olsun.

Mayıs ayı öğrenci gençliğin savaşımının çetinleşeceği günlere gebe görünüyor. ANAP Hükümeti, "yeni" bir YÖK yasası hazırlığı sürdürüyor. Bugüne kadar izlenen politikaların bir devamı olarak, bir çırpıda YÖK yasasını parlamentodan geçirmenin planlarını yapıyor. Ama bunda yanılacaklar. Üç yıldır kan ter içinde kurulan öğrenci dernekleri ve öğrenci gençliğin yürüttüğü savaşım ile elde edilen kazanımların bir çırpıda yok edilmesine izin verilemez, verilmeyecektir.

"Yeni" hazırlanacak YÖK yasasının birçok boyutu var. Bütünsel olarak üniversitenin özerk-demokratik olması yolundaki mücadelede de, öğrenci gençlik sorunlarının tümüne karşı duyarsız davranıyor. ANAP'ın getirmek istediği YÖK tasarısına ve halen varolan YÖK'e karşı zaman içinde çok geniş muhalefet güçleri ortaya çıkmıştır. İnönü, Demirel gibi ANAP muhalifleri yanı sıra, YÖK'ün attığı bazı öğretim üyeleri, basın, bilim adamları, 1402'likler, işçi sendikaları, öğrencilerin anaları, babaları gibi. Öğrenci gençliğin çok geniş bir kesimi, YÖK'ün şu ya da bu yanına, kendisini doğrudan ilgilendiren uygulamalarına karşı çıkıyor.

Bugüne kadar YÖK'e karşı çıkan bu güçler, bütünsellik içinde aynı noktaya aynı anda yönelerek, geniş güçlerin hareketli ve sonuç alıcı bir gücünü yaratamadılar. Biz inanıyoruz ki, bu gerçekleşemeyecek bir durum değildir. Bu süreçte öğrenci dernekleri tüm bu güçleri aynı noktaya yöneltecek bir çalışma ile, geniş güçlerin birleşik eylemliliğinin sağlanmasını gerçekleştirebilir. Oynanmak istenen oyun bozulabilir.

YÖK'e karşı yürütülen savaşım demokrasi savaşımının önemli bir unsurunu oluşturuyor. Bu nedenle sorun yalnızca öğrenci gençliğin sorunu olarak ele alınamaz. Ya da sorunu, öğrenci derneği yöneticileri ve üyelerinin sorunuymuş gibi görmek bir yanılgı olur. Çünkü, öğrenci gençliğin vazgeçilmez hakkı olan kişi hakkı, yurttaşlık hakkı 1982 Anayasasından da geri bir biçimde çiğneniyor. Bu ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygundur, ne de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine. Gençliğin bütünü için Dernekler Kanunu'ndaki yasaklayıcı hüküm, öğrenciler için YÖK'ün 59. maddesi ile daha da pekiştirilmiştir. Bu yasakların devam etmesi, hele "yeni" YÖK ile bunun değişik bir ambalaj ile yeniden gündeme getirilmesi, tüm demokrasi güçlerince kabul edilemeyecek antidemokratik bir uygulamadır.

Öğrenci gençliğin YÖK'e karşı savaşımı, öğrenci örgütlenmesinin ortadan kaldırılmasına yönelik saldırılara verilecek yanıtta somutlanıyor. 23-24 Nisan'da Türkiye öğrenci derneği temsilcileri İstanbul'da biraraya geldiler. Öğrenci gençliğin sorunları ve öğrenci derneklerine yönelik saldırıların değişik boyutlarını değerlendirdiler. Demokratik öğrenci hareketine yönelik saldırılara karşı yapılacak çalışmalar üzerindeki tartışmaları sonuçlandırdılar. Tüm sonuçlar yaşama geçirilmelidir.

Mayıs ayında gündeme gelecek olan YÖK tasarısı, -daha ileri bir tarihe de erteleyebilirler- ANAP'ın hazırladığı biçimiyle çıkamayacaktır. Geniş öğrenci kesimlerinin, demokratik kamuoyunun örgütlü birleşik gücüne çarparak parçalanacaktır. Bunun için bugüne kadar süre gelen çalışmaların daha somut bir içerikle vücut bulması için birleştirici, toparlayıcı adımlar atılmalıdır. Bugün, "Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz?" biçimiyle somutlanan YÖK'e karşı alternatif mücadele hattının çerçevesini belirlemek gereklidir. Bize göre bu, öğrenci derneklerinin ve diğer kesimlerin, öğretim üyeleri, 1402'likler, sendikalar, meslek odaları, siyasal parti temsilcileri, öğrenci gençlikle ilgili diğer demokratik kuruluşların katılacağı bir tartışma süreciyle "yeni YÖK"e karşı somut bir istemler bütünü çıkmalıdır. Bu alternatif üniversite taslağı biçiminde de ifade edilebilir. Bu taslakta, öğrenci gençliğin örgütlenmesinin önüne ve ardına hiçbir yasaklama getirilmemelidir. Öğrenci gençlik üniversite yönetiminde söz ve karar sahibi olabilmelidir.

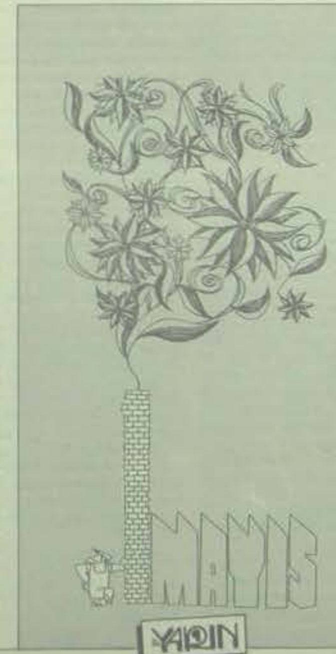

Demokratik öğrenci hareketi çok zorlu bitecek bir öğrenim yılına doğru yönelmiş bulunuyor. Bir yandan kazanımlarımızı koruyacağız, öte yandan daha ileri kazanımlar için öne atılacağız. Rejimin dört bir yandan saldırılarını sürdürdüğü bu koşullarda bu görevin üstesinden gelebilmek kolay bir iş değil. Ama unutmayalım ki, bugüne kadar hangi işimiz öylesine kolay başarılmıştır? Bir dönemeç noktasına doğru yaklaşıyoruz. Bu sürecin sonucunda önümüzde yeni görevler, yeni ufuklar açılacaktır. Bu yeni sürecin nasıl olacağını savaşım, savaşımın niteliği ve savaşımın içinde yer alan güçler belirleyecektir.

Öğrenci hareketinin öncü unsurları dün olduğu gibi bugün de önemli bir görevle karşı karşıyalar. Kazanımların korunmasında, daha ileriye gidişte, birleştirici, geniş kesimleri harekete geçirecek bir çalışma anlayışıyla, öğrenci dernekleri bu süreçte belirleyici bir rol oynayabilirler. Geniş öğrenci yığınlarının bu sürece katılmasını sağlayabilmek için, en geniş tartışma ortamlarının yaratılması, kendi sorunlarını ifade edebilecekleri koşulların oluşturulması gerekiyor.

Öğrenci gençliğin içindeki farklı görüşleri savunan kesimlerin arasındaki ilişkiler olumlu bir gelişme süreci izliyor. Tartışmalar, görüş alışverişleri daha nitelikli, karşılıklı olarak birbirini anlamaya yönelik olarak gelişiyor. Politik görüşlerin tartışılması giderek gençliğin sorunlarına politik yaklaşımda ortak noktaların bulunmasına yöneliyor. Politikanın kendisi, uzlaşmalar, geri çekilişler, ileri atılışları içeriyor ve bütün bunlar bir bütünlük oluşturuyor. Gelişme süreci politik tartışmaların, politik ortamın daha verimli, gelişmeye yönelik olduğunu gösteriyor. Bu gelişme süreci, demokratik öğrenci hareketinin gelişmesini, güçlenmesini sağlayacaktır. Böylece öğrenci gençliğin daha geniş kesimlerinin politik savaşıma çekilmesi, rejimin politikaları karşısında yer alması, tutum belirlemesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, önümüzde çok somut bir iş duruyor. Bunun üstesinden gelmeliyiz. Demokratik öğrenci hareketinin gelişme süreci bu etabın kazanılmasıyla sıkı sıkıya bağlı görünüyor.

Yeni YÖK yasası, öğrenci gençliğin iradesinin dışında, geniş öğrenci yığınlarının çıkarlarına karşı yasalaşamaz. Öğrenci dernekleri ne biçim ve girişim adı altında olursa olsun kapatılamaz. Verdiğimiz emeği bir çırpıda kimse yok edemez, ettirmeyelim.

23-24 NİSAN TOPLANTISININ ARDINDAN

Fatih Güven

Demokratik Öğrenci Hareketi Örgütlü Yapılarını Tüm Saldırılara Karşı Korumaya Hazırdır

23-24 Nisan'da öğrenci derneklerinin yaşadığı durgunluğu aşma yolunda önemli bir adım atıldı. İlke düzeyinde öğrenci dernekleri, 5-6 Mart'ta polis tarafından engellenen toplantıyı saymazsak, uzun süredir ilk kez biraraya geldi ve soyut tartışmalardan, kavgalardan uzak, sonuç alıcı, verimli bir toplantı gerçekleştirdi.

Ülkedeki eğitim ortamında öğrenci derneklerini biraraya getiren neden olarak rejimin öğrenci hareketine karşı giriştiği topyekün saldırıdır. Daha çok öğrenci derneklerinin bir süredir merkezi koordinasyon çabalarını gerçekleştirememesi ve öncü kesimlerin dağınıklığından yararlanan rejim, YÖK'ün ambalajını değiştirme ve yine bir yasa değişikliği ile öğrenci derneklerinin varlığına son verme tasarlığındadır.

Örgütlenmenin önceki iki ayında da değindiğimiz gibi bu saldırı tasarısında uygun bir zemin yaratmayı tasarlayan rejim, öğrenci dernekleri üzerindeki baskıyı farklı biçimler altında sistemli olarak -İzmir'de valiliğin keyfi uygulamaları, Ankara'da 59. maddenin değişik bir biçim altında yeniden gündeme getirilmesi, İstanbul'da öncü gençleri okullarından uzaklaştırmaya ve kitleye korku salmaya yönelik disiplin soruşturmaları vb.- sürdürmektedir.

Tüm bu baskılara karşılık şimdiye dek ilke ya da birimler düzeyinde gerekli tepkiler gösterildi. Ancak bu tepkilerin yeterli olması olanaklı değildir. Öğrenci gençliğin yürüttüğü mücadelenin ilke ya da fakülteler gibi daha küçük parçalara bölünmesi rejimin işine geliyor ve onun demokratik öğrenci hareketine karşı topyekün saldırısı için oldukça elverişli koşullar yaratıyor.

Öğrenci dernekleri tüm bu saldırıları durdurmaya ve ANAP'ın mayıs ayında sahneye koymaya hazırlandığı oyunu şimdiden engellemeye hazırdır. 23-24 Nisan durgunluğu aşmanın yanı sıra öğrenci gençliğin varolan örgütlü yapıları, öğrenci derneklerini koruma ve kitleselleşme çabalarını daha gerçekçi önlemlerle kurumlandırma yolunda da önemli bir adım olmuştur.

Toplantı sonucunda oluşan çalışma kararlarını somutlarsak;

I

Tek bir hedefe yönelik olarak verilen ortak mücadelenin başarısı için ülke düzeyindeki birlikteliğin zorunlu olduğunun altı bir kez daha çizilmiştir. Ülke düzeyindeki platformun sürekliliğinin sağlanması konusunda tüm dernek temsilcileri fikir birliğine ulaştılar.

II

Değişik eğilimlere sahip dernek temsilcilerinin taşıdıkları farklılıklara karşın ortak hedefler saptayarak bunlar doğrultusunda birlikte iş üretebilecekleri ve aynı platformda biraraya bulunmak konusunda ve sonuç alıcı tartışmalar yapabilecekleri pratikte doğrulandı.

"Benim dediğim olmalı", "Oy çokluğunu sağlayarak çizdiğim hattı tüm eğilimlere kabul ettirelim" vb. anlayışların bir iki istisna dışında gündeme gelmemesi demokratik bir tartışma ortamında "doğru"nun birlikte saptanmasını sağlamıştır. Platformda sözü edilen nokta "oybirliği esası" olmuştur.

Platform sonrasındaki [illegible] oybirliği esasının kararlara katılımını, bu anlamda [illegible] olduğunu ve merkezi liderliğe karşı yerelliği [illegible], aksine onu güçlendireceğini göstermektedir.

III

Öğrenci dernekleri kuruldukları günden bu yana gelişen her olumsuzluk karşısında gerekli tepkiyi göstermeyi, hatta Nisan 87'de olduğu gibi çok önemli konularda bile rejime geri adım attırmayı başarmışlardır. Ancak bugün kamuoyunun kazanılması ve geniş öğrenci yığınlarının da aktif desteğinin sağlanmasının önemi, tekrar vurgulanarak somutlanmıştır.

7-8 Mayıs'ta öğrenci derneklerinin yanısıra diğer demokratik kitle örgütlerinin, siyasi partiler ve milletvekillerinin, aydınların, siyasi dergilerin de katılımıyla toplanması düşünülen konferans ve sonucunda ortaya çıkacak "Yüksek Öğretim Bildirgesi" toplumda alternatifin birleştirilmesini sağlayacaktır. Bu konferans ve bildirge bir yandan mayıs ayında gündeme gelecek tartışmalarda yüksek öğretim gençliğinin de sesini Meclise taşırken; öte yandan 88/89 öğretim yılında gerçekleştirilecek Kurultay'a da önemli kazanımlar aktaracak, bir anlamda onun ön biçimi olacaktır.

Yine bu çerçevede ANAP'ın düşündüğü yeni YÖK tasarısı -ya da eski YÖK'ün yeni ambalajı- onun teşhirinin önemi üzerinde de durulmuştur. Bu teşhir yüksek öğrenim gençliğinin alternatifi ile bütünleşmelidir.

Böylece bir yandan kararlı [illegible] süreci ile rejimin oyunu bozulurken, öte yandan gençliğin alternatif önerilerini somutlayarak değişen koşullara karşın, sürekliliğe sahip bir programatik hedefler bütünlüğü oluşabilecektir.

Yaşanan tartışmalar bir sonucu daha ortaya çıkarmıştır: Bugün bir yandan varolan derneklerimizi korurken, öte yandan derneklerin kitleselleşmesi sorununa da daha ciddi eğilmeliyiz.

Derneklerin yaşanan sürecin olumsuzluklarının süregelen kabuğunu çatlatarak hedef kitleyle bütünleşmesi, böylece varolan yapıları güçlendirerek rejime ikinci bir yanıt verilmesi konusunda yine ortak düşüncelere varılmıştır.

Bu iş öğrenci derneklerinin öğrenci haklarını savunmak için varolduğunu kitleye bir kez daha anlatabilmekten geçer. Birim öğrenci derneklerinde, varolan sorunlara daha duyarlı yaklaşarak bu sorunların aşılması yolunda çözüm önerileri üretmek ve bu hal üzerinde sağlanan kitleselliği kalıcı bir kurumsallaşmaya dönüştürmek gerekmektedir.

Öğrenci derneklerinin ülke düzeyinde oluşturduğu platformun son çalışmasını etkileyen önemli bir noktaya değinmek gerekiyor. Demokratik öğrenci hareketinin içinde yer alan farklı eğilimlerin, politik platformlarda da biraraya gelerek ortak çalışmalar yürütmeleri, demokratik öğrenci hareketindeki gelişmeleri olumlu yönde etkilemiştir. Birçok alanda birlikte olabilme, öğrenci gençliğin akademik-demokratik hakları için birlikte mücadelesinin niteliğini ve niceliğini etkilemiştir.

Son bir nokta, öğrenci derneklerinin güçlenmesi ve gelişmesi için yürütülen tartışmalarda, öğrenci gençliğin bağımsız örgütlenmesinin yerini bir başka aracın dolduramayacağı gerçeğidir. Öğrenci derneklerinin kapatılmasına yönelik saldırıların bulunduğu dönemde dikkatler, tamamen bağımsız örgütlenmelerin çok çeşitli araçların kullanımıyla savunulmasına çevrilmelidir.

Sonuç olarak, demokratik öğrenci hareketi örgütlü yapılarını tüm saldırılara karşı korumaya hazırdır ve hep bir ağızdan haykırmaktadır: "ÖĞRENCİ DERNEKLERİ KAPATILAMAZ!"

NASIL BİR ÜNİVERSİTE İSTİYORUZ?

GENÇLİK YENİ BİR YÖK İSTEMİYOR

Son aylar içerisinde, iktidarın yeni YÖK tasarısı kulislerde dolaşıyor, iddia ediliyor ki bu tasarıyı Devlet Bakanı Adnan Kahveci ile Kemal Karhan birlikte hazırlıyor. Duyurulan çerçevesi ile bu tasarı, YÖK'ün antidemokratik özünden hiçbir şeyi değiştirmeyecek; üniversitelere mütevelli heyetlerini getirecek, bütün üniversitelerde daha da baskıcı olacağı kesin olan "yerel YÖK"ler sistemini içeriyor. Buna rağmen, şimdiki YÖK'ten bazı yıpranmış isimler uzaklaştırılacak, yüzeysel ve aldatıcı birtakım değişiklikler yapılacak ve 12 Eylül sonrası üniversitelerin sistem içinde devir-teslim işlemi gerçekleştirilerek, ortaya kamuoyunun ve öğrencilerin destekleyeceği umulan bir şeyler çıkmış olacak.

Bu arada, aksayan yanları ve perde arkası oldukça kolay ortaya çıkarılabilecek bu tasarıya etkili bir muhalefet gösterilmesi olasılığına karşı, iktidar bütün önlemleri alıyor. Bu doğrultuda öğrenci derneklerine karşı baskılar yoğunlaştırılacak, yöneticiler ve üyeler sindirilecek, derneklerin kendi aralarındaki eşgüdümü sağlamaları önlenecek ve yeni tasarının "güdümlü öğrenci birlikleri"ne yer açmak, zemin hazırlamak üzere YÖK'ün 59. maddesi gibi bir hukuki dayanak yeniden "keşfedilip", öğrenci dernekleri kapatılacak.

İşte, iktidarın son birkaç aydır oynadığı oyun budur. Demokratik öğrenci hareketini oluşturan güçlü, en geniş öğrenci kesimlerini ve geniş demokratik kamuoyunu birlikte harekete geçirebildiği takdirde rejimin bu oyunu bozulabilir. Demokratik öğrenci hareketi, kendi öz örgütlerini savunarak kapatılmamayı ve yaşatmayı sonuna kadar savunmalıdır.

Bunun için Demokratik Öğrenci Hareketi, öncelikle diğer demokratik güçlerle dayanışma içerisine girerek, öğrencilerin öz örgütleri olan ve onların haklarını YÖK'e karşı savunan öğrenci derneklerini kapattırmamayı ve yaşatmayı hedeflemelidir. Bununla beraber, mayıs ayı içerisinde YÖK sisteminin demokratik öğrenci hareketince oluşturulmuş bir çerçeve alternatifini oluşturup, iktidarın YÖK değişikliğini yüzeysel bir biçimde geçiştirmesine engel olunmalıdır. Böyle bir çerçeve alternatif, en kısa zamanda gerçekleştirilmesi olanaklı bir "Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz" etkinliği biçiminde açılıp, ayrıntılı olarak alt doldurulmak bedeliyle hazırlanmalı. Kurultayın da önünü açıcı bir işlevi olacaktır. Böyle bir organizasyonun önemi, tam da iktidarın "Yerel YÖK"ler ve Öğrenci Derneklerini Kapatma Yasa Tasarısı"nın TBMM'de gündeme geleceği önümüzdeki haftalarda, kapatılmak istenen öğrenci derneklerinin nasıl bir üniversite istediklerinin ilkesel çerçevesini hazırlıyor olacaklarından kaynaklanmaktadır.

80 sonrası Demokratik Öğrenci Hareketi'nde kritik bir önemi olan bugünlerde, bu hareketin bileşenlerinin, özellikle sol güçlerin, ortak hareketin ve birlikte davranmanın önemini ve zorunluluğunu kavramış olmaları gerekir. Öğrenci derneklerinin yeni saldırılarla karşı karşıya kaldığı bugün, bu gereklilik, aciliyetiyle yaşama aktarılmalıdır.

Bugün yapılması gereken, iktidarın saldırılarının nedenini doğru çözümleyip buna karşı en geniş hareketliliği yaratacak bir çalışma içine girmektir. Bunun için, iktidarın hazırlamış olduğu YÖK'ü sözde değiştiren tasarı incelenmeli ve Mayıs ayı içerisinde toplanacak bir Kurultay çalışmasında eleştirileri [illegible]. Bununla da kalınmamalı, YÖK'ün öz ve biçim olarak nelerine karşı olunduğu üzerine temel ilkeleri belirleyecek bir çalışma hedeflenmelidir. Ve bu çalışmayı, 'Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz Kurultayı'na yönelik ön [illegible], geliştirilecek temel hatları belirleyen bir çalışma olarak görmek, bu günü yarınla bütünleştirmemizi sağlayacaktır.

Rejim öğrenci derneklerine yönelik saldırısını öğrenci gençliğin yoğun olduğu bir döneme getirme hesabı içinde. 'Nasıl Bir Üniversite', öğrenci gençliğin dışında rejime muhalif diğer güçlerin de gündeminde yer alıyor. Öğrenci dernekleri ile bu güçler arasında ilişkiler ve bağlar sağlanmalıdır. Uzun soluklu mücadelelerle elde edilen kısıtlı demokratik kazanımlarımızın korunması için [illegible] ve kazanımlara taşımalıyız.

"Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz" Kurultayı öncesinde, YÖK'ün kuruluş mantığını teşhir edebilmek, uygulamalarının temel nesnel eleştirilerini geliştirebilmek ve genel hatlarıyla bir alternatif oluşturulmasına katkıda bulunacak yazı, tebliğ ve diğer çalışmaları derlemektir. Böylesi bir etkinliğin içerisine, üniversitelerden atılmış ya da istifa etmiş öğretim üyelerinin, eğitimcilerin ve aydınların, demokrasi güçleri içerisinde yer alan diğer kuruluş ve örgütlenmelerin de dahil edilmesi, etkinliğin çapı ve duyuracağı ses açısından önemli olacaktır.

Bir yandan okul içinde, öte yandan okul dışındaki demokratik güçlerle, işçi-emekçi-aydınlarla birlikte öğrenci derneklerini kapatmaya yönelik girişimleri durdurabiliriz. Güdümlü öğrenci derneklerinin yer alacağı bir YÖK demokratik ve özerk olamaz. Özerk demokratik üniversite, öğrencilerin özgürce örgütlenebilmeleri demektir.

Bu çalışmalar içinde yer almasında yarar olan bir başka etkinlik, öğrenci gençliğin ve öğrenci derneklerinin sorunlarının hazırlanacak dosyalar ile TBMM'ye ulaştırılmasıdır. Bu çalışmanın, iktidar, yüzeysel değişikliklerle YÖK'ü değiştirmeye çalışırken, kamuoyunu uyarıcı ve durumun toz pembe olmadığını anlatan bir işlevi olacaktır.

Bu etkinlikler ve kurultay öncalışması sonucunda, iktidarın yasa tasarısının eleştirisi tam olarak yapılabilirse ve sonuçları kamuoyuna duyurulabilirse, demokratik öğrenci hareketi ve onun bileşenleri görevlerini tam olarak yerine getirmişlerdir denilebilecektir.

HUFÖD 3. OLAĞAN GENEL KURULU

A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği'nin 3. olağan genel kurul toplantısı yapıldı. Dekanlığın önceden belirlenen yeri vermeyip, küçük bir sınıfta yapılmasına izin verdiği genel kurula bir öğrencinin saz çalıp, türkü söylemesiyle başlandı. Genel kurulda, daha sonra çalışma programı okunarak, özerk-demokratik üniversite istemlerine, polis-idare işbirliğine ilişkin konuşmalar yapıldı. Yapılan seçimlerde derneğin yönetim kuruluna Gürkan Evci, Metin Ağca, Aysun Balcılar, Ayfer Kakaycı, Bülent Güngör getirildiler.

İZMİR ÖĞRENCİ DERNEKLERİNİN ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

İZMİR'deki öğrenci dernekleri, 5 Nisan'da Buca Eğitim Fakültesi ile diğer bazı fakülte ve yüksek okullarındaki dernek yöneticileri ve üyelerinin, polis tarafından "Dev Yol operasyonu" yapıldığı gerekçesiyle gözaltına alınmasını ve öğrencilere yapılan baskıları kınamak amacıyla ortak bir basın açıklaması yaptılar. Açıklamada, iktidarın ve emniyetin gençlik üzerinde sürdürdüğü baskılarla kişi hak ve özgürlüklerinin çiğnendiği vurgulanarak, İzmir'deki derneklerin kapatılmasına ilişkin Valilik gerekçesi konusunda savcılık tarafından takipsizlik kararı verilmesine karşılık, derneklerin hala kapalı tutulması eleştirildi.

"ÖRGÜTLENME HAKKI VE ÖĞRENCİ DERNEKLERİ" PANELİ

16 NİSAN 1988 günü Maltepe Başkent Öğretmen Salonunda A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği'nin düzenlediği "Örgütlenme hakkı ve öğrenci dernekleri" konulu panel yapıldı. 300 öğrencinin izlediği ve eski öğretim üyesi Haldun Özen'in yönettiği panele, konuşmacı olarak, Av. Hüsnü Öndül (İnsan Hakları Derneği'nden), A.Ü. Hukuk Fakültesi Ö.D. Yönetim Kurulu Üyesi Nurcan Çağlar ve ODTÜ Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Tatar katıldı. Panelde, öğrencilerin örgütlenme hakları ve iktidarın keyfi tutumları, öğrenci derneklerinin 59. maddenin bahane edilerek kapatılması ve iktidarın son saldırıları ve Adnan Kahveci'nin "sözde yeni" YÖK tasarısına karşı neler yapılabileceği konuşuldu.

E.Ü. ZİFÖD 2. OLAĞAN GENEL KURULU

EGE Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğrenci Derneği'nin 2. olağan genel kurul toplantısı yapıldı. Devrim şehitlerinin anısına yapılan saygı duruşuyla başlayan genel kurulda, daha sonra faaliyet raporu okunarak konuşmalara geçildi. Söz alan üyeler, öğrenci gençliğin saldırısına uğradığı baskılara ve özerk-demokratik üniversite sistemine ilişkin düşüncelerini açıkladılar. Daha sonra yapılan yönetim kurulu seçimi ile toplantı sona erdi.

HACI YILDIZ'IN SORULARI YANIT BEKLİYOR

GAZİ Üniversitesi Öğrenci Derneği üyesi Hacı Yıldız, 7 Nisan günü öğrenimini görmekte olduğu Mesleki Eğitim Fakültesinin (GÜMEF) kantininden, sivil polisler tarafından dövülerek alındı. Kantinden alınarak DAL'a götürülmesini ve orada gördüğü işkenceyi yaptığı bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyuran Hacı Yıldız, açıklamasında GÜMEF Dekanı Raşit Demirci'ye kimi öğretim üyeleri ve öğrencilerin kimlik kontrollerini hiç aksatmayan "özel" kapı görevlilerinin maaşlarını kimden aldığı, okul kantininin DAL'ın tanıdık yüzleriyle niye bu kadar iç içe olduğu gibi sorular yöneltiyor.

11 Nisan günü, DGM tarafından serbest bırakılan Hacı Yıldız'ın bu tür olayları son yaşayan kişi olmayacağı bir gerçek. GÜMEF Dekanının kendisine yöneltilen sorulara verebilecek bir yanıtı olup olmadığı ise henüz belli değil.

ÇOCUKLARIMIZI SAVUNMA HAKLARI ÇİĞNENİYOR

9 Nisan 1988 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan bir yasa değişikliği ile "Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerince tutuklanarak askeri cezaevlerine alınan kişilerin, Adalet Bakanlığı ile Milli Savunma Bakanlığı arasında yapılacak mutabakat üzerine, sivil cezaevlerine nakli" öngörülüyor.

Basına bir açıklama yapan Ankara Dev-Yol davası tutuklularının yakınları, bu değişikliği olumlu bulduklarını, ancak uygulamada bazı sorunların olabileceğini belirttiler.

Böyle bir naklin gerçekleşmesi durumunda, halen Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde davası süren tutukluların Çankırı sivil cezaevine nakledileceklerine ve bu durumda, haftada üç gün duruşması süren tutukluların duruşmaya nasıl getirileceğinin bir sorun olacağına değinen tutuklu yakınları, böyle bir taşımanın tutuklular için fiziki bir eziyet olacağını belirttiler. Tutuklu yakınları, Ankara, Erzincan, İstanbul, Adana ve Diyarbakır'da askeri mahkemelerde bulunan tutukluların sayılarının 50-60'ı geçmediğini ve bunların mahkemelerin görev yaptığı illerdeki sivil cezaevlerine nakledilmelerinin, Ceza Yargılama Hukukunun Vicahilik (yargılananın yüze karşılığı) esasına da uygun olacağını ve tutukluların savunma haklarının ihlalini de önleyeceğini belirttiler.

Tutuklu yakınları, yakınlarının savunma hakları çiğnenmeden sorunun çözülmesini, yargılamanın devam ettiği sivil cezaevlerine nakillerinin sağlanmasını istediler.

ÜÇ SORUN

Zorluklar, engeller önümüze çıktığında, suçu birilerinde aramak yerine, bunları nasıl aşabiliriz tartışmak ve dönüştürücü girişimlerde bulunmak gereklidir. Devrimci kişiliğin ve düşüncenin temel özelliği dönüştürücü olması değil mi?

Yükseköğretimde öğrenim yılının sonuna doğru yaklaşıyoruz. Akademik demokratik istemlerimiz temelindeki mücadelemizde boyutları bir önceki döneme göre daha da gelişti. Bu süreç, önümüzdeki görevlerin niteliğini ve aciliyetini de bir önceki döneme göre daha belirgin hale getirdi. Ancak bu doğrultudaki mücadelede görece daha durgun bir yıl yaşandı. Bu, bir yanıyla genel süreçle bağlı, diğer yanıyla önceki öğrenci gençlik mücadelesinin önüne yeni sorunların çıkması ve bunların çözümünde atılan adımların daha ileriye gidişin önünün açılmasındaki yetersizliğidir. Bu sorunları tartışarak daha ileriye gidişin önünü hep birlikte açabiliriz.

Gerçek kimsenin tekelinde değildir. "En doğruyu ben bilirim, ben yaparım, söz olsun benim olsun" gibi anlayışlar yaşamı [illegible] indirgemek olur. Bir yandan tartışalım, öte yandan iş yapalım. Zorluklar, engeller önümüze çıktığında suçu birilerinde aramak yerine, bunları nasıl aşabiliriz tartışmak ve dönüştürücü girişimlerde bulunmak gereklidir. Devrimci kişiliğin ve düşüncenin temel özelliği dönüştürücü olması değil mi?

Öğrenci gençlik hareketi'nde bir süredir tıkanıklık, kriz, durgunluktan söz ediliyor/ediyoruz. Bu saptamaları yaparken hangi sonuç verilerden kalkarak, neye göre bir kıyaslama yaparak bu sonuçlara varılıyor? Bir yıl önceki hareketliliğe göre mi? 1980 öncesinin hareketlilik düzeyine göre mi? [illegible] olmasını istediğimiz, yaşamda olmayana göre mi? Ya da, ileri-öncü kesimlerin politik [illegible] daha ileri [illegible] göre bir hareketlenme arzusuna göre mi? Eylemlilik için öne sürdüğümüz taleplerin yığınlarca benimsenmemesi, genel demokrasi mücadelesine göre daha "geri" bir öğrenci gençlik hareketinin ortaya çıkışına göre mi? Nesnel durumu değiştiremediğimiz düşündüğümüz [illegible] nesnel ve öznel engellerin analizinin yapılmasındaki objektifliğin olmaması mı? Veya, bir [illegible] çıkışa dönemin olacak ileri-öncü kesimlerin hem kendi aralarında hem de geniş yığınlarla birlikte hareketlenmeyi sağlayacak bir "dil birliği", ortak [illegible] yaratılamaması mı? Yaratılanın yetersizliği mi? . . . gibi. Bunlar önümüzde duruyor ve cevaplıyor. Bu da gerçeğe [illegible] yakalayabilmemiz yolunu açıyor diye düşünüyoruz.

Gelişmenin kaynağı karşıtların birliği ve çelişkisidir. Öyleyse bir durumun daha ileriye gidebilmesi için o durumun o anki, nesnel sürecinin olgularını ortaya çıkartabilmek, gelişmeyi sıkayan çelişkinin her iki yanındaki olguları bulabilmekten geçiyor. Gelişme ve ileriye gidiş, hareketlilik nesnel durumdaki karşıtlıkların doğru belirlenmesiyle mümkündür. Bu bize yaşamı dönüştürmeyi başarabilme gücünü verecektir. Varolanı değiştirmede çıkarı olanların geniş birliği ve hareketliliğini sağlayabilmenin koşulu oluşacaktır. İşte bu süreçte kime karşı olmamız, kime karşı güçlenmemiz gerektiğini bize gösterecektir. Bu daha [illegible] ile öğrenci gençliğin sorunları irdelenmelidir.

Öğrenci derneği [illegible] bakmalıyız. Olmasını istediğimiz gibi değil, varolandan hareket edilmelidir. Bir olgu olarak öğrenci dernekleri artık ülkenin yaşamında yeralmıştır. Kendi iç dinamiğiyle gelişmeye çalışıyor. Ancak bu süreç, demokrasi mücadelesi, demokratikleşmenin genel yanıyla da birlikte, öğrenci yığınlarının mücadelesiyle yan yana gelişiyor.

Bize gelen mektuplar, gençlik yayınlarındaki tartışmalardan çıkan, tıkanıklık konusunda değişik görüşler ve yanlar, aynı yanlara değişik bakış açılarıyla yaklaşımlar da bulunuluyor. Bu süreçte üç sorun bizce önce çıkıyor.

Birincisi, öğrenci derneklerindeki tıkanıklık. Bu konudaki sorunların çözümü için yürütülen tartışmalarda eksikliğin nesnel yanından çok öznel yanı üstünde duruluyor. Tıkanıklığın nedeni olarak öğrenci derneği kurucuları, ileri-öncü kesimlerin ve sol, devrimci politik kesimlerin eksiklikleri her şeyi belirliyor gibi bakılıyor. Bizce bunun nedeni öğrenci derneklerine yüklenen misyonla, bu süreçte üstesinden gelemeyeceği sorumluluklar ve yükümlülüklerle donatılmak istenmesidir. Bu durum doğal olarak istemlerde, harekete geçebilecek güçlerde bir sınırlılık ve darlık yaratıyor.

Tıkanıklığa çözüm için şöylesine görüşler öne sürülüyor.

● Bütün çalışmaların öğrenci dernekleri etrafında olması, öğrenci dernekleri tarafından yürütülmesi

● Akademik mücadelenin öne çıkartılması

● Ülke düzeyinde merkezileşmenin olamaması

● Öğrenci derneklerinin yasal süreçlerini tamamlayamaması, bu nedenle çalışmalarındaki kısıtlılık, yer sorunu, çalışmalarını duyuramama, geniş kitleyi bu çalışmalara çekmedeki yetersizlik, olanaksızlık vb.

Bu tespitlerin hemen hepsi en genelde doğrudur. Ancak bunlar her bir birimde, her bir somut süreçte nasıl biçimlenmelidir, belirleyici etken hangisidir, bunlar tartışılmalıdır.

İkincisi, birimler düzeyinde ve ülke düzeyinde iş yapmak, birlikte iş yapmadaki sorunlar. Bugüne kadar birimlerde tüm baskılara karşın önemli sayılabilecek işler başarıldı. Bu süreçte öğrenci derneklerine üyelik için yığınsal bir geliş olmadı, birçok problemler çözülemedi, üstelik yenileri de eklendi. O zaman bizler bu yeni olguları da göz önüne alarak çalışmalarımızın zeminini ve yönelimini yeniden gözden geçirip, programımızdan, çalışma stilimize kadar eksiklikleri giderip, sorunları çözücü bir çalışma yürütmeliyiz.

Birimlerdeki çalışmada, öncelikle günlük süreçte öne çıkan sorunların çözümü için çalışmalar yürütülmelidir. Bu da dernek aktivistlerinin anfide olmasını getiriyor. Her işi öğrenci derneği aracılığıyla çözmeyi mutlaklaştırmadan, işin yapılmasını başa almak gereklidir diye düşünüyoruz. Bu bize daha yaratıcı, geniş katılımı sağlayacak ortamları ve olanakları yaratacaktır.

Birimlerdeki çalışmaların önünün açılması için düşünceler, birinci sorundaki önerilere ek olarak; anfide olmak, birim sorunlarını öne çıkartmak, ideolojik mücadeleyi başa almak, öğrenci dernekleri arasında koordinasyonun düzenli yapılması gibi. Düşünceler ileri sürülüyor ve tartışılıyor. Bu olguları her bir birimin özgünlüğü, genelle bütünlüğü içinde tartışmak gereklidir, diye düşünüyoruz. Ayrıca bu olgulardan hiç biri mutlaklaştırılarak her derde deva gibi görülmemelidir.

Ülke düzeyinde öğrenci gençliğin akademik-demokratik istemleri için mücadelede bu dönem başarılı sayılabileceklerin çok az olduğunu düşünüyoruz. Rejimin politikalarına karşı, başta da öğrenci gençlikle rejimin karşı karşıya getirilmesinde zorlanıyor. Bunlardan bazıları şöyle;

● Öğrenci gençliğin politik istemleri: Özgürce örgütlenme, politik faaliyet içinde bulunabilmesi için, üniversiteden ülke yönetimine kadar söz ve katılım hakkının elde edilmesi.

● YÖK'e karşı mücadelede nasıl bir üniversite istiyoruz. Anfideki öğrencinin gündeminde yer almamasına karşın, ülkenin politik gündemine giren Nasıl bir üniversite sorununa yaklaşımdaki, çekingenlik, isteksizlik, belirsizlik. Bu gençliğin bütünsel sorunlarına karşı, ülke düzeyinde bütünsel alternatif yaratabilmedeki eksikliğimiz olarak ortaya çıkıyor diye düşünüyoruz.

● Hükümetin uygulamaları, politik kararları karşısında ani refleks göstermedeki yetersizliğimiz: Bütçe görüşmelerinde, Harçlar, krediler, yurt yemek gibi sorunların getirilememesi, hükümetin YÖK'ü revize girişimine karşı öğrenci dernekleri ve politik gençlik kesimlerinin görüş geliştirememesi.

Bu süreçlerin önünün aşılabilmesi için, bizce bir yandan öğrenci dernekleri merkezi örgütlenmesinin olmaması bir etkendir. Ancak, bu tümüyle engel değildir. Her öğrenci derneği, dernek çalışması yürüten kesimler, öğrenci gençliğin içindeki sol, devrimci kesimler -hepimiz- aynı çatı altında, birleşik bir program dahilinde olmasa da aynı noktalara, kendi olanaklarımız, araçlarımız, yöntemlerimizle yönelerek paralel eylemlilik, hareketlilik yaratabilirdik, yaratmalıyız da. A ya da B biriminde, şu ya da bu politik kesimin başlattığı bir girişime mutlaka başka birimler, başka politik kesimler destek vermelidir diye düşünüyoruz. Böylece hem iş yapılacak, hem de bu iş birlikte yapılabilecektir.

Üçüncü olarak, ileri öncü unsurların birlikte iş yapabilmesinin önünün açılması. Bugün öğrenci hareketinin dinamosu öğrenci gençlik içindeki sol devrimci kesimlerdir. Onların birlikte iş yapabilmesi sürecin önündeki tıkanıklıkların aşılmasında öznel eksikliklerin giderilmesi için önemli bir adım olacaktır. (Yarın'ın Nisan 88'deki "Sol İçi Yeni İlişkiler Biçimi ve Öğrenci Gençlik", yazısıyla bu konudaki görüşlerimizi ifade etmeye çalıştık)

Dinoma işlevini nasıl yerine getirebiliriz. Birlik olmadan bu yapılamaz mı - politik anlamda ve bir çatı altında-. Bir problemi öne koyarak, öğrenci hareketinin önündeki nesnel zorlukların birisini ele alıp bu temelde hem tartışma, hem iş yapamaz mıyız? Bize göre bu mümkündür. Bunu gerek bugüne kadarki pratikten, gerekse 87-88 öğrenim döneminin deneylerinden hareketle ileri sürüyoruz.

Bizce her bir konu için -İdeolojik, politik, akademik, entellektüel vs- iş ve tartışma aynı süreçte bir arada yürütülmelidir. Sözümüzle işin uyumu, arkadaşlığın ve dostluğun pekişmesi, güven ve özgüvenin gelişmesi bu süreçte olacaktır.

Bizler mücadele sürecinde karşıların aynı yanında yer alıyoruz. Bu birliğin nesnel temelidir. Sorun bunu geliştirebilmemizdir. Politik görüşlerimizin etki alanını genişletebilmek için birbirimize karşı değil, rejime karşı güçlenmeyi başa almalıyız.

Öğrenci gençlik içindeki mücadelede; öğrenci olmanın, öğrenci gibi düşünmenin, öğrenci gibi yaşamanın başa alınması gerekiyor. Devrimci, sol ilerici düşüncelerimizin, öğrenci olmanın getirdiği sorunları çözmedeki, varolanı değiştirmedeki girişimciliği bizi tüm kitleyle birlikte hareket etmeye yöneltecektir. Baştada devrimci, sol kesimlerin ilk halkada birlikteliğinin sağlanabileceğine, yaşamın pratiğinin eğiticiliğine, birleştiriciliğine olan inancımızla ifade etmek istiyoruz.

Bu süreçte üç olguyu tıkanıklığın önünü açacak belirleyici ana unsurlar olarak görüyoruz. Bu üç olguya ilişkin, görüşlerimizi, ve tartışılan görüşlerin bir bölümünü dile getirmeye çalıştık. Biz, bu konularda daha geniş kesimlerin tartışmaya katılması, düşüncelerini dile getirmesinin yararlı olacağına ve giderek politik planda daha belirgin, birleştirici noktaların ortaya çıkacağına inanıyoruz. Dergimiz, diğer gençlik dergileriyle, gençliğin kimi sorunları üstüne sayfalarında tartışma sayılmasa da görüşlerin netleşmesine yönelik girişim başlattı. Bu girişimin devam ettirilmesi için elinden geleni yapacaktır. Sonuçta şunun altını bir kere daha kalınca çizmek istiyoruz. GERÇEK KIMSENIN TEKELINDE DEĞILDIR. Bu tartışma süreçleri, kimin güçlü, kimin güçsüz, kimin en doğru, kimin en yanlış olduğunu kanıtlamak gibi bir yöne kesinlikle savrultulmamalıdır. Birlikte iş yapalım, birlikte araştıralım, tartışalım, hep birlikte rejime karşı güçlenelim, gençliği bu rejimin cenderesinden kurtaralım.

Ali Sel

Yayınını geçtiğimiz ay içerisinde yayınladığı bir özel sayı ile durdurduğunu açıklayan Üniversiteli Dergisinin Yarın'a gönderdiği mektubu yayınlıyoruz.

Üniversiteli Dergisinin Mektubu

"Değerli arkadaşlar

"Yarın dergisinin Nisan sayısında, sahibi olduğum ÜNİVERSİTELİ gazetesi ile ilgili yazılanlar üzerinde düşüncelerimi iletmek istiyorum. Bu düşüncelerimin Yarın dergisinde yayınlanmasını talep ediyorum.

"Dergimizle ilgili yazıda, yayın politikamız konusunda, bize ait olmayan düşüncelerle karşılaştık. Bizim muhatabımız olmayan bu düşüncelere tek tek yanıtlar vermek yerine, bizi doğrudan ilgilendiren bazı düşüncelerinize değinecek ve asıl olarak ÜNİVERSİTELİ'nin çıkış gerekçesini biraz daha derinlemesine açmaya çalışacağım. Düşüncelerimin ve ÜNİVERSİTELİ'yi çıkarmada emeği geçen tüm arkadaşlarımın adına açıklama yapmanın bizi daha iyi tanımak, öğrenci hareketinin yeni yaklaşımlarının düşünsel ve pratik düzeyde daha da zenginleştirilebileceğine inanıyorum.

"Yayın politikamızın temellerine girmeden önce şu noktalara değinmek istiyorum.

"ÜNİVERSİTELİ ile ilgili yazınızda ileri sürüldüğü gibi, ÜNİVERSİTELİ demokratik öğrenci hareketinin sesi olmak gibi bir işlevi hiç düşünmedi, düşünmüyor, ve düşünmeyecektir. Ancak bu soylu görevin ancak gençliği gerçekten temsil edebilecek çok geniş güçler ittifakının gerçekleştirilebileceğinin bilincindeyiz. Bu, sorun yayın faaliyetleri içinde ayrı bir kategoride ele alınarak çözülebilir diye düşünüyorum. Yazınızda ileri sürdüğünüz görüşlerimiz, [illegible] temeli ÜNİVERSİTELİ'Yİ [illegible] günü yere koymamadan kaynaklarıyor diye düşünüyorum. Sorun bu açıdan ele alınmazsa ileri sürülen düşüncelerinizi ÜNİVERSİTELİ için ileriye gidişin yolunu açacak [illegible] içermediğini, hatalarınız varsa -ki biz de bu tarzda sayınızda bunun altını özellikle çizmiştik- bunun düzeltilmesinde bir işlev görmediğini belirtmek istiyorum.

"Daha ilk sayımızda, hatasız olmak gibi bir düşüncemiz olmadı. Kendini beğenmişliğin bize yabancı olduğunun bilincindeydik, bunu açıkça belirttik. Biz eleştirilmekten ve hataları yapılırsa bunu tüm kitlenin önünde açıklamaktan çekinilmemesini düşünüyorduk. Çalışmalarımızın her sürecinde açıklık, demokratiklik olmalıdır ve bu sürekli geliştirilmelidir düşüncesinden hareket ettik. Öğrenci yığınlarını uyutmak olarak öne koyduk, yeni bakış açımızı tanıtırken, pratikte yaşama geçirirken sürekli olarak kendimizi sorgulama sürecinden geçirdik ve geçiriyoruz. Biz gerçek kimsenin tekelinde değildir düşüncesinden hareket ediyoruz.

"Üniversiteli'nin çıkış biçimi üzerine bugünkü düşüncelerimizi belirtmek istiyoruz. Bize yönelik olarak ileri sürülen eleştirel düşüncelerinizde, 'niçin geniş bir mu[illegible] tabakada yanlış çıkarılmış' noktasını öne çıkarıyorsunuz. ÜNİVERSİTELİ, demokratik öğrenci hareketine yön vermek gibi bir düşünce ile ve iddia ile çıkartılsaydı, demokratik öğrenci hareketinin birliğini sağlamak için bir araç olarak görülmüş olsaydı, ya da üzerinde anlaşılan ancak sonradan bunları yaz geçerek bu işi tek başına yapmaya kalkan bir durum ortaya çıksaydı o zaman bu dar grupçu, 'para toplayıcı' gibi nitelemelerle nitelendirilebilinirdi. ÜNİVERSİTELİNİN çıkış föyünde amacını belirlerken böylesine bir amacının olmadığı çok açık biçimde belirtiliyordu. Pratikte çıkan üç sayıda da Üniversiteli kendi yayın faaliyeti alanını belirlemiş, ve çizdiği politikasını yaşama geçirmek için çalışmalarını sürdürmektedir. Ama şunu belirteyim ki, çıkan sayılar bizim önümüze koyduğumuz, çerçevesini çizdiğimiz politikaya ulaşmakla tümüyle başarılı olmuş diyemiyoruz. Bu konuda çıkan tüm arkadaşlarımız, Üniversiteliye mektup yazanlar yoğun eleştiriler getiriyorlar.

"ÜNİVERSİTELİ öğrenci gençliğin çağdaş bir kimlik kazanma sürecinde, olanak ve ortam yaratmak gibi sorunlu bir görev ve işlev üstlenmiştir. Öğrenci gençlik için de sorunlarına duyarlı, bunun bilincinde olan ileri unsurların, böylesine onurlu bir amaç etrafında, ORTAK BIR YAYIN ANLAYIŞINDA mutabakata bugünkü verili koşullarında varmalarının mümkün olmadığını gördük. Düşüncemiz buydu. Bu düşüncemize ise geçen süreçlerin sonucunda vardık. Üniversiteli'yi çıkartmak için bir araya gelen arkadaşlarımızla, düşüncelerimizi, ürünümüz yaşamda görülsün, soyut olgular yerine somut bir varlık ortaya çıkartalım, tartışmalar olacaksa somut olarak tartışılabilsin diye düşündük.

"Yukarıda da değindiğim gibi, ÜNİVERSİTELİ türü projeyi Proje somutlanınca daha sonuç alıcı tartışmalar da daha ileri boyutlara varılacağını, düşüncelerin yaşamın içinde daha gelişeceğini, eksiklerin ve hataların pratikte görüleceğini düşündük. Bu yaklaşımımızın belirli olarak doğru olduğunu yaşam bize göstermiştir. Şimdi ortada ÜNİVERSİTELİLERİN [illegible] katkılarıyla çıkan üç sayılık bir ÜNİVERSİTELİ var. ÜNİVERSİTELİ'nin üç sayısı yaşamın somut bir kesitidir. Öğrencilerimizin hepsi bir bölümünü bile gerçekleştirmiş olmak, en genelinde düşüncelerin maddi güce dönüştüğünün somut bir ifadesidir. Bu zemin bize geniş bir potansiyeli, ve geniş kitlenin buna olan gereksinimini gösterdi. Sonuç alıcı bir tartışmanın somut olanaklarını yarattığımız için 'yanlız' da ÜNİVERSİTELİ'yi çıkartmış olmak, 'kendimizin güçlenmesi' için değil, öğrencilerin sorunlarına yardımcı olmak anlamında olumlu bir pratik yarattığımızı gururla ifade etmek istiyorum. Bu süreçte yayın faaliyetimizin düşündüğümüzden çok ötesine geniş bir enerjiyi açığa çıkartmıştır. Öğrenciler kendi sorunlarına ve ilgi alanları doğrultusunda, popüler nitelikte bu araca sahip olduklarında çokyönlü, birlikte birçok şeyleri yapabileceklerini. Bunların istedikleri gelinebileceğini gördüler, gösterdiler. Bu devam ederse öğrenci gençliğin en ileri noktalarının, birlikte veya aynı somut olgu temelinde paralel veya şu ya da bu biçimde somutlanabilecek zengin çeşitlilikte hareketlilik zeminini de göstermiştir.

"Üniversiteli'yi çıkartma sürecinde, ÜNİVERSİTELİ'yi daha geniş bir kesimle çıkartmanın bugünkü verili koşullarda olanaksızlığını bilmemize rağmen bu kesimlerle tartışabilir, projemiz konusunda düşüncelerimizi daha iyi anlatabilirdik. En azından bu projeye genel hatlarıyla olumlu bakan dostlarımızın kimi düşüncelerini pratik faaliyetlerimizi iyileştirmede değerlendirebilirdik. ÜNİVERSİTELİ'nin amacı her üniversiteli gencin düşünsel ve pratik katkılarıyla çıkmak olduğuna göre değişik görüşten üniversiteli çevrelerin şu veya bu düzeyde, şu ya da bu biçimde katkısını gerçekleştirmek vazgeçilemez bir görevdir. İşte bu önemle koyduğumuz amacı gerçekleştirmede daha geniş çevrelerle sürekli diyalog ve işbirliği ortamı oluşturamamak bu doğrultuda özel bir çaba içine girmemek çalışmamızda bir eksiklik taşır.

"Yarın'da çıkan yazıda belirtildiği üzere kimi gençlik dergilerine ÜNİVERSİTELİ'yi birlikte çıkaralım diye bir çağrı ne düşünülmüş ne de yapılmıştır. Düşünülen ÜNİVERSİTELİ türü bir çalışmanın ortak düşünsel gerekçe ve pratik olarak nasıl daha güçlendirebiliriz doğrultusunda bir tartışma ortamı yaratmaktır. Böylesi tartışma ortamlarının ne tür bir sonuç vereceğini daha baştan ipotek altına almamak gerektiği düşüncesindeyiz. Eğer tartışma ÜNİVERSİTELİ Gazetesini güçlendirme zemininde sonuçlanırsa, ÜNİVERSİTELİ Gazetesi her düzeyde katılım için yasal ve fiili düzenlemelere gidecektir. Fakat öğrenci hareketinin ileri unsurları arasında iletişimsizliğin egemen olduğu koşullarda tartışmayı, ortak yayın çıkartmak gibi bir hedefle başlatmanın [illegible] sonuç alıcı biçimde gelişmeyeceği ve sonlanamayacağı düşüncesindeyim. Somut bir sonuç almak istediğimizden öte ilk elde birbirimizin görüşlerini dolaysız öğrenmek ve bu süreçte birbirimizden birşeyler öğrenebileceğimizi düşünüyoruz. Diğer tüm dostlarımıza yapacağımız çağrının özü budur.

"Yarın dergisinde, dergimizle ilgili yazının çıkış gerekçeleri için de belirleyici olanın ÜNİVERSİTELİ'nin Yarın'la birlikte çıkartılmamış gösteriliyor. Başta ben ve ÜNİVERSİTELİ'yi çıkartan arkadaşlarımız çıkış sürecinin öncesinde ve sonrasında bu tür bir yaklaşımın olmadığını altını çizerek belirtmek istiyorum. Gazetemiz çıktıktan sonra öğrenciler içerisinde geniş bir ilgi ve sempatiyle karşılanmıştır. Gazetemizi dağıtan okuyan, haber, resim, karikatür vb. gibi katkılarda bulunan arkadaşlarımızın içinde her görüşten ve hiçbir politik görüşü olmayan öğrenciler bulunuyor. Bunların içinde Yarın okuru, Yarın'ın görüşlerini benimseyenlerin de olduğu bir gerçekliktir. Bu doğaldır. Kanımca burada Yarın Dergisiyle ÜNİVERSİTELİ arasında bir paralellik kurmak reel bir yaklaşım olmayacaktır.

"Yukarıda ifade etmeye çalıştığım düşüncelerden, dergimizde çıkan ve ileri sürülen görüşlerin real durumu yansıtmadığı, bunların bir kısmına açıklık getirmeye çalışıyor, Aşağıda ÜNİVERSİTELİ'nin politikasını oluşturduğunu düşündüğüm şu noktaları belirtmek istiyorum.

ÜNİVERSITELİNİN YAYIN POLİTİKASININ TEMELLERİ

"Öncelikle 'gençlik adına konuşma' anlayışı yerine, 'gençliğin toplumsal ve politik yaşamda kendi bağımsız araçlarıyla yer alabilmesi' anlayışına varmamız ÜNİVERSİTELİ gibi bir gazeteyi çıkarmayı düşünmemizde belirleyici etken oldu.

"Gençlik adına konuşma, böylece bir dergi sayfasında herşeyi bir çırpıda yerine getirme anlayışının mümkün olmayacağını gördük. Gençliğin sorunlarına her türlü ilginin -geniş anlamda- yardımcı olmak, olanak ve ortam yaratmak gereklidir diye düşündük. Her derde deva bir araç yerine öğrencilerin doğrudan kendilerinin katılabilecekleri çok sayıda araca gereksinim olduğunu düşündük. Bunu bize yaşam gösterdi. Ve bu düşünce daha geniş bir ufuktan bakmayı, yaşamın sorunlarına her yanıyla, her yönüyle yanıt vermek gerektiğini, bunun ise çok yönlü düşünme sorunların çözüm arayışında en geniş güçleri katabilme, en geniş güçleri çekecek araçları bulabilmenin gerekli ve sorunlu olduğunu gösterdi.

"ÜNİVERSİTELİ yaşamda somut bir ihtiyaca yanıt vereceğini düşündüğümüzden yayın faaliyetlerinin daha çeşitlenmesinin olamaz olarak nitelendirilmemesi gerektiğini diye düşünüyorum. Bu nedenle aşağıda irdeleyeceğimiz süreçte somut bir gereksinim olduğundan hareketle yeni bir yayın çıkartmakta tüm arkadaşlarımız tereddüt etmedi. Bu yeni gazetenin, 'kendi işimize' yönelik bir tür kapalı devre yayın olmayacağına inandığımızdan gerekse bir fanatik olarak görülmemeli, görülmemelidir.

"Gazetemizi kimi sorunları göze alarak çıkarmamıza neden olan nesnel süreçler neydi?

"12 Eylül'ün yarattığı depolitizasyonun etkileri küçümsenemez. Bugün gençlik içindeki geniş demokrat çevreler bile, gençlik yayın organından beklentilerini 'daha az politika, daha az ciddiyet' diye ifade ediyorsa bu düşünülmelidir. Bu koşullarda gençliği, ülkenin politik ve toplumsal yaşamında etkili kılınanın biçim kolay olmayacağı ortadadır. Yabancılaşmışlık gençliği kimlik arayışına itmiştir. Toplumsal yaşamda hiçbir fonksiyonu olmayan gençlik kendine güvensiz geleceğe kaygıyla bakan bir durum içindedir. Bugün bu verili koşullarda kendi sorunları çevresinde de olsa politik bir çerçevede hareketlenmek bir bilinç sorunudur. Bu sorun kişilikle de ilgili bir sorundur. Depolitizasyon kişiliksizleştirmeyi önüne baş görev koydu. O zaman bize tersini gerçekleştirmek, kişiliğin oluşma sürecinde gençlik düşmanlarının bütün dayatmalarını etkisizleştirecek araçlara sahip olmaya çalışmalıyız. Açıktır ki, gençliğin kendisi bu amaç ▸

İzmir'de Dernekleri Savunmak İçin Ortak Çaba

Öğrenci derneklerine yönelik baskılar geçtiğimiz ay içinde özellikle İzmir'de yoğunlaştı. Kısa bir süre önce, ETÖD merkezinde bir araya gelen 56 öğrenci derneği temsilcisi gözaltına alınmış, 4 öğrenci derneği Valilik kararıyla kapatılmıştı. Bu günlerde de öğrenci derneği yönetici ve üyelerini hedef alan disiplin soruşturmaları tüm hızıyla sürüyor. Öğrenciler keyfi olarak gözaltına alınıyor, sivil polislerce izleniyor, tehdit ediliyorlar.

İzmir'de kapatılan ETÖD, MÜFÖD, FENFÖD, İMYO-ÖD hakkında açılan davada hakim takipsizlik kararı verdi. Ancak, bu karar öğrenci derneklerine çok geç tebliğ edildi ve derneklerin açılması için hiçbir girişimde bulunulmadı.

YEMEK BOYKOTU

24 Mart 1988 günü, 9 Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi öğrencileri, "derneklerinin kapatılmasını ve öğrenci derneklerine yönelik baskıları protesto etmek" için yemek boykotu yaptılar. Boykot üzerine öğrencilerle görüşen Dekan Prof. Dr. Akın Süel, öğrencilerin sorunlarını çözmek için kendisine başvurabileceklerini belirttiler.

YÜRÜYÜŞ

Takipsizlik kararının verilmiş olmasına karşın, derneklerin açılması için hiçbir girişimde bulunulmamasını protesto etmek amacıyla, 19 öğrenci, Bornova Kampüsünden İzmir Valiliği'ne kadar yürüdüler. Bornova Merkez Kampüsü önünden 300 kadar öğrencinin yolcu ettiği, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, 9 Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi ve İzmir Meslek Yüksek Okulu ve Ege Diş Hekimliği Fakültelerinden 19 öğrenci, Vali yardımcısı Seyda Balkan ile görüşerek keyfi uygulamaya bir an önce son verilmesini ve dernekler üzerindeki baskıların son bulması gerektiğini belirttiler. MÜFÖD Başkanı Orhan Akdoğan bu talebi içeren bir dilekçeyi Vali yardımcısına sundu.

Yaklaşık 2,5 saat süren yürüyüş boyunca polislerin yalnızca izlemekle yetindikleri görüldü. Ancak Vali ile görüşmeden kısa bir süre sonra, MÜFÖD Başkanı Orhan Akdoğan, Yarın İzmir Bürosu'ndan sivil polislerce götürüldü. İzmir Emniyet Müdürü Lütfi Tomuş ile "görüştürülen" Orhan Akdoğan, dergimize yaptığı açıklamada, Tomuş'un "takipsizlik" kararına itiraz ettiğini belirtti. Tomuş özetle şunları söyledi: *"yaptığınız toplantının (ETÖD'de yapılan ve 56 öğrenci derneği temsilcisinin katıldığı toplantı) ve yayınladığınız bildirinin hesabı sorulacak. 4 öğrenci derneği hakkında verilen takipsizlik kararına Valilik yeniden itiraz etti. Derneklerinizi açtırmayacağız. Sizlerde 60 kişilik üye kitlenizle hiçbirşey yapamazsınız. Zaten bir fiskelik canınız var. Ya yok olup gideceksiniz ya da hiç bir şey yapamadan bekleyeceksiniz. Zaten sizler birer maşasınız. Derneğiniz 60 kişiyi temsil ediyor, dernek başkanıyım diye ortalıkta dolaşıyorsunuz. Utanın"*

ÖĞRENCİ PİKNİĞİ

6 Mart 1988 günü, Ege Üniversitesinin çeşitli fakültelerinden 30 öğrenci, YÖK'te kaynaklanan sorunlarını tartışmak ve öğrenci derneklerine yönelik baskılara ilişkin görüş alış-verişinde bulunmak için piknik yaptılar. Öğrenciler, *"yalnızca bir araya gelip birlikte özgürce eğlenmek için bile bu tür etkinliklere gereksinim duyduklarını, öte yandan sorunlarını tartışmak, çözüm yollarını birlikte arayıp bulmak için de bu tür birlikteliklerin yararlı olduğunu"* belirttiler. Polislerinde öğrenci pikniğine yakın ilgi gösterdikleri görüldü.

İZMİR VALİLİĞİNE

11.4.1988 günü 4 dernek, Dernekler Yasasının 34. maddesi gereğince faaliyetten men edilmiştir. Cumhuriyet Savcılığı Valiliğin gösterdiği gerekçeyi inceleyip takipsizlik kararı vermiştir. Ancak derneklerimiz halâ açılmamıştır. Keyfi uygulamaların kalkmasını ve derneklerimizin açılmasını arz ederiz.

E.Ü. Müh. Fak.
Öğrenci Derneği Başkanı
Orhan Akdoğan

9 Eylül Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu (MYO) yönetmeliğinde" bir günde en fazla iki sınav yapılabilir" denmektedir. Ancak okul yönetiminin 87-88 öğretim yılının 1. dönem sonu sınavlarının 5 gün içinde yapılacağını duyurmasıyla, öğrenciler 1 günde 2-3, alttan dersi olanlar 3-4 sınava girmek zorunda kaldılar. Duyurunun yapılmasından sonra başta İMYO-ÖD tarafından olmak üzere çeşitli tepkiler verildi. İMYO-ÖD bu uygulamanın düzeltilmesi yönünde yönetime dilekçe verirken, bir grup öğrenci de yönetimle ve hocalarla görüştü. Okul idaresi, alınan kararı 1. dönem için durduramayacağını ancak 2. dönemde tanınan sürenin uzatılabileceğini açıkladı.

2. öğrenim dönemi de aynı uygulamayla başlayınca tepkiler daha da yoğunlaştı. Öğrenci derneğinin imzaya açtığı ve *"... 1 haftada yapılan sınavların öğrencilerin başarısını düşürdüğü ... elde edilen başarı çizgisinin gerçeği yansıtmayacağı ... alttan dersi olan öğrencilerin atılma stresi içinde olacağı ... bu uygulamanın sınav yönetmeliğine de aykırı olduğu ... en büyük hedefimiz olan Özerk-Demokratik Üniversite'nin olmadığı bu koşullarda talebimiz tüm aksaklıkların giderilmesidir."* denilen dilekçe 500 imza ile İMYO-ÖD yönetimi ve üyelerinin okul idaresiyle yaptığı toplantı sırasında okul müdürüne verildi. Okul müdürü Naci Atmanbölük yaptığı tehditkar konuşmasıyla dilekçeyi almak istemedi. Öğrencilerin gösterdikleri kararlılık ve dernek yönetiminden bir öğrencinin sorumluluğu alması üzerine dilekçe kabul edildi.

Dilekçenin verilmesinden on gün sonra sorumluluk alan öğrencinin okul idaresi tarafından ifadesi alındı. Sorulan sorular şöyleydi:

— Dilekçe metnini kim yazdı? Kimler

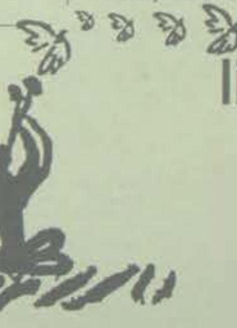

lisele**rarası yazı yarışması**

ları ürettiği ve doğrudan katıldığı durumlarda ve böylesi konumlara getirilebilindiğinde rejimin kişiliksizleştirme politikasını önemli ölçüde etkisizleştirebiliriz. Bu yolda önemli başarılar elde edilebilir. Hak arama bilincine sahip yeni bir kuşak yetişir. Hak arama kültürünün yerleşmesi sonucu bugün kantinlerin oturulabilir hale getirilmesi için çaba gösteren öğrenciler ertesi günlerde daha başka istemler daha farklı sorunlar için biraraya gelerek birlikte mücadele etmenin gerekliliğini göreceklerdir.

"Gençlik çağının en temel karakteristiklerinden biri olan kişilik kazanma sürecine müdahale etmeyi temel bir önemde görüyoruz. Kişilik kazanma sürecinin önemli bir yönü, kişiyi bağlı bulunduğu grubun, grup psikolojisine sahip hale getirebilmektir. Bunda kişiliğin, toplum yaşamında elde edilen rolün bütünlüğünde oluştuğu gerçeğinden hareket ediyoruz. Bir grup psikolojisinin oluşması, kişiliğin bu tanımı çerçevesinde gelişmesi için olanaklar yaratacaktır.

"Grup psikolojisinin değişik düzeyleri olacaktır. Hukuk fakültesi öğrencisi eğitimin içeriği açısından HUKUKLU psikolojisine, eğitimin hiyerarşisi içindeki yeri açısından ÜNİVERSİTELİ, yaşsal-biyolojik özelliği açısından GENÇ psikolojisine sahiptir. Doğaldır ki bunlar mekanik ayrıma tabi değildir. Her düzeyden grup psikolojisini yaratacak çok sayıda ve değişik araca gereksinim vardır. Üniversitelerdeki gelişmelerden dolayı sevinç, gurur, coşku veya üzüntü, nefret vb. duyguları içeren bir ÜNİVERSİTELİ psikolojisine ulaşmak, öğrencilerin toplumsal ve politik yaşamda daha bir aktifleşmesi sonucunu doğuracaktır.

"Bir üniversiteli öğrenci, üniversitenin, üniversiteliler tarafından yönetilmesi, üniversitenin bir kurum olarak demokratikleşmesi ve demokrasi mücadelesinde yer alması doğrultusunda çalıştığında kendisi de kişi olarak şu yada bu düzeyde bir rol oldığında üniversiteli kimliği, çağdaş bir kimliğe bürünür.

"Üniversiteli gazetesini çıkartırken düşündüğüm, düşündüğümüz nesnel olgular bunlardı, bu olgular bu süreçte yaşam tarafından doğrulandı, bize bu süreçte bu düşüncelerimizi daha da geliştirecek yeni olguları gördük.

"Yarın'daki yazıda Yeni politik Kültür adına bu girişimin doğru olmadığı ileri sürülüyor. Yazımı bitirirken bunun üstünde de kısaca durmak istiyorum. Yeni politik kültür, gerçeğe ve yığınlara dayanmalıdır diye düşünüyorum. Yeni politik kültür adına eleştiri yapmanın, bunu yaşamda göremeyen, veya bunun gerekliliğinin bilincine varamayanlar için bir sonuç alıcı işlev göremiyeceğini düşünüyorum. Yeni Politik kültür adına davranmıyor diye eleştirilmenin de bunun yeterince kavranılamadığını gösterdiğini, yada yeni politik kültürü sol güçler arasındaki birliğe, ortak iş yapmaya indirgemenin de bu kavramı gerçeklikten koparıarak, dar bir içeriğe büründürmek olacağını düşünüyorum. Bana göre yeni politik kültür, GERÇEĞİN KİMSENİN TEKELİNDE OLAMAYACAĞInda özlü bir ifade buluyor. Bu gerçeğe yaklaşımda, gerçekten çıkarı olanların o süreçte birlikte arayış, birlikte davranışı getirmesi gerektiği gibi çok geniş bir içeriği içinde barındırıyor. Kısaca buna ilişkin düşüncelerimi ifade etmek isterim.

"Değerli arkadaşlar,

"Yukarıda ele alınan yazı benim, ve ÜNİVERSİTELİNİN çıkışında emeği geçen arkadaşlarımın görüşlerinin önemlice bir bölümünü içeriyor. Kanımızca biz Üniversiteli'yi çıkartma sürecinde iken bu görüşlerimizi yeterince açamadık, bu bizim anlaşılmamızı zorlaştıran bir etken oldu. Yukarıda ele aldığım düşüncelerin Yarın dergisinde yer almasıyla, ÜNİVERSİTELİYİ çıkartanların düşüncelerinin derginizin okurlarınca bilinmesini sağlayacağını düşünüyorum.

"Sizlere çalışmalarınızda başarılar dilerim."

ÜNİVERSİTELİ
Sahibi ve Yazı İşleri
müdürü
Sultan ALTUN

LİSELİLERARASI YAZI YARIŞMASI
KATILMA FORMU

Tarih: ...../...../1988

Adı, Soyadı : ....
Doğum yeri ve tarihi : ....
Okumakta olduğu okul ve sınıf : ....
Sürekli adresi : ....

Hak Aramaya Soruşturma ve Ceza

imza topladı? "Okul idaresinin 5 günlük final uygulamasında öğrencilerin başarısız olmasını göz önüne almamıştır" sözünden ne kastediyorsunuz? Özerk ve Demokratik Üniversite nedir? "En büyük talebimiz tüm aksaklıkların giderilmesi" sözüyle ne anlatmak istiyorsunuz?

Birkaç gün sonra yaklaşık 400 öğrencinin tek tek ifadeleri alındı. İfadeleri alınmayan 100 kadar öğrenci ise dernek üyesi ya da derneğe yakın kişilerdi. Kilitli kapı ardında alınan ifadelerde sorulardan bazıları şöyleydi:

— *Kim imzalattı? İmzalananın yanında kimler vardı? Nerede ve ne zaman imzaladınız? Bu dilekçe metni yasal değil biliyor musunuz? Dilekçeyi okudun mu? Okuduğunda en büyük hedefimiz "Özerk, Demokratik Üniversite" cümlesi var mıydı, sonradan mı ilave ettiler?*

Tamamen korkutmaya, sindirmeye yönelik bu sorulardan sonra verilen öğüt ise *"böyle şeylerin yasal olmadığı, bunu yapanların niyetlerinin kötü olduğu, bir sorunları olursa dernekçilere veya başka yollara değil, okul idaresine başvurmaları gerektiği"* şeklindeydi. Öğrenciler, bütün bu konuşulanları kimseye söylemeyeceklerine dair yemin ettirilerek bırakıldı. Okulun tüm bu keyfi ve antidemokratik uygulamalarına karşılık dernek üyeleri ve bir grup öğrenci kamuoyu oluşturmak, olayı basına yansıtmak ve tüm öğrenci kesimine haklı olduklarını duyurmak amacıyla girişimlerde bulundular. Okul idaresi ve polisin de dikkatini çeken bu aktiflik, polis-idare işbirliğinin baskısıyla karşılaştı. Dilekçe olayında sorumluluğu alan ve okulun bu keyfi uygulamalarına karşı hakkını arayan bir öğrenci polis tarafından 4 günde 3 kez okul içinde sorguya çekildi, tehdit edildi. Polislik teklif edilen öğrenciye bu teklifi kabul etmediği takdirde okuldan atılacağı söylendi. Dilekçeye imza atan 500 öğrenciye birkaç gün sonrasının tarihi, yeri ve saati belirtilerek savunma yapması için çağrı yapıldı ve herkesten çağrıyı duyduğuna dair imza alındı. Çağrı yapılırken neyle suçlandığı, niçin savunma istendiği açıklanmadı. Disiplin soruşturması yönetmeliğine aykırı düşen bu uygulama da İzmir MYO'ndaki keyfilikler zincirinin bir halkasını oluşturuyordu.

100 kadar öğrenci soruşturmanın yönetmeliğe aykırı şekilde yapıldığı, soruların tümüyle kişiliğe yönelik saldırı niteliği taşıdığı ve öğrencileri korkutmaya yönelik bir uygulama olduğunu belirterek savunma vermediler.

Aralarından seçilen 15 öğrenci de bu olayı protesto eden dilekçelerini müdüre iletti. Okul idaresinin tüm keyfi ve antidemokratik uygulamalarını ve son gelişmeleri içeren bir bildiri hazırlandı. Kişisel başvuru yapmaya giden iki öğrenci sivil polisler tarafından otobüsten indirilerek tutuklandı. Sokak ortasında, onu görenlerin gözleri önünde çoraplarına kadar arandı, özel mektupları okundu, ellerindeki bildiri metni alındı. Aynı polisler tarafından bu arkadaşlardan biri üzerinde *YARIN* dergisi olduğu *"gerekçesiyle"* okula sokulmadı, girmek istemesi üzerine de dergisi elinden alındı ve *"YARIN'ın yasadışı bir dergi olduğu"* ileri sürüldü.

Okul müdürü Naci Atmanbölük, bütün bu gelişen olaylardan sonra öğrencilerin ailelerine, *"çocuklarının illegal örgüt üyesi olduklarını, yasadışı işlerle uğraştıklarını, kız öğrenciler için her türlü ahlaksızca ilişkilere girdiklerini, erkek arkadaşlar için örgüt evlerinde kaldıklarını"* ileri süren yazılar gönderdi, telefonlar etti.

Şu anda 500 öğrenciye açılan soruşturma sonucunda alınan ifade ve savunmalar inceleniyor.

Her geçen gün daha da keyfileşen uygulamalar YÖK'ün gerçek yüzünü daha açık görmemizi sağlıyor. 12 Eylülcüler öğrencilerin YÖK'e karşı koyuşlarını bastırmak için herşeyi yapıyorlar. Bir yandan öğrenci gençliğin derneklerde örgütlenen hak arama çabalarını yasa dışı gibi göstermeye çalışıyorlar, diğer yandan da öğrencileri toplumsal yaşamdan soyutlamak için yeni yöntemler geliştiriyorlar. Gençlik, geleceğine yönelik bu saldırılara sessiz kalmayacaktır.

Feriköy Öğrenci Yurdu'nda Atılmaları Protesto

Feriköy Erkek Öğrenci Yurdu'nda bir grup öğrenci 29 Nisan 1988 akşamı yurdun 3. katında bulunan bir odaya kendilerini kapatarak, bir arkadaşlarının yurttan atılmasını protesto ettiler.

Filistin Halkıyla Dayanışma etkinlikleri çerçevesinde TAYAD ve DEMKAD'ca İstanbul Reklam Sitesi'nde düzenlenen basın toplantısına katılan ve toplantı sonrasında yapılan yürüyüşte gözaltına alınan Kemal Tamcan daha sonra DGM'ce serbest bırakılmıştı. Ancak DGM'nin görevsizlik kararı vererek serbest bırakmasına karşın, Kemal Tamcan barınmakta olduğu Feriköy Erkek Öğrenci Yurdu'ndan atıldı. Tamcan, polis-idare işbirliğinin yurtlardaki uygulamalarından biri sonucunda atılmıştı. Nitekim, kararı öğrendiğinin ertesi günü Kredi ve Yurtlar Kurumu'na giderek bölge müdürü ile görüşen Tamcan, kendisinin "polisin yurtta kalmasını istememesi" nedeniyle atıldığını öğreniyordu.

Bunun üzerine Tamcan ve 11 arkadaşı kendilerini 3. katta bulunan bir odaya kapattılar. Talepleri yurt ve bölge müdürü ile görüşmek ve atılan arkadaşlarının geri alınmasıydı. İstekleri o gün reddedildi ve öğrenciler geceyi odada geçirdiler.

Ertesi gün olayın duyulması üzerine çeşitli fakülte ve üniversitelerden öğrenciler destek ve dayanışma amacı ile geniş polisiye önlemlerin alındığı yurt çevresine geldiler.

Saat 15.00 sıralarında o ana kadar müdahale etmeyip olayı izlemekle yetinen güvenlik güçleri, yurt binasının içine girdiler. 3. kata çıkan çevik kuvvetler, öğrencilerin kendilerini kilitledikleri odanın kapısını kırarak odaya girdiler ve öğrencileri sürükleyerek yurttan çıkardılar; çevik kuvvet otobüsüne koyarak uzaklaştırdılar.

Bu sırada arkadaşları ile dayanışma için yurt çevresine gelmiş bulunan öğrenciler tartaklanarak götürülen arkadaşlarını desteklemek ve polisin saldırısını protesto etmek amacı ile alkış tutmaya başladılar. Protesto daha sonra "Polis-idare işbirliğine son" sloganıyla yükseldi; öğrenciler toplu halde yürüyerek sloganlarını atarken, alanda kalan çevik kuvvetler topluluğun üzerine saldırdılar. Çevik kuvvetlerin müdahalesi üzerine dağılan topluluktan 4 kişi gözaltına alındı.

12'si yurttaki odalarında, 4'ü sokakta gözaltına alınan toplam 16 kişi daha sonra serbest bırakılırken Kemal Tamcan ve arkadaşlarının yurttan atılması şimdilik donduruldu. Anlaşılan yurt idaresi polis işbirliği yeni müdahalesini yapmak için yurttaki dayanışmanın kırılmasını, olayın "yatışmasını" bekliyor. ■

KATILIM SÜRESİNİ UZATIYORUZ

Dergimizin Mart sayısında duyurusunu yaptığımız "Liselilerarası Yazı Yarışması"na katılım süresini, okurlarımızın yoğun ilgisi nedeniyle 1 ay daha uzatıyoruz. Dergimiz, "Liselilerarası Yazı Yarışması" çerçevesinde Seçici Kurul un yarışmaya katılanlar arasında belirleyeceği 2 liseliyi, YARIN Dergisi Büyük Ödülü olarak, ağustos ayı içerisinde Yunanistan Gençlik Barış Komitesi'nin konuğu olarak yurt dışına gönderiyor. Ayrıca Seçici Kurulun saptayacağı yazılara *İnsan Hakları Derneği, BİLAR A.Ş., Türk Tabipler Birliği, Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği ve Çağdaş Gazeteciler Derneği* ile çeşitli kuruluşlar *Özel Ödüller* verecek, dergimiz de ön elemeyi aşan liselileri çeşitli armağanlarla ödüllendirecek.

YARIN DERGİSİ BÜYÜK ÖDÜLÜ TAŞOZ ADASI GENÇLİK BARIŞ KAMPINDA BİR HAFTA

Taşoz Gençlik Barış Kampı ilk kez 5 yıl önce Balkan gençliği ve halkları arasında bir dostluk girişimi olarak başladı. Bugün kamp, Yunanistan'da gerçekleştirilen her yıl mayıs ayında yapılan Maraton Barış Yürüyüşü'nden sonraki en büyük barış etkinliği. Kampa her yıl Yunanistan içinden ve dışından gençlik örgütleri temsilcileri, öğrenci barış örgütleri temsilcileri, gençlik komiteleri, demokratik kitle örgütleri temsilcileri, genç sendikacılar, genç işçiler katılıyorlar.

YUNANİSTAN'DA LİSELİLER ARASI YAZI YARIŞMASI

Dergimizin açmış olduğu "Türkiye ve Yunanistan Gençliğinin Ortak İstemi: Barış, Dostluk, Kardeşlik" konulu Liselilerarası Yazı Yarışması için liseli okurlarımızdan çok sayıda mektup ve yazı gelmesinin yanı sıra, çeşitli çevrelerin olumlu tepkileri de her iki ülke halkının barış istemini somutlaması açısından bizleri sevindiriyor.

Ancak tüm bunlar kadar önemli bir gelişmenin bizler kadar liseli okurlarımızı da sevindireceğini umuyoruz. Yarışmamızı kazanan okurlarımızı Yunanistan'da konuk edecek olan Yunanistan Gençlik Barış Komitesi, Yunanistan'da da bir yazı yarışması düzenliyor. Bu yarışmanın konusu da "Türkiye ile Yunanistan Gençliğinin Ortak İstemi: Barış, Dostluk, Kardeşlik". Yarışmayı kazanan liseliler, yaz aylarında Yarın'ın konuğu olarak 1 hafta Türkiye'de kalacaklar.

ADNAN KAHVECİ ANLATIYOR

"hazırladığımız model hoşunuza gitmeyebilir."

Devlet Bakanı *Adnan Kahveci* 1 Nisan günü İTÜ Maçka Kampüsü G Amfisi'nde "TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRENİM" konulu bir sohbet toplantısı yaptı. Toplantının başında Kahveci, ANAP iktidarının hazırlayacağı yeni YÖK modeli için öğrenci ve öğretim üyelerinin görüşlerini alacağını belirtti. Bundan sonra karşılıklı soru ve cevaplar biçiminde gelişen ve bazı öğretim üyeleriyle, öğrencilerin çoğunun anfiyi protesto amacı ile terketmesiyle sona eren toplantının bazı bölümlerini aktarıyoruz...

Öğrenciler adına ilk soru İTÜ Maden Fakültesi Öğrenci Derneği kurucusu *Hakan Kızılören*'den geldi:

= Ülkemizde ilk üniversitenin Darülfünun adı ile kurulmasından bu yana 118 yıl geçti. Bu süre içinde birçok defa üniversiteler kapatıldı, yenileri açıldı. İlk Darülfünun'un kapatılması ile başlayan tasfiyeler, çeşitli zamanlarda ve çeşitli boyutlarda sürdürüldü.

1919 yılında *Darülfünun-u Osmani Nizamnamesi* nin yürürlüğe girmesi ile Darülfünun bilimsel özerklik kazanmıştır. Ancak sonraki dönemlerde yürürlüğe konulan çeşitli yasalarla devralınan bilimsel özerklik yok edilmiş, üniversitede genel eğitim politikasına bağlı olarak tasfiyeler yapılmıştır. Nitekim son olarak YÖK döneminde 1402 sayılı yasa ile birçok öğretim görevlisi okullarından uzaklaştırıldı. Siz bunun için ne diyorsunuz?

• KAHVECİ: *1402 sayılı yasayla uzaklaştırılan öğretim üyelerinin dönmelerini ben de isterim. Bu öğretim üyelerinin birçoğu ile görüştüm. Bunlar bir anlamda radikalliklerini kaybetmişler. Onun için geri çekilemezler.*

= Şu anki üniversitelerimiz hakkında ne düşünüyorsunuz?

• *Ben 7 yıl dışarıda, 6 yılı da içeride olmak üzere 13 yıl öğretim üyeliği yaptım. Yurtdışındaki görevimi Amerika'da kamil, halis vasatın altında bir eğitim veren üniversitede yaptım. Orada öğrenciler okuyurdu. Kütüphanedeki kitapların sırekli incelendiğini gördüm. Ama, ülkemizde öyle değil. Sizde ülkemizin en iyi üniversitesi Boğaziçi Üniversitesi'dir. Orada bile kütüphanedeki kitapların okunmadığını ve üzerlerinin bir kat toz kapladığını gördüm. Bu da üniversitelerimizdeki eğitimi gösterir.*

= Üniversitelerdeki paralı eğitime biz öğrenciler olarak karşıyız.

• *Üniversitelerin ücretsiz eğitim vermesi yerine olmasını ben de isterim, ama vergileri tam olarak toplayamıyoruz. Onun için de öğrencilerden para almak zorundayız.*

= Yeni hazırlayacağınız modelde harçlar konusunda ne düşünüyorsunuz?

• *Her öğrenci okuduğunun kuruşu kuruşuna kadar devlete ödesin. Öğrenci okurken borçlansın, okul bitiminde devlet kadrolarında görev alırsa bu borcu affedilsin, özel sektörde çalışırsa tüm borcu ödesin.*

= Şu anda üniversitelerimizin tüm bölümlerinde kapasitenin üzerinde öğrenci bulunmaktadır. Laboratuvarlar (tabii laboratuvar denebilirse) dolup taşmaktadır. Bu kadar öğrenci mezun olduğunda devlet bunları finanse edebilecek, iş alanı yaratabilecek midir?

• *Devletin üniversiteyi bitiren her genci finanse etme gibi bir zorunluluğu yoktur.*

= Sayın Bakan, biz öğrenciler olarak demokratik eğitim ve demokratikleşmeden şunları anlıyoruz:

Demokratik eğitim, herşeyden önce her gencin eğitim hakkını elde edebilmesi ve bir meslek sahibi olabilmesidir. Eğitim hakkının her kademede kullanılmasına resmi ve fiili engellerin ortadan kaldırılmasıdır. Size göre demokratikleşme ve demokratik eğitim nedir?

• *Bence demokratikleşme halkın kendi kendisini alt düzeylerde, yani belediyelerde, meclislerde, muhtarlıklarda yönetmesidir. Eğer bunlar olmazsa demokratikleşme de olmaz.*

Demokratikleşme ve demokratik eğitim sorularını ortaokul ders kitaplarının demokrasi tanımı ve yönetime katılım örnekleri ile geçiştiren Kahveci, daha sonra konu ile bir bağlantısı olmamasına rağmen mahalli idarelerdeki yolsuzlukları anlatmaya başladı. Toplantının başında bir ön konuşma yapmayacağını belirten Kahveci, yöneltilen tüm soruları ANAP iktidarının ekonomik politikası ve Amerika'daki yüksek öğretim modelini anlatan sözlerden başka yanıt vermedi. Buradan da anlaşılıyor ki, toplantının amacı başta belirtildiği gibi "öğrencilerin ve öğretim üyelerinin görüşlerini almak" değildi. Toplantı, Kahveci'nin geçiştirme ve gönül alma politikasının bir adımı olarak hazırlanmış, bu arada öğrenci ve öğretim görevlilerinin yeni tasarıya karşı tepkilerini ölçme de hedeflenmişti.

Diğer yandan, Kahveci'nin konuşmasında, yeni tasarının öğretim üyeleri ve öğrencilerin katılımı ile hazırlanacağı konusunda bir ifade de bulunmaması, üniversite yönetimi için Amerikan sisteminden uyarlanan mütevelli heyetlerinin kurulacağını belirtmesi, modelin belirleni[illegible] gösteriyor.

Kahveci'nin sohbet sırasında ısrarla vurguladığı şu söze dikkat etmek gerekiyor: *"Hazırladığımız model, siz öğrencilerin ve siz öğretim görevlilerinin hoşuna gitmeyebilir."* Bu sözde hazırda bir modelin bulunduğunun ve bu modelde yüksek öğretimin temel taşları olan öğrenci ve öğretim üyelerinin gözardı edildiğini, bu iki kesimin katılımına set çekildiğini gösteriyor. Tam bu noktada bir öğretim görevlisinin yönelttiği soruyu tekrarlamakta yarar var: *"Siz hangi yetki ile kendi başınıza eğitim modeli hazırlamaya çalışıyorsunuz? Hazırlayacağınız modelde bir öğretim üyesine başvurmanız gerekmiyor mu?"*

Bu noktadan sonra Kahveci'nin sohbeti önce bazı öğretim üyelerinin, daha sonra salondaki öğrencilerin "YÖK Kaldırılsın", "Yaşasın Özerk-Demokratik Üniversite" sloganlarını atarak toplantıyı terk etmeleri ile sonuçlandı.

Hasan Celal Güzel'in "Bir Dost Nikahı Konferansı Öncesi"

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı *Hasan Celal Güzel, 14 Nisan günü İTÜ Maçka Kampüsü'nde "Milli Eğitimimizin sorunları ve çözüm yolları" konulu bir konferans verdi. Konferansın düzenlenme yeri daha önce Maden Fakültesi G Anfisi olarak duyurulduğu halde salonun son anda değiştirilmesi, duyurunun zamanında yapılmaması gibi nedenlerle katılım beklenen sayıda olmadı.*

Bakan konuşmasında YÖK'e, üniversitelere değinmeden milli eğitimimizin sorunları ve çözüm yollarına ilişkin "kişisel" görüşlerini dile getirdi. Kısa alıntılar yaparak;

"Milli eğitimimizin temel sorunu finansdır. Bu noktada ekonominin talepleri karşılandığı müddetçe eğitimdeki istihdam sorunu da çözümlenecektir.

Amacımız, eğitimin bilgisayarlı, yabancı dile ağırlık veren, özetle 21. yüzyılın çağdaş insanlarını karşılar nitelikte olmasını sağlamaktır.

Temel hedefimiz, milli kültüre sahip, geleneklerine bağlı, Türk kültürüne vakıf gençler, insanlar yetiştirmektir. Biz iyi insan tipi yetiştirmeyi hedefliyoruz. Ancak eğitim sistemi içinde şeklinde belirtilen materyalist görüşlere katılmıyorum."

Bu genel çerçevede görüşlerini aktaran Güzel, sorular kısmına geçildiğinde ise espri ve güldürüler dağıttı. Bir öğretim görevlisinin "Neden üniversiteler hakkında görüş bildirmediniz?" şeklindeki sorusuna yanıt olarak; "YÖK benim yetkilerimin dışındadır. Ancak YÖK'ün değiştirilmesi ve üniversiteler sorununa ilişkin çalışmalarımız devam etmektedir" dedi.

İTÜ Maden Fakültesi Öğrenci Derneği kurucusu ve eski başkanı Hakan Kızılören'in "Ekonominin taleplerini belirlediğimizde, istihdam sorununu çözeceğiz, diyorsunuz. Peki bu talepler nelerdir ve kim belirleyecektir?" sorusunu, iktisat derslerinden özetler yapıp, ekonomik kaygılardan dem vurarak "inşallah bu sorunu da çözeceğiz" biçiminde geçiştirirken, "Hükümet eğitim konusunda diğer konularda olduğu gibi acz içindedir" sözlerine karşılık olarak "o kadar da değil" yanıtını verdi.

İTÜ Maden Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Remzi Gedikoğlu ise Güzel'e, "Fakültelerde öğrenciler disiplin soruşturmalarına uğramakta, öğrenci dernekleri tek tek kapatılmaktadır. Eğitim sürecinden doğrudan doğruya etkilenen biz öğrencilere söz hakkı tanınmamaktadır. Siz değerli görüşlerinizi aktardınız ancak eğitimin temel sorunu demokratikleşmedir tespitine değinmediniz" biçimindeki değerlendirmesini keserek, "Öğrenci Derneği başkanı olarak bir Bakanla konuşabiliyorsun. Bundan iyi demokrasi mi olur? Zaten şu an bir dostumun nikahına yetişmem gerekiyor. İnşallah bir gün tekrar tartışırız" diyerek toplantıyı topladı ve dostunun nikahına gitti.

İstanbul Büro Haber Birimi

HARÇLAR HANGİ KASALARI DOLDURUYOR?

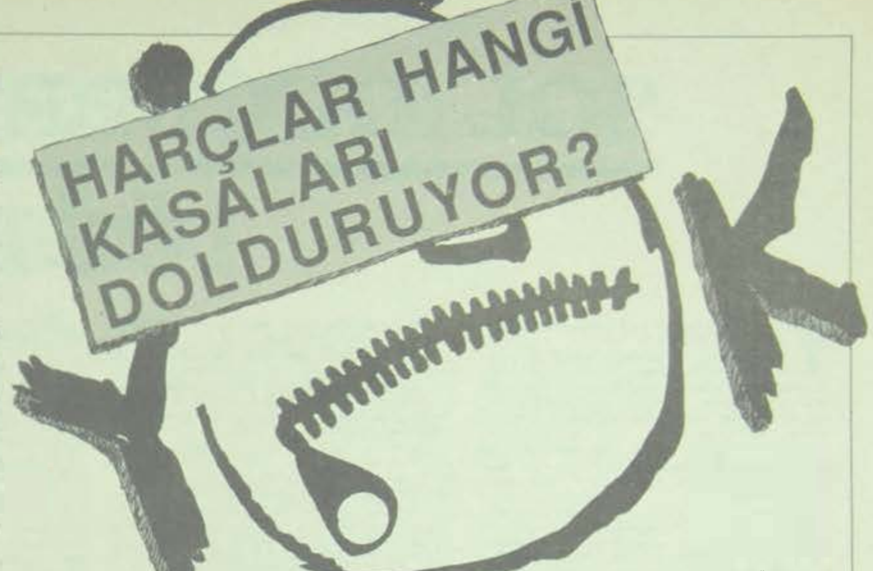

Eğitim ve öğretim olanaklarının tüm vatandaşlara eşit ve adil biçimde sunulması ve bunun güvence altına alınması devletin sorumlulukları arasındadır, anayasa bunu öngörüyor. Ancak günümüzde eğitim olanakları, her geçen gün daha da belirgin bir biçimde, belli bir kesimin hizmetine sunuluyor. "Harçlar" bunun üniversitedeki yansımasını oluşturuyor.

Harçlar uygulanmaya başlandığı günden beri öğrencilerden tepki görüyor. Bu yüzden ilk başta tam anlamıyla bir "*devlete borçlanma*" sistemi uygulandı. Bu durum aslında öğrencilerin geleceğini ipotek altına almaktan başka birşey değildi, yalnızca geçici bir çözümdü. Ancak rejimin üniversite eğitim giderlerini öğrencilerden almak planı sürdü. Yapılan yüzde 100 oranındaki zamla borçlanılan meblağ saklı kalacak, kalan yarısı da öğrenciler tarafından peşin olarak ödenecekti. Yine verilen yoğun tepki nedeniyle, ilk borçlanmanın dışında kalan yarısının okula borçlanılması biçiminde bir uygulama başladı. İlk fırsatta yeni bir zam ve öğrenciden para almanın yeni yollarının üretilmesi beklenirken bir yılı öğrenci gençlik karasız bekledi.

Ancak ilgililerin bu konunun üstünde yoğunlaşmadığı bir dönemde rejim bu konuda yeni bir saldırı girişiminde bulundu. 9 Eylül Üniversitesi Rektörlüğü 30 Mart'ta yaptığı bir duyuruyla öğrenim *harçlarının bu tarihten sonra okul tarafından karşılanmayacağını* açıkladı. Üstelik bu karar rektörlüğün 2 Şubat'ta yaptığı açıklamayla çelişiyordu. Rektörlük ilk açıklamasında, "*Kredi ve Yurtlar Kurumu'nca öğrencilere verilen öğrenim harcı miktarının, içinde bulunulan öğretim yılında 100 000 TL.)'ye çıkarıldığı ve bu ödemenin sınıf ayrımı yapılmaksızın tüm öğrencilere yapılacağı*" belirtilmişti.

Rektörlük, harçların ödenmemesine gerekçe olarak Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun okula gerekli parayı göndermemesini gösteriyordu. Öğrencilerin bu durumdan hiçbir şekilde sorumlu olmamalarına karşın, fatura yine öğrencilere ödetiliyordu.

Rektörlük, harcın en son 5 Nisan'a kadar öğrenciler tarafından ödenmesini istiyor ve aksi halde çok sert yaptırımların uygulanacağını açıklıyordu. Harcını yatırmayan öğrencilerin isim listelerini yemek fişi satılan yerlere ve sağlık hizmetleri veren yerlere astı. Adı listede olan öğrenciler bu hizmetlerden yararlanamıyorlardı. Bununla da kalınmayıp, okuldan atılma konumunda olan öğrenciler sınavlara alınmıyordu.

Karara ilk tepki 9 EÜ İİBF'de yemek boykotuyla veriliyordu. Paralı eğitimi protesto etmek amacıyla, çoğunluğunu öğrenci derneği üyelerinin oluşturduğu grup yemekhanede biraraya gelerek, paralı eğitimi kınayan bir konuşma yaptıktan sonra alkışlarla yemekhaneyi terkettiler.

Rektörlüğün bu kararı 1 Nisan'da Tıp Fakültesi öğrencileri tarafından da kınandı. 250 öğrenci rektörlük binasının önünde toplanarak öğrenci derneği yöneticilerinden birinin yaptığı konuşmayla harçların okul tarafından ödenmesinin ve öğrencilerin üzerindeki yaptırımların derhal kaldırılması gereğini vurguladılar. Bu arada aynı istemleri içeren bir dilekçe de imzaya açıldı. Öğrenciler dekanla görüşme talebinde bulundular.

Öğrencilerin taleplerini kabul etmek zorunda kalan dekan yaptığı konuşmada, öğrencilerin hukuksal açıdan haklı olduğunu, ancak üniversite yönetim kurulundan çıkan kararı sorgusuzca uygulayacağını söyledi.

Daha sonra, İnciraltı Öğrenci Yurdu'nda çoğunluğunu Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin oluşturduğu bir grup, akşam yemeği yemeyerek protestolarını sürdürdüler. Basında çıkan ve fakülte yönetim kurullarının aldıkları kararları durdurduklarını açıklayan haber asılsız çıktı.

Böylece rejimin sürdürdüğü saldırılara bir yenisi daha ekleniyordu. Öğrenci düşmanı politikaların ardı arkası gelmiyor. Nereye gittiğini, nasıl kullanıldığını bilmediğimiz harçları ödemek zorunda bırakılıyoruz. Devlet bütçesi silahlanma harcamalarına akıtılırken eğitime komik oranlarda para ayrılıyor. Tüm bu olumsuzlukları sorgulayan öğrenci derneklerinin nedeni ortadan kaldırılmaya çalışıldığı açıktır. Ancak öğrenci dernekleri örgütlü birleşik gücüyle çıkarlarını savunmaya devam ediyor, bundan sonra da edecek.

Doğan Altay

19 Mayıs Gençliğin Bayramıdır

Her 19 Mayıs'da, "gençliğin, ülkenin yarını, geleceğinin güvencesi" olduğu vurgulanan, gençlik bayramları kutlanır. Ülkemizde gençliğin bayramının olmasını, bu bayramlarda söylenen sözler, ilk bakışta insanı sevindirici gelmesine karşılık, rejimin gençlik politikası ve bu politikaya bağlı olarak bayramların kutlanış biçimi nedeniyle gençlik için bir takım resmi törenlerin ötesinde, bir anlam taşımaktan uzaktır.

Oysa gençlik bu bayramı, Ulusal Kurtuluş Savaşında 14 yaşında eline aldığı silahı ile, emperyalizme karşı dağlarda efe, kızanı, cephede Mehmetçik olarak, hesapsızca, sadece ülkesi, ülkesinin bağımsızlığı için ölerek, ölmekten çekinmeyerek kazanmıştır.

Bu yıl kutlanacak olan 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 12 Eylül 1980'den sonra kutlanan 8. Gençlik ve Spor Bayramı olacak. 8 yıl içinde binlerce ilerici, demokrat gencin zindanlara doldurulduğu, onbinlerce gencin fişlendiği, mahkum edildiği, üniversitelerin deldur boşalt sistemiyle binlerce genci üniversiteden attığı, gençliğe sürekli bir güvensizliğin pompalandığı, gençliğin her türlü örgütlenme uğraşının anarşistlik olarak nitelendirildiği, bir ortamda birileri, 8 kez gençlik adına "gençlik bayramı" kutladılar.

Kutladıkları her bayramda gençliği ülkenin yarını ilan edip bol bol gelecek vaad ettiler. Gençliğin ülkenin bugününe katılışını olmasını engellemekten, bugünün sorunlarına sahip çıkmalarından özenle kaçındılar. Gençlik bayramlarında gençlerin giyecekleri elbiseler, kulanacakları uzunluklar bile resmi genelgelerde yapıldı. Gençliğe ise kendi bayramında figüranlık yapma hakkı verildi. Onun görevi söylenen biçimde giyinmek, söylenen etkinliklerde istenilen biçimde davranmak olarak belirlendi. Bayramımızı nasıl kutlayacağımızı belirleme hakkımız ise nasıl olsa bizim olacak olan geleceğe bırakıldı. Her zamanki gibi "gençlik gelecek sizlerindir, sizler yarınların güvencesisiniz" nutukları bayram hediyesi olarak gençliğe sunuldu.

"Herşeyin doğrusunu bilen büyüklerimize" göre; gençlik bugüne karışmamalı, kendi bayramını bile nasıl kutlayacağına karar vermemelidir. Çünkü gençlik, dinamizm, hoşnutsuzluğu başkaldırı, en iyinin en güzelin arayıcısı, yaratıcı bir konumu örgütlenmesi demektir. Bu nedenle de önce uysallaştırılmalı, terbiye edilmeli, her söylenene "olur efendim" diyecek kıvama geldiğinde ise (artık büyük ölçüde genç olmaktan çıkmışsa tehlikeli değildir) ülke emanet edilmelidir.

Yıllardır, gençlik bayramı bu anlayışla geçiştiriliyor. Fakat yıllardır, yürüdüğümüz hakları geri alma, ülkenin bugününe söz sahibi olma hakkını elde etmenin onurlu savaşımını veriyoruz. Karşımızda ise yine baskıyla, sorbalıkla [illegible] dayatma politikaları çıkıyor.

Oysa gençlik için genç olmasından, "ülkenin yarınlarının sahibi olmasından" kaynaklanan haklarının sahibi olarak demokratik bir Türkiye'den beklediğimiz) örgütlenme hakkı, demokratik bir yapıda öğrenim özgürlüğü, gelecek güvencesi, ülkenin sorunlarına bugünden sahip çıkarak [illegible] savaşımından doğal, bundan meşru hiçbir istem olamaz.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı bu [illegible] Türkiye gençliğinin kazandığı ülkenin yarısında ne denli etkili olduğunu olabildiğini gösteren bir hak eşliği bir bayramıdır. Bayramını nasıl kutlayacağını gençlik kendisi karar verebilmeli, dernekleri, sendikaları ile, [illegible] duyurduğu, kendi sorunlarına ve ülke sorunlarına çözümler ürettiği, her türlü etkinliğe açık bir platforma dönüştürülmelidir.

Yusuf Korkmaz

SOL GÜÇLER, POLİTİK DERGİLER VE ÖĞRENCİ HAREKETİ

Yarın, 1988 yılının ilk üç sayısında (Ocak-Şubat, Mart ve Nisan sayıları) sırasıyla Yeni Çözüm, Demokrat Arkadaş, Gençlik Dünyası ve Yeni Açama dergileriyle yapılmış söyleşilere yer verdi. Bu söyleşiler toplamının içerdiği görüşler, yararlılığı etki ve sonuçlar açısından, bir katkı olduğu düşüncesindeyiz. Söyleşilere katılan dergi temsilcisi arkadaşlara bir kez de teşekkür ediyoruz.

Yarın'ın dört politik dergiyle aynı konuda, ayrı ayrı yaptığı bu söyleşileri neden bir "katkı" olarak nitelendiriyoruz? Öncelikle söyleşilerin çerçevesini yönelen sorun serisiyle yazar var.

"Dergiler Tartışıyor" ortak başlığıyla yayınlanan söyleşilerin konusunu demokratik öğrenci hareketi oluşturuyordu. Söyleşi yapılan dergilerin seçilmesinde belirleyici olan demokratik öğrenci hareketine ilişkin düzenli yazı yazma, görüş oluşturma ve tavır alma özellikleriyle, söyleşilerin yapıldığı dönemde (Ocak 1988) yayınlarını büyük aksamalar olmaksızın sürdürüyor olmalarıydı. Bu dört derginin, sol, devrimci, sosyalist gençlik içinde farklı eğilimleri yansıtan yayın anlayışları ve politikalar taşımalarının belirleyici olduğunu da söylemek gerek.

Bu söyleşilerde yaralım dört politik dergiye de, hep somut önerilerin, işe dönük tanımlamaların ortaya çıkmasını kolaylaştıracak sorular sormaya, böyle yanıtlar almaya çalıştık. Sonuçta, sol içindeki farklı güçlerin demokratik öğrenci hareketine ilişkin görüşlerini dergimiz sayfalarında yansıtmaları, hem somut önem ve politikalarını bağlı önünde biçimlendirmiş olarak Yarın okuyucusuna ulaşmasını, hem de öğrenci hareketine bakışımızdaki ortaklık ve farklılık noktalarının belirginleşmesini kolaylaştıracak söyleşide kendisini aşan bir diyaloğun kurulmasını amaçladı.

Ankara, İstanbul ve İzmir'de ortak etkinlikler için biraraya gelen dergi temsilcilerinin görüşmelerinden, öğrenci derneklerinin merkezi platformunun uzun bir aradan sonra ortak taraflarca alındığı bir toplantı gerçekleştirilmiş olmasına kadar pek çok olumlu adımda, sol gençlik içinde giderek daha çok sahiplenilen yapıcı diyalog havasının etkili olduğu görülüyor.

Bundan sonraki duyumla, bu havayı canlı, yaygın, kalıcı kılmak, bu havayı sahiplenecek eylemleri yoğunlaştırmak için uğraş vermeliyiz. Ortak düşüncelerimizin ve tartışma noktalarımızın belirgin olması, bu uğraşı da kolaylaştıracaktır.

SOL DERGİLER DEMOKRATİK ÖĞRENCİ HAREKETİNE NASIL BAKIYOR?

Yeni Çözüm, Demokrat Arkadaş, Gençlik Dünyası ve Yeni Açama dergilerinin demokratik öğrenci hareketine bakışlarını, sorularımıza verdikleri yanıtlardan yaptığımız birkaç alıntıyla özetleyivermek gerçekçi olmaz. Bu dört sol derginin şimdiye dek yazdıklarını, dernekler de bu girişleri benimseyen arkadaşların savunduklarını hep birarada değerlendirmeden başlıktaki sorunun yanıtını tam olarak veremeyiz.

Ancak söyleşilerde yansıyan kimi görüşler, hem öğrenci hareketinin gündeminin, hem de sol gençlik grupları arasındaki diyaloğun önemli satırbaşlarını oluşturuyor. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

* Öğrenci hareketinin içinde bulunduğu duruma ilişkin saptamalar
* Birlik
* Kitleselleşme
* Dernek çalışması ve dernek içi demokrasi
* Merkezi platform, merkezi yayın ve ülke düzeyinde örgütlenme
* Ülke düzeyinde etkinlik önerilerimiz ve "nasıl bir üniversite istiyoruz?" çalışmaları

Bu konularda belirginleşen kimi ortak görüşler sunmak istiyor. Farklı bakışları da tartışmaya değer buluyoruz. Gençlik dergilerinin demokratik öğrenci hareketinin gelişmesine ortak duyarlılığıyla yaygınlaşan görüş alışverişinin yararına olan inancımızla bu satırbaşlarındaki kimi yaklaşımları aktarmak istiyoruz.

* Söyleşilerde dikkat çeken bir nokta, 1987-88 akademik yılının birinci yarısı başında, öğrenci hareketinin içinde bulunduğu durumun, "tıkanıklık" (Yeni Çözüm), "tıkanma durumu" (Gençlik Dünyası), "iyi değil" (Demokrat Arkadaş) ve "aşılması gereken bir ortam" (Yeni Açama) gibi sözlerle nitelendirilmesi. Aynı aylarda Yarın da, "ülke düzeyindeki platformda ortaya çıkan tıkanıklık, birim derneklerdeki çalışmalarını da olumsuz yönde etkiledi" (Ocak-Şubat 88, Hayri Ekinci, s. 7) yorumunu yapıyordu.

Öncelikle gelinen noktayla yetinilmemesi, sürecin tümüyle "istendik" özellikler gösteremediği ve bu durumun değiştirilmesi gerektiği görüşlerinde birleşildiği görülüyor.

* Öğrenci hareketinin içinde bulunduğu durumun merkezi platformdan etkilendiği görüşünde, Yarın'ı da katarak diyebiliriz ki, beş dergi birleşiyor. Burada ülke düzeyindeki platformda yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmelerin hareketin bütününe yansıdığının kabul edilmesi de önemli bir başlangıç noktası. Söyleşi yaptığımız tüm dergiler, merkezi platforma "önem" verdiklerini, gerekliliğini kabul ettiklerini belirtiyorlar. Ancak platforma yüklenen işlev, öncelik ve tercihler değişebiliyor.

Yeni Çözüm, öncelikle örgütlenme sorununu ele alıyor. "Bu da öncelikle pratikte yapılacak ve ortak noktalar geliştirilecek konular olduğunu görmekten geçiyor. Bu noktada en önemli sorun, merkezliliğin yaratılması sorunu. Merkezliliğin yaratılmasında en önemli nokta da ilkeli birliğin yakalanması..." sözleriyle merkezi örgütlenmeye öncelikli bir önem verdiğini ortaya koyuyor. Gençlik Dünyası da "gündemin merkezinde olan sorun, merkezi önderlik ve merkezi otorite boşluğu olduğu kanısındayız" diyor. Demokrat Arkadaş ve Yeni Açama ise "ağırlığın birimlere verilmesi" görüşünü savunuyorlar. Demokrat Arkadaş, "yöntem olarak platformun önemsenmesini ikinci planda görüyoruz. Türkiye çapında ortak eylemlerin örgütlenmesi elbette ortak bir hedef, ortak bir anlaşma noktası oluşturabilir. Ancak bu yapılırken birim derneklere daha fazla yüklenmek gerekir" derken, Yeni Açama "derneklerin kitleselleşme aktanları çekildiğini biliyoruz. Bu sıkıntıyı merkezi bir organ çözer, demek fazla iyimserlik gibi. Platformları anlamsız bulmuyoruz, ama şimdilik birim çalışmalarının önemi tartışılmaz" şeklinde önemli bir yaklaşım.

Yarın, hem merkezi örgütlenmenin, hem de birim çalışmalarının önemini vurgulayan bu görüşlere değer veriyor. Platformu, ülke düzeyinde yığınsal, demokratik, sendikal bir öğrenci örgütlenmesinin de biçimi olarak görüyoruz. Birimlerde etkin çalışma yürütülmesi gerektiği görüşüne katılıyor, ancak birimlerdeki çalışmaların ülke düzeyindeki platformda koordine edilmesiyle hem daha sonuç alıcı, hem de resmin bütününe merkezi niteliğine uygun bir yaygınlıkta hareketlenme yaratılmasının son derece önemli olduğunu düşünüyoruz.

* Platforma ilişkin görüşler ortaya atılırken, ilkeler ve birlik konusu da farklı bakışlarla ele alındı. Demokrat Arkadaş, ilkeler tartışmasının uzun süre öğrenci hareketinin gündemini belirlemesini "gündemin gereksinin dışına taşınması" olarak niteliyor. "Pratikte birşeyler yapabilmenin kuralı, bir platformda biraraya gelip ilkem şudur, ilkem budur demek değildir. Birlik konusunda yakalanması gereken ana halka pratiğin kendisidir. (...) Platformun şu ilkeleri vardır, bu ilkeleri kabul etmeyenler bu platformda yeralamaz şeklinde bir anlayışımız yok. (...) Farklı görüşler olabilir. Onlarda bir birliktelik sağlanması ne ile, eylemler birlikte yapılır. Yok eğer sağlanamazsa barışı anlayış ne doğrultusunda çalışma yapmak istiyorsa, o doğrultuda yapsın (...) Birlikte iş yapmaya değer deyip iş yapmama noktasına geldik. Bu yanlış. Platformu öyle alabildiğine bir tartışma zemini olarak da görmemek lazım."

Yarın'ın düzenli okurları, tek merkezi platform ve eylemliliği konusunda yazdıklarımızla bu sözler arasında ortak noktalar olduğunu gözden kaçırmayacaklardır. Gençlik Dünyası dergisinin yaklaşımı da benzer bir duyarlılık taşıyor: "Mevcut potansiyeli giderek yükselen bir hareketliliğe sokabilmek için ilke tartışması fetişizminden kurtulmalıyız. Tabii ki ilkeler dahil her türden temel sorular ayrıntılı tartışılacak, görüş ve eylem birliği bunun üzerine inşa edilecektir. Bizim sağlamak istediğimiz yaklaşım 'ezim şemek yeniliği dürtmek' diye nitelenebilecek hazırlanması, verimsizleştirici tarmasından kaçınmaktır." Yeni Açama ise, birlik sorununu kitleselleşme ile birlikte ele alıyor.

"Eskiden beri en çok tartışılan konuların başında birlik geliyor. Bir çıkış olabilir mi? Bizce hayır! Çünkü derneklenen öğrenciler, gençliğin yüzde onu dolayısında. Bu yüzde onun yüzde yetmişbeşi biraraya gelse yüzde on gerçeği aşılmış olacak mı? Bizce birlik, kitlelerle sağlanan eylem birliğidir."

Yeni Açama ayrıca, "derneklerin sahip birliğinin sağlandığı alan" olarak gören anlayışların varolduğundan sözediyor ve bu durumu "dernekleri farklı misyonlar yükleyen yanlış bakışların ürünü" olarak görüyor.

Kitleselleşme ile birlik arasında bağ kurma yaklaşımı dikkat çekilmesi gereken bir yaklaşım. Ancak Yarın, öğrenci hareketindeki önder konumları nesnel bir gerçeklik olan sol güçler arasındaki ilişkilerin kitleselleşmeyle bağlantısını da bunun bir parçası olarak görüyor. Öğrenci hareketinde etkinlik gösteren sol, sosyalist, devrimci gençlik, akademik demokratik mücadele alanına ilişkin ortak anlayışlar gerçekleştirmeye çalışmalı, bulunmalı, kendi iç çekişmelerinin öğrenci gençliğin ortak çıkarları temelinde yükselecek ortak işlerin önüne geçmesine karşı koymalıdır. Bu tutum, derneklerin sadece sol güçlerle varolduğu bir örgütlenme biçimi olmamasının da güvencesi olacaktır.

Platformun "ilkeli birlik platformu" olması gerektiğini söyleyen Yeni Çözüm dergisinin konuya kendi deyimiyle "ilkeli bir yaklaşımı" var: "Varolan dernekler platformunda ortak noktaları yakalamış eylem birliği çerçevesinde geliştirilmesi ve yanısıra gerçekten Türkiye çapında benimsenecek ilkeli bir platformun yaratılması. İlkeli birlik platformu bugüne kadar varolan tüm öğrenci derneklerini kapsayabilir veya kapsamaz, bu öğrenci derneklerinin durumuna bağlı... Türkiye'yi ve Türkiye'nin koşullarını kavrayan, öğrenci derneklerine uygun düşen mücadele anlayışını kavrayan gruplar arasında ilkeli birliğin yaratılması ve bunu yaratacak derneklerin merkezi bir yapılanmaya gidilmesi. Bunun dışında gene de genişliği yakalayabilmek çerçevesinde, bu ilkeli birlik zemini dışında kalan anlayışlara sahip derneklerle de bir güçbirliği gündeme getirilmeli."

Bizce burada 5 dergi arasında ortaklaşan ve farklılaşan yaklaşımlarda yakalanması, öne koyulması ve geliştirilmesi gereken başka "birlik zeminini oluşturma" çabasının şu veya bu boyutuyla herkesin tanıdığından kabulü. Yığınsal, demokratik, merkezi tek bir öğrenci örgütünü oluşturma konusundaki düşünceler ancak böyle bir birlik zemininde tartışılıp her yönüyle ele alındıktan sonra somutlanma olanağına kavuşacaktır. Öte yandan, Yeni Çözüm'ün "Türkiye'nin koşullarını, öğrenci derneklerine uygun düşen mücadele anlayışını kavrayan gruplar arasında" bir ilkeli platform, bunun dışında kalanlarla da bir güçbirliği şeklinde tanımladığı çalışma modelinin doğrudan öğrenci derneklerinin misyonuna belirli bir siyasi bakışla yaklaşan gruplar bir yana, farklı düşen grupları diğer yana ayırmayı öngören, sendikal, yığınsal tek bir örgütün oluşturulmasını sorgulatan bir anlayışı var. Ancak bugünün koşullarında çok da tedil olmayan bu tartışmanın, yapılacak ortak çalışmalarla yeni biçimler kazanacağı inancındayız. Bu nedenle, öğrenci hareketine siyasi bakışları farklılaştırılabilecek sol gençlik gruplarının en azından bir güç ve eylembirliği perspektifiyle hareket etmeleri önerisini de benimsiyoruz. Bugün, merkezi platformun tam katılımla toplanmasını ve ortak görüşe dayalı kararlar alması, üzerinde anlaşılamayan konularda eylembirliği ilkeleri gözetilerek, en azından iş yapmak isteyen derneklerin etkinliklerine engel olunmaması gerekiyor.

* Kitleselleşme perspektifinin gerçekçiliği, bugün derneklerin demokratik işleyişin sağlanıp sağlanamamasına doğrudan bağlı. Gerek birim derneklerde, gerekse platformda karar alma süreçlerinde tam demokratik işleyişin yaşama geçirilmesi, demokratik katılım kanallarının her zaman açık tutulması hareketin hem nitel, hem nicel gelişiminin güvencesi. Sorunların tümüne demokratik katılım yoluyla çözmeye çalışmak gerekiyor.

Yarın, bu çerçevede, "derneklerin önündeki en önemli görevin kitleselleşme olduğunu söyleyen" Gençlik Dünyası'nın görüşüne katılıyor. "Kitleselleşme için katılımın sağlanması, katılım için demokrasi gereklidir" diyor. Kitleselleşme konusunda diğer gençlik dergilerinde de yaşanan sürecin nesnel değerlendirmesine dayanan yaklaşım görüyoruz. Demokrat Arkadaş, "ortada gizli de edilmesi gereken bir kitle hareketi perspektifi yok" eleştirisini getiriyor ve "bu yaşanan, bir eylem mantığı bizce siyasi çalışma anlamında da yanlış. Çünkü sınırlı sayıda insanı siyasi alana çekmemiş çok fazla anlam taşımıyor. Bizim için önemli olan, hareketin yaratılması. (...) Yoksa bugünün sınırlı sayıda insanlarını kendi adamımız yapmak gibi bir kaygımız hiç yok bizim. (...) Dernekçiler olarak alabildiğine rahat, aradan insanlar olmaması lazım. Öğrenci kitlesiyle araya mesafe koymamak lazım. (...) Varolan mekanizmalar katılımı artıran biçimde işletilmeli. Sürekli aksamsız dernek toplantıları yapılması ve bu toplantıların karar alma mekanizmaları olarak işletilmesi gerekir." diye bizce de dikkat çekilmesi gereken görüşlerini özetliyor.

Yarın'ın dernek içi demokrasinin bir güvencesi olarak ortak yönetim kurulları, ortak çalışma programları oluşturulması, her görüşten üye tabanının gördüğü dernek organında yönetime yansımasını sağlayacak seçim sistemlerinin uygulanması, kararların salt çoğunlukla değil oybirliğine dayanarak alınması için çaba gösterilmesi şeklindeki önerileri geçerliliğini sürdürüyor. Çünkü hem tabanda, hem yönetimde farklı görüşlerin birarada temsili, katılım mekanizmalarında birlikte çalışmaların, kararların kabulü (tartışmalardan sonra alınması), hareketin başarısını ve birliğinin güvencesi olarak görüyor. Yönetim Kurullarında dernek üyelerinin güvenini kazanmış öğrencilerin herhangi bir grubu üye olması da görev alabilmesine özel bir önem veriyor.

Ancak, Gençlik Dünyası kısa yanıtında, "Kongrelerde öğrencilerin katılımını esas alan çalışma programı, işleyiş ve eylem bütünlüğünün kurulmasını savunurken Yeni Çözüm ve Demokrat Arkadaş dergilerinin homojen, yani tek görüşün yönetiminde dernek yönetim kurullarından yana olduğu görülüyor. "Çoğunluğa sahip bir grup varsa, o çoğunluğun gücü oranında programını da geçirebilir. Bizce yüzde 55 çoğunluk sağlayan görüş, yüzde 45 azınlıkta kalan görüşün yönetime yansımasını engelleyebilir." (Demokrat Arkadaş) "Yönetim mekanizmasından anladığımız gerçekten örgütlenmeyi götürecek bir yönetimin homojen olmasıdır. Fakat bu homojenlik bugünün koşullarına uygun mudur, değil midir? (...) 12 Eylül sonrası yaşanan bırakın gerçekler, siyasi arenanın yeterince durulmamış olması ve benzeri nedenlerden dolayı, günün koşulları homojen yapılar belirlemesi durumunda değil birim derneklerde, merkezi örgütlenmelerde de bu böyle. Ama hedef alınması gereken budur." (Yeni Çözüm)

Yönetim anlayışı olarak "demokratik merkeziyetçiliği" benimsediğini söyleyen Yeni Açama ise, "tabanın etkin katılımını yaratıldığı, seçimle işbaşına gelmiş, istenildiğinde geri çağrılabilen, tabanın katılım araçlarıyla gerçekleşmiş kollektif önderliği temsil eden" tanımlamasıyla kendi demokratik merkeziyetçilik anlayışının içeriğini özetliyor.

"Bugün merkezi sendikal bir yayına duyulan gereksinim ortadan kalkmamıştır. Birincisi, yayın, federasyonlaşma hakkının önüne politik engellerin dikildiği koşullarda öğrenci derneklerinin merkezi örgütlenmesinin bir önbiçimi olarak önemlidir. İkincisi, öğrenci derneklerinin yığınsallaşmayı başarmalarında ortak bir örgütleyici araç karakteri gelmektedir." (Yarın, Ocak-Şubat sayısı, Hayri Ekinci, sayfa 7)

Bugünlerde, öğrenci dernekleri arasında yayın etkinlikleri ve merkezi bir yayın konusundaki tartışmalarda yeniden bir canlanma, bir arayış gözlemleniyor. Ortak bir yayında, farklı görüşlerin yansıtılması, sol gençlik gruplarının da etkin katılımı, demokratik çalışma ve yayının çıkarılması konusunda uygar bir anlayış birliği olmasına çalışılmalıdır. Öğrenci Postası deneyimi, bu yayın girişimini destekleyen ve destekleyecek tüm çevreler için dersler çıkarılması gereken bir deneyimdir.

Yeni Açama ve Gençlik Dünyası böyle bir merkezi yayının gerekliliğini savunurken, Demokrat Arkadaş ve Yeni Çözüm dergilerinin merkezi kurulmasına merkezi yayının çıkarılmasını öncelemesi gerektiği yolunda bir görüşleri var. "Bu yayın organını çıkartacak örgütlülük kendini oturtmadığı, bu yapılanma sağlanmadığı bir aşamada, yayın organı tümüyle elinde kalan kurulmamış, yapacak merkezilikte doğru orantılı bir olaydır." (Yeni Çözüm) "Şu andaki örgütlülük böyle merkezi yayını yaşama geçirmez, yararı da olmaz. (...) Ancak zaman zaman ortak bültenler çıkarılabilir." (Demokrat Arkadaş)

Buna karşılık, Yeni Açama "merkezi yayına ihtiyaç olduğu açık. Konfederasyonlaşmayı önüne hedef olarak koyan öğrenci derneklerinin açısından merkezi yayın organı kitle diyaloğunun aracı olacaktır" diyor, ancak değişik eğilimleri dengeli biçimde yansıtacak bülten ve dergilere de önceliği tanıyor.

Gençlik Dünyası ise benzer bir yaklaşımla, "tam yetkili birim derneklerin temsilcilerinin toplanarak, yeni bir öğrenci gazetesi çatısı altında isteğini değil, fonksiyonel, pratik hareket birliğini gerçekleştirmenin, bedenin merkezi önderlik boşluğunu giderici yasal konfederasyon hakkının hep birlikte kazanılması" istiyor.

Bu isteğin yaşama geçirilmesinin nesnel koşulları tartışılabileceği gibi, yayının mı örgütlülüğe yoksa örgütlülüğün mü yayına hizmet edeceği konusunda bir tartışma da yapılabilir. Öğrenci dernekleri içinde merkezi bir yayına şu koşullarda duyan ve bunu gerçekten ortak bir çalışma olması düşüncesiyle taşıyan herkesin böyle bir yayın etkinliğinde, katılım, yönlendirme, yönetim olanağının tüm görüşlere açık tutulması için kararlı davranması, böyle bir yayın sol görmeyenlerin de eğer yayın çalışması bir çevre tarafından yürütülmeye başlanması içinde yeralmayı görev bilmesi demokratik öğrenci hareketinin bu girişimlerden katkı sağlamasını kolaylaştıracaktır.

* Yarın, öğrenci derneklerinde yürütülen eğitim araştırması çalışmalarının somutlanması, YÖK'ün anti-demokratik yapısı ve içeriğine alternatif bir üniversite yapısının oluşturulması girişimleriyle öğrenci gençlik, öğretim üyeleri ve üniversiteyle ilgili tüm çevreler arasında bilimsel bağın yüksek öğrenim, özerk demokratik üniversite tasarımı için tartışılması ve biçimlenmesi için bir "kurultay" toplanması önerisini Temmuz 1987 sayısında kapsamlı bir yazıyla ele almıştı.

Daha sonra hem Yarın, hem de diğer sol dergilerin bir bölümü böyle bir kurultayın amaçları, hedefleri, işleyişi konusundaki görüşlerini aktaran yazılar yazdılar. Sol dergiler içinde aynı konunun işlenmesi bir anlayış zenginliği oluşturdu, kurultay önerisinin içeriğini zenginleştirdi. Sol, devrimci, sosyalist gençlik içinde ortaklaşa önemsenen, farklı görüşlerle biçimlendirildikçe kapsamı da genişleyen bir etkinlik ve bu etkinliğe birlikte katılım yolunda önemli bir görüş birliği oluştu. "Dergiler Tartışıyor" söyleşilerinin ortaya koyduğu en önemli ortaklık noktalarından biri de "Nasıl bir üniversite istiyoruz?" etkinliğinin gerçekleştirilmesiydi. "Özerk-demokratik üniversite kurultayı çalışması dernekler platformunun gündemine gelmesi durumunda" (Yeni Çözüm), "Platform toplantılarına şimdilik kaydıyla bilgi alışverişini sağlama yeri gördük. Bu arada Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz? Türkiye Kongresi çalışmalarının somutlaşması için öneriye değeri yapmalı" (Yeni Açama), "Kitlelemeye bir yandan derneklerdeki birimlerin her zaman yapmaları gereken çalışmaları içeriyor. Öbür yandan da "YÖK'e hayır", "Demokratik Üniversite Kurultayı" türünden en genel, etkin kampanyaları içerir" (Gençlik Dünyası) "Böyle bir kurultay, mücadelenin belli bir aşamasının oturtulması anlamında yararlı olacaktır" (Demokrat Arkadaş) sözleri, hem platform çalışmasına yönelik önerilerimizi doğrulamayı, hem de böyle bir etkinliğin demokratik öğrenci hareketi açısından sonuçlarını getirmesiyle önemli, altı çizilecek sözler.

DERGİLER PLATFORMU, SOL İÇİ İLİŞKİLER VE ÖĞRENCİ GENÇLİK

Bazı temel tartışma konularını yukarıda özetlediğimiz demokratik öğrenci hareketinin gündemi açısından, sol, devrimci, sosyalist, gençlik grupları ve yayınlarının önemi ve politikalarının önemli bir etki yapabileceği son iki yıllık pratikte açık biçimde görüldü. Bu dergiler arasında güncel gelişmelerin değerlendirilip, önerilerin tartışılmasına olanak verecek, dergilerin yayınlarında birbirlerini yapmalarını çok, birbirlerinin görüşlerini de hesaba katarak ve ortak önerilere bulunmayı hedefliyerek, yapıcı, sonuç alıcı bir tartışma yöntemini benimsemeyi sağlayacak bir diyalog ortamına önem veriyoruz. "Dergiler Tartışıyor" söyleşilerimizi de bu çerçevede bir katkı olarak görüyoruz. Dergiler platformunun, demokratik öğrenci hareketi açısından önemi, aralarında yeni bir ilişkiler biçimi oluşturulması, öğrenci gençlik alanındaki çalışmalarının etkinliği ve kitleselleşmenin sağlanması açısından da belirleyici olan sol, devrimci, sosyalist, gençlik gruplarının biraraya gelmesini sağlamasıdır. Bu platformda, tüm politik gençlik dergileriyle, gençlik alanında yayın yapan, demokratik öğrenci hareketine ilişkin görüş üreten tüm politik dergilerin biraraya gelmesini sağlamak ve çalışmaların düzenli sürmesi için gayret göstermek Türkiye'deki toplumsal mücadelenin geleceğinde de sonuçları bölünecek onurlu bir çaba olacaktır.

Yasemin Çongar

POLİTİK GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'YE DÖNÜŞÜ

Demokrasiyi Kazanma Mücadelesinde Yeni Adım

Yılmaz Uslu

12 Eylül darbesiyle egemen blok demokrasi düşmanı yüzünü açık bir şekilde ortaya koymuştu. Darbe, ülke sorunlarına ve geleceğe yönelik farklı düşünce, yaklaşım ve girişim içinde olan insanların, örgütlerin, bütünüyle demokrasiden yana güçlerin toplumsal varlıklarını ortadan kaldırmaya yönelikti. Bunun için bunca, demokratik bir politik sistemi tanımlayan insan hakları, özgür düşünce ve örgütlenme hakkı gibi en temel unsurlar askıya alınmıştı. Peşi sıra 12 Eylül Hukuku denilen düzenlemelerle darbe öncesi yıllarda suç olmayan davranışlar suçlu, yasal olan örgütler yasa dışı kılınmış, toplumun çeşitli kesimlerinden pek çok insan suçlanmış, gözaltına alınmış, işkence görmüş, hapsedilmiştir.

İşte 12 Eylül 1980'le başlayan bu korku, belirsizlik, işkence ve terör ortamında can güvenliklerinin ortadan kalktığını gören, düşüncelerinden dolayı suçlanan birçok değerli insan ülkesinden ayrılmak, yurtdışına çıkmak zorunda kalmıştır.

"Niçin gittiniz? Her şeye rağmen mahkemelerde kendinizi savunup, suçsuzluğunuzu kanıtlasaydınız" sorusuna birçok yanıt verilebilir. Ancak bu dönemde işkenceyle birçok insanın öldürülmesi, işkence ile alınan ifadelerin ve zor yöntemleriyle sağlanan kanıtların mahkemelerde kabul görmesi ve birçok insanın bu şekilde mahkum edilmesi bu soruyu anlamsızlaştırmaktadır.

Yurtdışına çıkmak zorunda kalan insanların birçoğu çeşitli demokratik, sendikal yığın örgütlerinin ve partilerin yöneticileridir. Darbe sonrası her türlü etkiye açık yargılama örnekleri de kanıtlamıştır ki, yalnızca kendilerini değil örgütlerini temsil eden bu insanlar yurt dışına çıkmasaydı, mahkemelerde her ne söylerlerse söylesinler kendileri ve örgütleri hakkında kesinleşmiş yargıları değiştiremeyeceklerdi. Çünkü 12 Eylül'ün oluşturulan baskıcı düzeni düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü ortadan kaldırmıştı. Bu insanlar düşüncelerinden dolayı suçlanıp, yargılanıp, uzun yıllar hapsolacaklardı.

Şimdi düşüncelerinden dolayı suçlanan, yurtdışında yaşamak zorunda bırakılmış binlerce yurttaş ülkelerine gönüllü olarak dönmek istiyorlar. Bu insanların ülkeye dönüşünün güvenliği için ülkeden ayrılmalarına yol açan nedenlerin ortadan kaldırılması aynı zamanda Türkiye'de demokratikleşme sürecine ciddi katkılar sağlayacaktır.

DEĞİŞEN NEDİR? NİÇİN DÖNMEK İSTİYORLAR?

12 Eylül'ü rejimi korku, yılgınlık, güvensizlik ortamında örgütsüz, kişiliksiz ve suskun bir ülke yaratmaya çalışmıştır. Bugün de toplumun her alanında egemen anlayışa uygun davranış biçimini yaratmaya yönelik baskı ve saldırı politikası sürmektedir. Ancak gerek demokrasiden yana geniş kesimlerin istemlerini yakalayabilme gayretiyle hareketlenen muhalefet güçleri, gerekse işçi ve öğrenci örgütlerinin yükselen eylemlilikleri, özellikle son üç yıllık dönemde önemli değişikliklerin, gelişmelerin yaratılmasını olanaklı kılmıştır. Bir bütün olarak bu değişimler ve gelişmeler 12 Eylül rejiminin yaratmaya çalıştığı toplumsal ve bireysel prototipin karşısında bir yandan dağılan siyasal ve demokratik örgütlerin ve güçlerin toparlanmasında, derlenmesinde bir yandan da yığınların en temele siyasal, demokratik, sendikal hak ve istemlerinin kazanılması ve savunulması mücadelesinde demokrasi güçlerinin kararlılıklarını güçlendirmiştir.

Bugün geniş anlamıyla demokrasinin kazanılması diye anlandırılabilecek mücadeleye toplumun her kesiminden pek çok insan katılmaktadır. Ancak mücadelenin çekirdek unsurları sol, devrimci güçlerdir. Bu önünde kararlı, mücadeleci ve örgütlü davranma bilincinin sonucudur. Bunun için en basit temel haklarının özgürlüklerin kazanılmasında sol, devrimci güçlerin ezici bir ağırlığı, kararlı, girişken adımlar, demokrasiden yana geniş kesimlerin de özgürlük istemlerini ve demokrasi anlayışı ortaya koymalarında yol açıcı olmuştur. Artık ülkemiz ve geleceği konusunda duyarlı her insan özgürce düşünebileceği, düşüncelerini özgürce çıkabileceği, korku duymadan, işkence görmeyeceği bir toplum istemini daha sesli, daha kararlı açıklamakta, harekete geçmektedir. Açlık grevleri, yemek boykotları, mitingler, vb. bir yana, bakkalda, pazarda, dolmuşta, sokakta yükselen hoşnutsuzluk sesleri; kulağı kirişte kesimleri rahatsız etmektedir.

DEMOKRASİ GÜÇLERİ • POLİTİK GÖÇMENLERİN DÖNÜŞÜ VE İLİŞKİLERİ

Demokrasi bilinci her ülkede daha geniş hak ve özgürlükler çerçevesinde gelişmiş ve yükselmiştir. Ülkemiz insanı da 12 Eylül sonrası yaşananları, şimdi daha sağlıklı düşünebilmekte, değerlendirip tartışabilmektedir. İşkence, düşünce özgürlüğü üzerindeki yasaklar (141, 142 ve 163. maddeler), örgütlenme özgürlüğü, Kürt halkı ve özgürlükleri gibi daha dün tartışılamayan pek çok konu geniş kesimlerde tartışılmaktadır. Yalnızca tartışılmakla kalınmamakta, ilgili alanlarda destek ve dayanışma girişimleri canlılık kazanarak artmaktadır. Kısaca değişen toplumun her kesiminin yaşam tarzına, ülke sorunlarına gelecğine bakışı ve duyarlılığıdır. Her türlü baskıya, adaletsizliğe, baskıya ve işkenceye, sömürüye karşı çıkan insanlar sorunun çözümünün demokrasi ve özgürlük olduğunun bilinciyle hareket etmektedirler.

"Niçin dönüyorsunuz?" sorusuna Türkiye'ye dönme girişimi içinde olan politik göçmen, *"Bir insana ülkene niçin dönüyorsun' diye sorulman, ne yalan söyleyeyim bana garip geliyor, çünkü ülkeme dönmek en tabii hakkım...*"[1] *"... Ülkemi sevdiğim için, orada halkıma yararlı olacağımı düşündüğüm için dönüyorum: niye daha önce olmadı diye düşünülebilir bu dönüş olayı: Türkiye'ye birkaç ay önce giden iki parti sekreterinin girişimi bana yol gösterdi diyebilirim. Bunun için dönüyorum..."*[2] gibi çeşitli yanıtlar veriyorlar.

Tüm benzer açıklamaların ortak özelliğinin, demokratik kazanma ve demokratikleşme süreciyle ilgili olduğu görülmektedir. AT'a giriş, işkence sözleşmelerinin imzalanması, Türkiye'de insan hakları ve işkence konusundaki uluslararası duyarlılık, özellikle iki parti sekreterinin ülkeye dönüşü sırasında gerici bir gazetenin elinden gelen ardına koymayan, düzmece, jurnalci ifadeleri içeren kampanyasına rağmen, yurt dışındaki tüm ilerici sol, sosyalist ve komünistlerin ülkeye dönüşüne olumlu yaklaşım içinde olan geniş demokrasi güçleri pek çok politik göçmenin gelme isteklerini artırmıştır. İki genel sekretere duyulan gözü önünde işkence yapılması, hayır, kuşku ve tipkılere yol açmıştır. Ancak, dönüşle ilgili girişimler sürerken dergimizle söyleşi yapan Sayın Nihat Sargın ve Sayın Haydar Kutlu, *"Dönüş için bazı koşullar oluşmadı anlayışı karşılamak gerekli... fakat bu yönden 'dönüş' zamanından politik göçmenlere kimse kendiliğinden özgürlükleri vermeyecektir. Politik göçmenler tüm Avrupa kamuoyunu kendi sorunlarını anlatabildiler. Biraz eylik birey ama şimdi sıra bizde. Halkımızı anlamaya geliyor*"[3] derken bu gerçeği saptıyorlar.

Gerçekten de en küçük demokratik hak ve özgürlüğü kazanmada, küçük, ancak kararlı ve ısrarlı adımların atılması gerekli ve zorunludur. Bunun için atılan adımlara yurt içinde de geniş demokrasi güçleri dayanışma ve destekleme girişimlerini yaşama geçiriyorlar.

DÖNÜŞ İLE İLGİLİ DAYANIŞMA GİRİŞİMLERİ

İşte tam bugünlerde ülkemizde insan hakları ve özgürlükleri konusunda birçok sonuç alıcı, olumlu ve değerli girişimlerde bulunan İnsan Hakları Derneği'nin, "Türkiye'ye Dönmek İsteyen Yurt Dışındaki Siyasal Göçmen ve Sığınanların Sorunları" başlığını taşıyan basın toplantısı yapılıyordu.

Dernek basın açıklamasında, *"İHD olarak isteğimiz, olağanüstü koşullarda uygulanan, olağandışı yargılama yöntemlerinden ötürü güvenli ve adil biçimde yargılanmayacakları görüşü ile yurt dışına çıkarak sığınmak zorunda kalan ve bu arada uyrukluğunu yitirenlerin, Türkiye'ye güvenli bir biçimde dönüşlerinin sağlanmasıdır. Sayıları on binleri bulan bu kimselerin ülkeye dönüşleri ve haklarını yeniden kazanmaları, salt onların yararına değil, uluslararası saygınlık açısından Türkiye'nin de çıkarınadır. Sonuç olarak, insan haklarına aykırı olan bu durumun giderilmesi, Türk kamuoyu kadar dünya kamuoyunu da tedirgin eden bir haksızlığa son vermiş olacaktır."*[4] derken, politik göçmenlerin dönüşünün kamuoyuna duyurulmasında ve demokrasi güçlerini duyarlı kılmada önemli ve değerli bir girişimde bulunmaktadır. Aynı toplantıda, dönmek isteyen insanların durumlarını incelemek üzere İHD tarafından, Prof. Dr. Hüsnü Göksel başkanlığında, Prof. Dr. Çetin Özek, Prof. Dr. Rona Aybay, Prof. Dr. Sadun Aren, Emekli Büyükelçi Mahmut Dikerdem, Doç. Dr. Nurkut İnan, Dr. Muzaffer Sencer, Av. Halit Çelenk, Av. Güney Dinç, Av. Turgut Kazan ve Yazar Aziz Nesin'den oluşan bir komite oluşturulmuştur. Basın toplantısında ayrıca, ilk elde Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Mustafa Ekmekçi, Refik Erduran, Varlık Özmenek, Selçuk Altan, Ahmet Abakay gibi gazetecilerden oluşan bir komitenin dönüş konusunu yakından izleyeceği duyurulmuştur. Burada, konuyu duyarlı olduğumuzu ve girişimleri izleyip, gelişmeleri duyuracağımızı belirtelim.

Yazımızı, İsveç'te politik göçmen olarak yaşayan ve ülkeye döneceğini açıklayan Genel-İş Sendikası'nın Kocaeli Şube Sekreteri Zekai Bayrakdem'in sözleriyle bitiriyoruz: *"Basına bu konuda büyük görevler düşüyor. Türkiye'de bugün hala baskı vardır. Basın genellikle tek yanlı yazıyor. Yani, bizim düşüncelerimizin, bizim görüşümüzün de alınması gerekir. Biz ne söylüyoruz? Bugün Türkiye'de herkes demokrat olduğunu söylüyor. İşte görüşüdür; gerçekten demokrat olup, olmamanın ölçütü, bu dönüşler konusunda alınacak tavırdır. Basın bu dönüşleri gerçekten saygıyla karşılamalıdır. Bizi alkışlamıyor demiyoruz; ama gerçeği, doğruyu, bizim dönüşümüzdeki erdemi görüp, yansıtmalıdırlar diye düşünüyorum..."*[5]

1. Gün Dergisi, Mart 88 Sayı 37, sayfa 18.
2. agy, sayfa 19.
3. Yarın Dergisi, Nisan 88, Sayfa 21.
4. İHD Basın Bülteni, 6 Nisan 1988, sayfa 3
5. Gün Dergisi, sayı 37, sayfa 18, 19.

SARGIN VE KUTLU DAVASI YENİ BİR AŞAMADA

sorun, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü sorunudur

Selim Demirci

Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun Türkiye'ye dönmeleri ile başlayan süreçin ilk aşaması iddianamenin hazırlanarak, davanın açılması ile sona erdi. Bundan sonra yargılama aşaması başlayacak.

Soruşturma aşaması olan ilk aşama, yasadışılığın ve keyfiliğin ağır bastığı, savunma hakkının çiğnendiği bir dönem oldu. Tutuklanacakların ve yargılanacakların bile bile yurda dönen genel sekreterlerin, havaalanına iner inmez gözaltına alınmaları, gözaltı sürelerinin aşılması, soruşturma belgelerinin savunmanların incelettirilmemesi, bu yasadışılığın ve keyfiliğin hemen sayabileceğimiz örnekleridir. Gözaltı süresinde uygulanan işkenceyi de Sayın Nihat Sargın olarak bulduğu ilk anda dile getirmiştir. Bu yasadışılık ve keyfilik öyle boyutlara ulaşmıştır ki, genel sekreterlerin savunmanlarının DGM binasına girişleri yasaklanmış veya izne bağlanmıştır.

Soruşturma aşamasının böylesine yasadışı ve keyfiliklerle dolu olmasının nedeni nedir? Ülkemizde tüm yargılamalarda hazırlık soruşturma aşamasının yasadışı ve keyfi uygulamalara sahne olduğu bilinmektedir. Ancak tüm dünyanın gözü Türkiye'de iken, hatta çeşitli ülkelerin parlamenterleri doğrudan olayı incelemek üzere Türkiye'ye gelmişken, bu uygulamaların dünyada doğuracağı tepkileri bile bile yasadışı ve keyfi davranışlardan vazgeçilmemesinin nedeni nedir? Ülkede korku ve yılgı havasının dağılmasının istenmemesinin ve bu havanın devamının bugünkü yönetimin ayakta durabilmesi için vazgeçilmez bir koşul olarak görülüyor olmasının, bu uygulamaların önemli bir nedeni olduğunu sanıyoruz. İşkenceye ilişkin imzalanan sözleşmelerden hemen sonra basında işkence haberlerinin yer alması da bu bağlamda değerlendirilmek gerekir. "...İşkence korkusu toplumun üzerinden kalkmamalıdır. 'Dünyanın gözünün üzerimizde olduğu bir olayda böylesine tanınmış insanlara işkence yapıldığına göre, kimse işkenceden kurtulamaz' inancı yığınlara yayılmalıdır." Bugünkü yönetim geleceğini böylesi kuşkuların, korkuların toplumu devamlı baskı altında tutmasıyla güvence de görüyor.

Hazırlanan iddianame de böyle bir içeriğe ve niteliğe sahiptir. Açıkça belirtilmese bile genel sekreterlerin idamının istenmesi, tüm söl düşünceyi tehdit etmek anlamına geliyor. İddianame incelendiğinde hukuksal yanının son derece zayıf ve suçlamalarda belirsizliğin egemen olduğu görülüyor.

Hukuksal bakımdan zayıf olan iddianamede öğretik siyasallığa verilmeye çalışılmıştır. Hiçbir kanıtlanmış, suç olarak belirtilen eylemin ne kadar kötü, insanlık için ne kadar tehlikeli olduğu tartışılmaz. Bir eylemin suç sayılıp sayılmaması doğrudan veya tamamıyla tartışılır. İddianame yalnızca suç olan eylemle ceza kanunu maddesi arasındaki ilişkiyi ve sanıkların suç sayılan eylem arasındaki ilişkiyi tartışır, kanıtlarını sunar. Örneğin adam öldürmeye ilişkin bir davada, adam öldürmenin ne kadar kötü bir eylem olduğuna ilişkin hadis, ya da çeşitli kişilerin görüşlerine yer verilmez. Bu iddianamede ise uzun uzun komünizmin ne kadar "tehlikeli" ve "kötü" olduğu, kaynağı belli olmayan alıntılarla desteklenerek anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak bunu yaparken çok tercihli ve özenli davranılmadığı görülmektedir. En anti-komünist kişilerin bile gülecek geçerliği, kim tarafından, nerede söylenildiği veya yazıldığı belli olmayan alıntılarla iddianameye "kuvvet" kazandırılmak istenmiştir. İş o kadar ileri götürülmüştür ki, başka ülkelerdeki komünist partilerinin durumu bile "bilimsel" olarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Tabii "ufak-tefek" bilgi yanlışlarıyla birlikte. Bunlar bir yandan iddianameyi hazırlayanların kendilerinden ve hazırladıkları iddianameden emin olamamalarından kaynaklanıyorken, bir yandan da bu davaya destek verebilecek kimi kesimleri ürkütmek bedefine yönelikti. Bu iddianameyi hazırlayan savcılar açıkça siyaset yapmışlardır. Başka kamu görevlileri, görevlerine bu kadar siyaset karıştırsalardı, kendilerini bulacakları yer DGM savcılarının karşısı olacaktır.

Bu davanın bugüne kadarki aşaması da demokratikleşmedeki yanı kimi kişi ve kuruluşlar yeşertir ve keyfi işlemlere karşı verilen mücadelelere destek vermekten kaçınmış; düşünce ve örgütlenme hakkının önüne konan engeller, işkence ve yıldırma politikaları kendilerini ilgilendirmiyormuş gibi davranmışlardır. Oysa bugün yaşananları yalnızca Sargın ve Kutlu'nun sorunu olarak görmek bir yanılgıdır. Sorun 141-142 sorunudur, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü sorunudur.

Önümüzdeki günlerde bu davanın ikinci aşaması başlayacaktır. Elbette ki bu aşama ilk aşamadan farklı olacaktır. Savunma hakkının kısıtlanması veya engellenmesi kolay olmayacağı bir aşamadır. Şimdi söz sanıkların ve savunmanlarındadır. Savunma hakkının engellenmesi çabaları yargılama aşamasında da gündeme gelebilecektir. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünden, demokratikleşmeden yana tüm kesimlerin bu davada savunma hakkının getirilebilecek kısıtlamalara karşı çıkma ve düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki en büyük engellerden biri olan TCK'nın 141 ve 142. maddelerinin kaldırılması istemini kararlılıkla savunmak görevi düşüyor.

Bu dava sanıklarıyla, savcılarıyla, yargıçlarıyla hatta duruşmalarıyla, izleyicileriyle tarihe geçecek bir davadır. Bu davayla ilgili olan herkes bunu bilmelidir.

İÇİMİZDEN BİRİ: BEHİCE BORAN

Demet Yalçın

G[illegible] tatil. Hüzünlü bir yorgunluk sarıyor koğuşu. Sonunda Behice Hanım da dayanamıyor, o güzelim, etkili ve kalın sesiyle [illegible] Sonra diyoruz: 'Jandarma bir sosyalisttir, [illegible] yalnız dost sanal'.

'Koğuş [illegible] karanlık, tepemizden [illegible] yatana dek söylüyor: 'Jandarma bir sosyalisttir [illegible]'

Sevgi Soysal böyle betimliyor Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda Behice Boran'la geçirdikleri bir günü. "Jandarma bir sosyalisttir" marşını O'nun ağzından dinlemek de bir başkaymış. Konuşurken, marş söylerken [illegible] vurgulamalara önem verirmiş Boran. "Vurgulamalarda [illegible] dermiş. [illegible] insan haklarının, daha iyi bir dünyanın savunuculuğunu [illegible] düşündüğünü anlatıyor bizlere.

ABD'de Michigan Üniversitesi'nde [illegible] Boran'ın yaşamı [illegible] 1938'de [illegible] Tarih Coğrafya Fakültesi'ne [illegible] Bu araştırmalar bilimsel [illegible] "Türkiye ve Sosyalizm [illegible]" [illegible]

Boran [illegible]

...linselliğini ekin, sanat ve yazın konularındaki yazılarında da kullanıyordu. Roman eleştirilerinde kişileri tek tek ele alıyor; çağının, döneminin ve kuşağının kişileri olup olmadıklarını inceliyordu. Örneğin Halide Edip'in Sinekli Bakkal ve Tatarcık romanlarındaki Rabia ve Lale karakterlerini bilim adamı duyarlılığıyla ele alıyor ve her iki karakterin de gerçekçi olmadığı sonucuna varıyordu.

Kırklı yıllar bütün dünyada faşizm rüzgârının estiği yıllardı. Aldıkları açık ve ısrarlı anti-faşist tavır, 1948'de Boran ve arkadaşlarının üniversiteden uzaklaştırılmasına neden oldu. Ancak O'nun, güzel bir dünya istemi hiçbir biçimde engellenemeyecekti. Bunun en açık göstergesi de savaşın tüm dünyaya yıkım ve olumsuzluklar getirdiği bir dönemin ardından kurulan Barışseverler Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer almasıydı.

Politik yaşamı 1965'te Türkiye İşçi Partisi'nden Urfa milletvekili seçildiğinde daha farklı bir boyut kazanıyordu. İşçi sınıfının sözcülüğünü bundan böyle parlamento kürsüsünden yürütecekti. Behice Boran o dönemde TİP'te bilimsel sosyalizmin kararlı savunucusu ve partinin teorisyeni olarak yoğun mücadelesini aralıksız sürdürüyordu. Parti 1970 yılında nitel olarak en güçlü dönemine Behice Boran'ın önderliğinde kavuşacaktı.

* * *

Ciddi görünümü, çatık kaşları ve derin çizgilerin çevrelediği gözlerinde pırıltılı, zeki bakışlarıyla, tepeden tırnağa ölçülü. Kişisel ya da özel değil, sınıfsal ölçülü. Ama içinde hümanizmayı ve iyimserliği canlı tutuyor. Koşullar ve ortam ne kadar güç olursa olsun, mutlaka bilimle desteklenen bir iyimserliktir bu.

Behice Boran'ın parti toplantılarında çizdiği tablo, şu sözleriyle zafere ve başarıya mutlak inancını duyumsatıyor bizlere: *"Bugün değilse yarın. Sosyalistler yarınlara yönelikti. Geçmişten oluşup gelen bugün'ü yarınların ışığında değerlendirirler. Bugün kaybedilmiş gibi görünen şeyler yarın daha üst bir düzeyde ve daha geniş çapta kazanılır."*[4]

Her toplantıda önce dünya olayları üzerine bir çerçeve çizer, oradan bölgedeki durumu göz gezdirerek Türkiye özelindeki konulara geçerdi, diye anlatılır. Türkiye'yi ve Türkiye sosyalist hareketini kendi özgün koşulları-

la dünya tablosu içine oturtması, teoriye egemen ama mutlaka pratiği de yaşayan bir insan olarak kullandığı bilimsel yöntemin bir sonucuydu.

Behice Boran'ın bilimsel kişiliği mücadeleci gücüyle, davasına derin inancıyla donanmıştı: *"...bireylerin inandıkları fikirleri, evet, ama toplumu değiştirmek ve geliştirmek bireylerin yapacağı iş değil, örgüt işidir. Yani parti işi..."*[1] O'nun kişiliğini yoğurup biçimlendiren de Parti'ydi kuşkusuz; geçmişten bugüne akıp gelen işçi sınıfının mücadelesiydi. *"Sosyalist olunmaz, sosyalist yaşanır"* derdi Boran. *"Sosyalist olarak bunun sertifikası, diploması olur. Oysa bu yaşamaktır, son nefesine kadar yaşanır."*

Son nefesine kadar sosyalist yaşayan Boran'ı katı olmakla suçlamış, yakından tanımayanlar. Aslında düşüncesini dümdüz söyleyenleri, göçsel yanlarını açıkça belirtenleri ayıplamaz, dostluğunu esirgemezdi. Bahaneler uydurantara, ikiyüzlülük edenlere katıymış O yalnızca. İnsan sevgisiyle, doğa sevgisiyle, çocuk sevgisiyle dolu bir insan. Neşeli, esprili konuşma anlayışıyla sohbetlerde sıcak ve rahat ilişkiler kurar; ama en çok da kadınlarla kaynaşırmış Behice Hanım.

Bir de "keçi" tarafı varmış. Mücadelesine yürekten bağlılığı, hiç sapmadan inatla yoluna devam etmesi nedeniyle, "keçi gibi kadın" tanımlamasını Cüneyt Arcayürek yakıştırmış O'na. Kendisi de kabul ediyor ve bir sohbet sırasında şöyle açıklıyor bu özelliğinin nereden geldiğini: *"1968'de parti çalışmaları sırasında, parti liderlerinden biri yazıyor: ... 'Köylü, memur, esnaf, işçi sınıfı... Ben de diyorum ki '...işçi sınıfı (virgül), köylü, memur, esnaf...' İlla ki 'virgül' işçi sınıfından sonra olacak. İşte o gün bugündür bir keçi inadı oldu gidiyor bende."*

Evindeki düzeniyle, toplantılardaki disipliniyle, sohbetlerdeki sıcaklığıyla, kahkahalarıyla yurtsever Boran'ın güncel yaşamının parçacıkları, bir bütün, doğal bir mozaikti; evet, tüm doğal tavırlarıyla içimizden biriydi O.

* * *

1910 Bursa'sının bağrında yeşeren bir "Mayıs" tomurcuğu işçi sınıfının o coşkun ırmağının sularına karıştığında, elli yıllık bir mücadele türküsünün müjdesi verili-

yordu. Ve O, emeğin yüzyıllardır yükselen mücadele ritmiyle, çoktan donanmıştı bile. "Mayıs" tomurcuğu aydınlık bir geleceğe doğru meydanlarda esecek bir BORAN'dı artık.

Elli yıl esti de Boran. Meydanlarda, kürsülerde, yazılarında sosyalizmi anlattı, hapishanelerde türgü ördü, türkü söyledi. Mecliste bilimselliğin saygın ışıklarını yaktı; yoğun seçim çalışmalarının ardından yorgun yoldaşlarına yemek hazırladı. Dünya olaylarını yabancı kaynaklardan izliyor, ta üniversitede doçentken, yurt olaylarına derin ilgisi yüzünden yönetici çevrelerden tepki alıyordu. Anne oldu, mahkemelerde yargılandı, hapisler yattı Boran; 1 Mayıs alanlarında işçilerle, gençlerle aydınlık geleceğin bayrağını taşıdı. Toplantı aralarında hasta yatan eşi Nevzat Hatko'ya koşup, toplantıya yine zamanında geldi.

Ve O, dosta düşmana, sosyalisti olanı, olmayanı tüm bu özellikleriyle kabul ettirdi kendisini. Sonsuzu karıştıyor şimdi, ardında bıraktığı tüm bu mirasla.

1 Mayıs 1910'ile doğmuştu Boran. 78. yıldönümünde anısını, gençliğe bıraktığı inançlı, kararlı, kavgacı mirası sahiplenen, dünyanın ve Türkiye'nin aydınlık geleceği yolunda verilen mücadeleyle selamlıyoruz. Bugüne kadar mücadele içinde hep vardı, hep kalacak. Genç yoldaşımız yaşıyor, hep yaşayacak.

1. DİSK Bülteninden Yorum, Yıl:[illegible] S. 59, 25 Mayıs 1976, s. 5
2. Cumhuriyet, 12 Ekim 1987, [illegible] makalesinden
3. Behice Boran'ın 7 Eylül 1979'da Moskova'ya hareket ederken havaalanında verdiği demeçten.

1 Mayıs 1978 İstanbul'da sokağa çıkma yasağı konulmuştu. Behice Boran 330 arkadaşıyla birlikte sokağa çıkarak Taksim Meydanı'na yürüyüşe geçti. DİSK Genel Merkezi önünde yapılan 1 Mayıs şehitleri için saygı duruşundan sonra, yürüyüş ortasında polis TİP'lileri yere yatırıp copla üzerlerine saldırdı.

Boran daha sonra partili arkadaşlarıyla yargılanırken, sorgusunu yapan mahkeme hâkimiyle arasında şu konuşma geçiyordu:

Hâkim — Niye sokağa çıktınız?

Boran — Taksim Meydanı'na 1 Mayıs'ı kutlamaya gidecektik.

Hâkim — Peki, Merter nerede, Taksim nerede! O yolu nasıl yürüyecektiniz?

Boran — E, tabii dinlene dinlene gidecektik.

İŞÇİ SINIFININ BİRLİK, MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ

"Onlar ümidin düşmanıdır sevgilim;
akan suyun,
meyva çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı..."

UNUTTURULAMAYACAK BİR GELENEK

Her yıl Mayıs ayı yaklaştıkça, uluslararası tekellerin güdümündeki iktidarlara giderek artan bir telaş hâkim olmaktadır. Duydukları paniği dışa vurarak sert önlemler alma yoluna giden egemen güçler, kimi zaman baskı ve terör uygulayarak tam bir yıldırma politikası güderler. Bazı ülkelerde sıkıyönetimler ilan edilir, sokağa çıkma yasakları konur, ordu ve güvenlik güçleri alarma geçirilir, halk evlerine kapanmaya zorlanır, siyasi partilerin, sendikaların ve düşün-sanat dünyasının önde gelen isimleri gözaltına alınır, kısacası tam bir kargaşa yaratılır. İşbirlikçi basın eliyle de "kanlı ihtilal provaları"ndan, saldırı ve yağmalardan dem vurularak, yaşatılan devlet terörüne gerekçe hazırlamaya çalışılır. Tüm bu telaş ve çaba, işçi sınıfını ve onun öz örgütleri olan sendikaları bir düşman gibi gösterip, tüm emekçilerin uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs'ı kutlamalarını önlemek, seslerini duyurmalarına engel olmak içindir.

Oysa, sosyalist ülkelerin yanı sıra, ABD ve NATO üyeleri de dahil olmak üzere pek çok ülkede 1 Mayıs'a ilişkin herhangi bir engelleme ile karşılaşılmamakta; sendikalar, siyasal partiler, demokratik kitle örgütleri, aydınlar, öğrenciler ve tüm emekçi kitleler bu tarihsel günü anlamına yaraşır bir görkemde kutlamaktadırlar.

1 Mayıs'ı kutlamak, özünde demokrasinin, emeğe saygının bir gereğidir. Bu nedenle, böylesi bir günü kutlama hakkı ancak antidemokratik güçlerin iktidarda bulunduğu ülkelerde gasp edilmekte, işçi sınıfı ve onun müttefiklerinin seslerini duyurmaları engellenmektedir. Bu ülkelerde, kaçınılmaz olarak düşünce, örgütlenme, toplantı ve gösteri özgürlüğünün ifadesi olan 1 Mayıs kutlamalarını gerçekleştirme istemi, doğrudan demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olmuş ve siyasal iktidarlar karşısında ezilen, sömürülen sınıfların kazanılması gereken bir mevzi haline gelmiştir.

Bunun bilincinde olan ve varlığını ile engellemeye çalışanlar, işçilerin sınıfsal bilinçlenmelerinin hızlandığı ve iktidara karşı bir gösteri niteliğinin belirginleştiği oranda da baskıcı, kıyımcı, faşizan bir yol izlemeye başlamakta, çeşitli kışkırtmaları açık saldırı ve teröre dönüştürmekten çekinmemektedir.

Tüm bu umutsuz girişimlerin ardında yatan amaç, işçi sınıfını uluslararası ve tarihsel bağlarından koparmak, kendisine yabancılaştırmak, geleneklerinden uzaklaştırarak 1 Mayıs'ları unutturmaktır. Bunu sağlamak için de, zor kullanmanın yanı sıra, ülkemizde de olduğu gibi, bayramların adını değiştirmek, başka bir güne kaydırmak ya da tamamen ortadan kaldırmak gibi aldatmacalara başvurulmakta, bu gelenek yok sayılmak istenmektedir.

Oysa 1 Mayıs geleneğine, en zor koşullar altında dahi sahip çıkılmış ve işçi sınıfının onuru her dönemde yaşatılmıştır. Tüm engellemelere karşın, kimi zaman [illegible] karanlıklar eşliğinde, kimi zaman [illegible] de, dostlararası sohbetlerde ya da cezaevi koğuşları bayram yerlerine dönüştürülerek bile kutlanabilen bu günü unutturmaya çalışanlar boşunadır. İşçi sınıfının zorlu ve uzun erimli mücadelesini simgeleştiren ve yüz yılı aşkın bir geçmişe sahip olan bu tarihsel gün, zaman içerisinde bir çığ gibi büyüyerek tüm dünya emekçilerine mal olmuştur.

CHICAGO'DAN YÜKSELEN SES

Bilindiği gibi kapitalizmin feodalizmin yerini almasıyla tarih sahnesine çıkan işçi sınıfı, sanayi devrimi sonrasındaki makineleşme süreciyle birlikte fabrika ve atölyeleri doldurarak kalabalık ve ucuz işgücünü oluşturmuş ve dayanılmaz koşullar altında çalışmak zorunda kalmıştır. Zamanla, önce dayanışma sandıkları sonra da sendikalar birbiri ardı sıra kurulmuş ve aynı koşullarda yaşayan işçilerin aynı istemleri paylaşması ve yaşama geçirmesi gerekliliğini, ortak örgütlenmelerin temellerini yaratacak, işçi sınıfı ile sermaye sahipleri arasındaki uzun erimli mücadeleyi de başlatmıştır.

İşte 1880'lerin Amerika'sında da, günde 14-16 saat çalıştırılmakta olan işçilerin yoğun olarak bulundukları Chicago kentinde, Uluslararası İşçiler Birliği ile Amerika İşçi Federasyonu, sekiz saatlik işgünü ilkesini işverenlere kabul ettirmek için yoğun bir çaba ve mücadele içerisindeydiler. Bu ilkeyi yaşama geçirmek için patronlara tanıdıkları iki yıllık sürenin sonunda, 1 Mayıs 1886 günü, tüm işçi örgütleri kentin en büyük meydanı olan Haymarket Square'de toplanıyor ve yaptıkları konuşmalarda, insanca yaşamanın gereği olan sekiz saatlik işgünü istemlerini dile getiriyorlardı. Ancak toplantı dağılırken, ekonomik çıkarlarının yanı sıra politik çıkarlarının da zarar görmeye başlayacağını anlayan burjuvazinin işbirlikçi ajanlarının kurşunlarına hedef oluyorlardı. Ölüm ve yaralanmalara yol açan bu kumpası bahane eden polis de, sendika merkezlerini basıp, yakıp yıkarak, önüne her çıkanı yakalayıp hapse atmaya, işkence etmeye başlıyordu.

Bu süreç sonucunda, işçi sınıfının 4 önderi Parsons, Spies, Engel ve Fisher'in yargılanmaları idam kararıyla sonuçlanıyordu. Bu yiğit insanların asılması tüm dünyada geniş yankılar yaratıyor ve çeşitli din, dil, ırk ve politik görüşe mensup milyonlarca insan yoğun bir uluslararası dayanışmanın içerisine giriyordu. Enternasyonal'in 2. Kongresinde alınan karar doğrultusunda, emeğin sömürülmesine son verilmesi için 8 saatlik işgünü dünya işçilerinin ortak sloganı oluyor ve o günden sonra her yıl 1 Mayıs'lar, işçi sınıfının ve tüm emekçi güçlerin savaşımının simgesi olarak kutlanmaya başlanıyordu.

1 MAYIS'LARIN ANLAMI VE ÖĞRETTİKLERİ

Sömürüye başkaldıran insanlığın, eşitlikçi ve özgürlükten yana bir toplumsal düzene olan özleminin ve bu uğurda verilen, verilmiş ve verilecek olan savaşımın da simgesi olan 1 Mayıs geleneğinden ve bugüne kadar yaşanmış deneyimlerden çıkartılacak kimi dersler vardır.

Birincisi, demokratik hak ve özgürlükler hiçbir zaman yönetici sınıflar tarafından ve kendiliğinden verilmemiş, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm demokrasi güçlerinin ortak savaşımı sonunda kazanılmış ve kitlelere mal olmuştur. En küçük ve bugün için önemsiz gözüken haklar bile büyük uğraşlar, zorlu direnişler ve kanlı savaşımlar sonucunda yaşama geçirilebilmiştir.

İkincisi, bu hakların kazanımı için yürütülen savaşımın başarısı, doğrudan işçi sınıfının ulusal ve uluslararası dayanışma ve birliğini gerçekleştirmesine bağlıdır. 1800'lerin ABD'sinde 8 saatlik işgünü için yürütülen güç birliğinin ülke dışına taşarak, dünya çapında grevler, protesto yürüyüşleri ve imza kampanyalarıyla somutlanan ortak bir harekete dönüşmesi ve başarıya ulaşması bunun çarpıcı bir örneği olup, aynı zamanda ulusal farklılıklara karşın, bir bütün olan işçi sınıfının enternasyonalist niteliğini vurgulamaktadır.

Üçüncüsü, 1 Mayıs, yalnızca işçilerin sahip çıktığı bir gün olmayıp, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi veren tüm kitleleri kapsamaktadır. Türkiye işçi sınıfının ve onun partisinin önderi olan Behice Boran, bu gerçeği 1 Mayıs 1976'da yaptığı konuşmasında şöyle dile getirmektedir: *"1 Mayıs İşçi Bayramıdır. Ancak işçi sınıfının yanı sıra, aynı zamanda tüm emekçilerin, tüm kafa ve kol emekçilerinin, ezilen, sömürülen, horlanan tüm halk kitlelerinin, düşün-sanat-bilim özgürlükleri kısıtlanan tüm aydınların, günümüz koşullarında can ve öğrenim güvenliği kalmamış olan gençliğimizin de bayramıdır. Hepimizin bayramıdır. Çünkü işçi sınıfı, tüm köleliklerin kaynağı olan sömürü düzenini kaldırmak ve insanca yaşama ulaşmak için verdiği mücadeleyi, diğer tüm emekçi sınıf ve tabakaların, halk kitlelerinin yürüttüğü demokratik mücadeleyle beraber, onunla birleşip kaynaşarak ve öncülük etme görevini yüklenerek yürütür."*

Örgütlü birliğin güçlerin meydanları dolduracağı günlere olan inançla, 1 Mayıs'a kutlu olsun diyoruz!

"... Ve elbette ki sevgilim, elbet,
dolaşacaklar elini kolunu sallaya sallaya,
dolaşacaklar en şanlı elbisesiyle:
işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet..."

Zeki Yücel

Günümüz Türkiye'sinde 12 Eylül ve onunla bütünleşmiş olan ANAP iktidarının antidemokratik uygulamalarına karşı yükselen toplumsal muhalefetin sesi her geçen gün daha da güçlenmekte ve politik ortamdaki karşıtlıkları sürekli giderek belirginleşmektedir. Yedi yılı aşkın bir süredir uygulanmakta olan antidemokratik yasaların yarattığı baskı ve yılgınlık havası içerisinde sindirilmek istenen emekçi kitleler, günden güne ağırlaşan ekonomik koşullar karşısında sesini yükseltmekten başka çare olmadığını görmüş ve sendikalarının yanı sıra muhalefet partileriyle birlikte meydanlara koşmaya başlamışlar.

Böylesi bir ortam içerisinde ilerici, demokrat sendikalar, ülkemizde 80 yıllık bir geçmişe sahip olan 1 Mayıs'ı kutlama geleneğini yaşatarak, yeniden alanlara çıkmak istemekte ve bu amaçla çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Bu başvuruları "İstemezük Taksim Alanı verelim!" gibi düzeyini ve geçmişi çağrıştıran tehditlerle dolu bir dille reddeden iktidar, demokratik hak ve özgürlükler konusundaki tavrını bir kez daha net bir biçimde ortaya koymuş oluyor.

Bugünkü konumunu kaybetmek istemeyen siyasal iktidar, yasakçı zihniyetini sonuna kadar sürdürerek, demokrasi güçleri karşısındaki [illegible] çalışmaktadır. Sıkıştığı her dönemde, alışkanlığına sert önlemlere başvurmaktan ve bu uğurda demokrasiyi ortadan kaldırmak da dahil olmak üzere her türlü baskı ve terör yöntemini kullanmaktan çekinmeyen egemen güçler, çareyi hep muhalefet güçlerini susturmak, insanların temel hak ve özgürlüklerini gaspetmek, düşün ve sanat ürünleri olan kitapları yakmak, demokrat ve ilerici yayınları yasaklamak, başta sendikalar olmak üzere demokratik kitle örgütleri ve partileri kapatmak, insanları tutuklamak ve işkence etmekte bulmaktadır. Geçmiş halkımızın ve günümüzde de sürmekte olan işkencelerin failleri özgürce dolaşırken, bugün hâlâ onbinlerce insan düşüncelerinden dolayı cezaevlerinde yatmakta ya da [illegible] yaşamak zorunda bırakılmakta, demokratik ülkelerde serbestçe kurulan partiler yasaklanmakta, liderleri tutuklanmakta ve işkence görmektedirler. Demokrasinin [illegible] olan bu çağdışı uygulamalara son verilmesi istemi, demokrasi mücadelesinin onurlu günleri olan 1 Mayıs'ların da gündeminde ağırlık kazanmaktadır.

Özellikle yurt dışındaki politik sürgünlerin toplu olarak yurda dönme kararları olduğu ve birçok Avrupa ülkesinde, Türkiye'de tutuklu bulunan Türkiye Birleşik Komünist Partisi liderleri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu ile dayanışma kampanyalarının yoğunlaştırıldığı, çeşitli toplantılar, çekilen telgraflar ve gönderilen kartlarla [illegible] cezaevlerinin kapılarının yalnız TBKP önderlerine değil, tüm politik tutuklu ve hükümlülere açılması istemini yükselterek, Özal Hükümetinin kurulduğu bir dönemde ise 1 Mayıs'ın anlamı ve önemini daha da artmakta ve kapsamı tüm bu istemleri içerecek bir zenginliğe ulaşmaktadır.

Bu nedenle, 1988 yılı Mayısının ilk gününde, işçi sınıfının sendikal ve siyasal haklarının yanı sıra, bütün bireylerin düşünce ve örgütlenme özgürlüklerini elde etmesinin demokrasinin temel koşulu olduğunun bir kez daha altı çizilmeli ve tüm siyasal tutukluların salıverilmesi gerektiği vurgulanarak, bu konuda yürütülen kampanyalarda en geniş kesimlerin dayanışması sağlanmalıdır.

Hepimizin bildiği gibi demokrasi mücadelesi bir bütündür ve bu bütün içerisindeki her unsur vazgeçilmez bir rol ve öneme sahiptir. Demokrasi güçlerinin alanları da, bu anlamda çok geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Ve doğrudan en geniş kesimlerin siyasal yaşama katılımlarının sağlanması da başta sol ve devrimci güçler olmak üzere demokrasiden yana tüm kesimlerin önünde güncel bir görev olarak durmaktadır.

1 MAYIS GELENEĞİ

Nihat Sargın - Haydar Kutlu

1 Mayıs işçisınıfı'nın birlik, mücadele ve dayanışma günü, dünya işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışmasının sembolü.

12 Eylül'den sonra, her alanda saha katılmış olan gericiliğin, yılların mücadelesiyle elde edilmiş bütün demokratik kazanımlara, kazanılmış bütün mevzilere gözü dönmüş saldırısı sırasında, 1 Mayıs'ı en önde bir hedef seçeceği açıktı.

Ellerinden gelse takvimlerden bile kazıyacaklardı 1 Mayıs gününü. Bugün artık onu örtmek, kamufle etmek üzere ilan edilmiş "bahar bayramı" bile yok. Saldırı öylesine dosdoğru, öylesine açık.

Ve saldırı ile birlikte geriletilen her nokta, yok edilen her kazanım, akla gelebilen bütün biçimlerde "yasal" ve yasadışı zincirlere vurulmuş, halkalara bağlanmıştır, bulunduğu yerden yeniden kıpırdamasın, yeniden filizlenip boy atmasın diye.

Ama bilmezlerki, yasaların üstünde toplumsal yasalar, onlarında üstünde gelişim yasaları vardır ve er geç hükümlerini yürütecektir. Eninde sonunda konulan yasaklar kırılır, engeller aşılır, ve nihayet, her bakımdan muhkem bir bütün oluşturduğu sanılan bütün "yasal" destekler ya kalkar veya fiilen kadük olur, çöp sepetini boylar.

Zaten, yüz yıllık geleneği bir kalemde silip yok edivermek kimin haddine. Gericiliğin saldırısının en şiddetli anlarında dahi 1 Mayıs kutlanmıştır; o günün koşullarının elvereceği bir biçim mutlaka bulunmuş, birlik, mücadele ve dayanışma mutlaka gösterilmiştir. Bugün, gayet masum bir öğünlük yemek yememe girişiminden bu kadar telaş edip ortalığı, hatta topluca bayramlık elbise giyilmesinden bile böylesine rahatsızlık duyulması boşuna değil herhalde. İktidara neler çağrıştırmaktadır, kimbilir? Ve hatta bir küçük kırmızı karanfil bile.

Ve sonra, ilk olanakta eski mevziler, hem de aşılarak geçilir: yasakçıları, engelcileri hayret ve dehşete düşürecek biçimde, kazanım daha daha ilerilere götürülür. Bugün onun savaşımı var. İlk kez 1 Mayıs'ta mitingler için, toplantılar için girişimlerde bulunuluyor. Ama herhalde, herhalde değil mutlaka önlenmek istenecek, olağanüstü hal yasası, il idare yasası veya bilmem hangi yasa yahut yasadışı bir bahane bulunacak ve önlenmeye çalışılacak. Ama bunu yapabilecek güçleri var.

Ama dikkat edilsin: Başvuruyu şimdi bağımsızlarla birlikte Türk-İş'e bağlı sendikalar yapmakta. O Türk-İş ki, bir vakitler 1 Mayıs yerine bambaşka bir günü işçi bayramı diye kutlamaya kalkışırdı. O Türk-İş ki, genel sekreteri 12 Eylül'ün bakanı olabilmişti. Bugün başvuru onlardan geliyor. 1 Mayıs'ın, 1 Mayıs'çıların tabanının daha ne kadar genişlemiş olduğunu gösterecek bundan âlâ örnek mi olur? Ve bugün olmazsa yarın gene meydanlarda, gene yürüyüşlerde işçi sınıfının yüz yıllık birlik, mücadele ve dayanışması sergilenecek; ve de elbette eski örneklerini kat kat aşmış olarak.

1 Mayıs'ın bizler için ayrı, özel bir anlamı daha var. 1 Mayıs, büyük önder Behice Boran'ın da doğum günü ve artık Boran aramızda değil; Boran'ı yitirdik.

İnsan ister istemez dalıp gitmekle. Yılların, çok uzun yılların tanışıklığını, dostluğunu, kardeşliğini, arkadaşlığını hatırlamakla. Pırıl pırıl aydınlık kafa yapısı, olguları sırasına dizip, verdiği önem sırasıyla derhal yerli yerine oturtup koca, karmaşa görüntüsünü karşısındakinin gözünde de silip atma, olayların dolaşık yumağından çözücü ipi derhal çekip çıkarabilme yeteneği; güzel konuşma, güzel yazma becerisi... ama bütün de hepsinin üstünde ve ötesinde ve hepsini kendine bağımlı kılan mücadeleci, yiğit, militan kişilik.

O, yıllar öncesinin Yurt ve Dünya ile Adımlar dergilerinin yazarı ve yöneticisi iken de, genç bir doçent olarak mahkeme karşısında kürsüsünü, bilim hürriyetini savunurken de, Barışsever Derneği kurucu başkanı olarak Askeri Siyasi mahkemede milli menfaatlere zarar bir yana, nasıl korunduğunu belirtirken de, Türkiye İşçi Partisi yöneticisi, milletvekili ve başkanı olarak Meclis kürsüsünde olsun, meydan mitinginde veya kapalı salon toplantısında olsun, köy kahvesi veya Sıkıyönetim Mahkemesi sanık sandalyesinde olsun, makalelerinde veya kitaplarında olsun her durum ve koşulda sınıfının ve halkının davasını savunurken de o, aynı kişiydi; mücadeleci, yiğit, militan... Ve daha yaygın, daha çok kullanılan tanımıyla da militandı o, kotluğunda dergiler Ankara ülkücülerini kapı kapı dolaşıp bizzat dağıtımını yaparken, Barış Derneği olarak hazırladıkları "Kore'ye asker gönderme kararı"nı protesto eden bildirileri İstanbul Köprübaşında "aziz halkımıza" bizzat iletirken de öyledir. 1 Mayıs sokağa çıkma yasağı protestosunda ilerlemiş yaşıyla herkesin önünde bizzat yürüyüşe çıkarken de ve nihayet rahatsızlığının çok ağırlaştığı son günler, son anlarında ölüme meydan okuyarak gerçekleştirdiği Brüksel'deki basın toplantısında da aynı kişidir; mücadeleci, yiğit, militan Boran'dır, son mücadelesini zamana karşı yapan ve başarsın toplantısında zaferle noktalayan Boran.

Bu kişiliğiyle o, hepimize örnektir; sade bizlere değil, herkese, aynı görüşleri paylaşsın veya paylaşmasın herkese. Bütün insanlığa örnektir: onurlu yaşamının, dopdolu, insanca yaşamının her gününün her anından dersler çıkarılacak bir örnek.

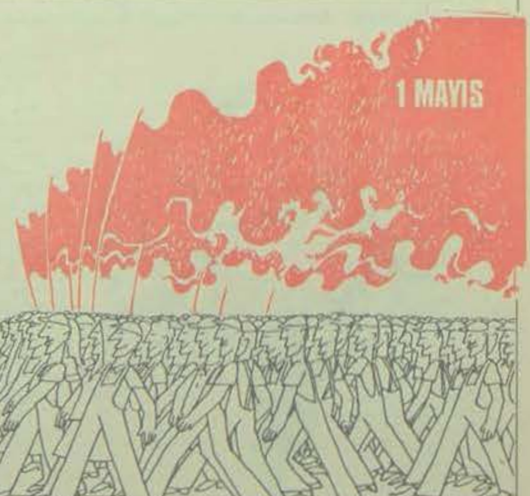

Cemil Turan

TÜRK-İŞ'TE DEĞİŞİM

BAĞIMLI SENDİKACILIKTAN KİTLESEL EYLEME

Türk-İş 1952'de kuruluşunun ilk aylarında sınıf sendikacılığını temsil edenlerce yönetildi. Kısa bir süre sonra bu eğilim yönetiminden dışlandı. Ondan sonra, Türk-İş hep devlete ve işverenlere bağımlı, hükümetlerle işbirliği içinde ve anti-komünist bir politika izleyegeldi. "Partilerüstü" ve anti-komünist bu politika başlangıçtaki çok kısa bir dönem hariç, Türk-İş tarihinin ritmine damgasını vurmuştur. Bu, Amerikan tipi sendikacılık, diğer adıyla "Gompers sendikacılığı"ydı. Türk-İş yöneticileri ve bağlı sendikalardan çok sayıda sendikacı yıllar boyunca Amerika'ya taşındılar, "eğitim" gördüler. Böylece uzlaşmacı, bağımlı bir sendikacı kuşağı yetiştirilmiş oldu. Bu yıllarda, Türk-İş'in Avrupa sendikacılık hareketi ile bir ilişkisinin olmadığını, bu hareketin demokratik ve militan gelenek ve ilkeleriyle beslenmesinin istenmediğini belirtelim. Türk-İş yıllar sonra ancak geçtiğimiz haftalarda Avrupa Sendikaları Konfederasyonuna (ETUC) üye oldu. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu kapısında olduğu bir anda Türk-İş'in Avrupa sendikal hareketi ile bağ kurması, türlü dezavantajlarına rağmen, resmi politikanın da istediği bir üyelikti. ETUC Türk-İş'in daha önce yapılmış olan üyelik başvurusunu, Türk-İş'in 12 Eylül hükümetleriyle olan ilişkisi nedeniyle bir süre askıda tutmuş, DİSK'i ise üyeliğe kabul etmişti. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (ICFTU) üye olan Türk-İş'in, bu örgütün kollarından biri olan ETUC'a da üye olması ve onun etkilerine açık bir duruma gelmesi yararlı olmuştur.

GELENEKSEL SENDİKACILIK ÇATIRDIYOR

Kabaca "12 Eylül'ü aştamlayalım, sonraki sivil hükümetler zamanında yitirdiğimiz hakları geri alırız" şeklinde özetlenebilecek yaklaşımın ne derece boş olduğu, 1984-1987 döneminde yaşanarak görüldü. 12 Eylül'ün mirasçısı ve uygulayıcısı olan ANAP iktidarının yitirilmiş hakları geri vermeye niyetli olmadığı gibi, izleyegeldiği ve izlemekte kararlı olduğu kamu açıklarını vergi ve fiyat politikalarıyla işçi ve emekçi sınıfların sırtından kapatma politikası, ödünsüzce yürütüldü. İşçilerin alım gücü son 10 yıllık dönemde reel olarak yüzde 50'den fazla düştü. Türk-İş açısından uzun yıllar süren rahat ve sıkıntısız dönem sona ermişti artık: Hükümetlerle anlaşarak, büyük çoğunluğu kamu kesiminde çalışan üyelerine görece yüksek ücretler elde edip, onları politika ve eylem dışı tutabildikleri rahat günler bitmişti. Sermaye, 12 Eylül'le birlikte yeni bir birikim modelini uygulamaya koymakta gecikmemiş, ücretler Yüksek Hakem Kurulu eliyle 1980-83 döneminde sınırlanmış, ücretlerin yetişemediği yüksek bir enflasyon süreci, ne denli "düşürme" lafları edilirse edilsin bilerek sürdürülmüş, vergi politikalarıyla çalışan kesimlere ek yükler getirilmiş, sendikaların elini kolunu bağlamak için de Anayasadaki kısıtlamaları tamamlayıcı yasaklar çalışma yasalarına da geçirilmişti. Siyasal yasağı, çoğunluk işkolları arasında grev yasağı, grev serbestisi olan işkollarında getirilen türlü hükümlerle fiilen işleyen grev yasağı, mali denetim vb. burada saymakla bitmeyecek yasaklar kısıtlamalar, engeller... DİSK'in de kapatıldığı koşullarda açılan sermayenin savaşı Türk-İş yöneticilerini ve bağlı sendikaların yöneticilerini şaşkına çevirmişti. Türk-İş yine de diyalog politikasını sürdürdü, uzlaşma yolları aradı, isteklerini kabul ettiremediği zaman görüldü, eylem yaparım dedi, eylem kararları aldı, ama bir türlü gürleyen Türk-İş yaşamadı. Arada yapılan eylemler ise, hep tabanın baskısı savuşturma, onun sabrının taşmasını önlemek için yapılan eylemlerdi. Hiçbir eylemin büyük kitleselliklere ve coşkulara ulaşması istenmedi. Eylemlerin kendilerinin de aşacağı korkusu Türk-İş'in sendikacılarının çoğunluğunu egemen olageldi.

Şimdi artık eylemden kaçılamayan günlerdeyiz. Kapalı kapılar ardında uzlaşma eğilimleri sürse de, bir eylem sürecine girilmiş bulunuluyor. Tabanın baskısı burada söyleyeceklerle anlatılamayacak düzeyde. İşyerlerinde yüksek bir katılımla yapılan toplantılarda, sendika yöneticileri hakaretler görmeye dek varan baskılar alıyorlar. Her toplantı, "uyuyorsunuz, satılmışlar" gibi suçlamalarla, "genel grev" talepleri ile geçiyor. Yıllarca kaşarlanmış, uzlaşmacı, üyelerini eylem dışı tutabilmiş sendikacıların sözcüğün tam anlamıyla şaşkınlık içinde olduklarını söylüyorlar.

İşte bu koşullarda ülkede yaşanan DYP olgusu da Türk-İş'te yansımasını buluyor. Bugün Türk-İş yönetiminde DYP'nin etkin eğilim olduğunu söylemek gerek. DYP, ANAP'a karşı yaşama ve güçlenme savaşı verirken, güçsüz olduğu kentlerde de ilerlemek için ücretli ve aylıklı çalışanlara yanaşıyor, onların toplumsal ve ekonomik isteklerini önemsiyor. Örneğin ilk kez hiçbir zaman savunmadığı memurların sendikalaşması istemlerinde olduğu gibi sosyal devletçi ve sosyal demokrat renkleri taşıyan bir politika izliyor. Bugün Türk-İş'te, DYP'liler, sosyal demokrat ve diğer eğilimler, ortak hedefler için, henüz belirgin çizgilerle ifade edilemese de, işbirliği eğilimine giriyorlar. DYP ile SHP'nin Meclis'te çalışma yaşamına ilişkin ortak tutum almada anlaşmaları, Anayasa ve Çalışma yasalarındaki değişikliklere ilişkin ortak önergeler geliştirmeleri, Türk-İş'te de bir sağ-sol saflaşması değil, ANAP'a karşı muhalefet birliğini geliştirmede olanaklar sağlamaktadır. Şimdiye dek Türk-İş'e uzak bir tutuma sahip olan RP eğilimli sendikacıların yönettiği Hak-İş Konfederasyonu da Türk-İş'le işçi hakları konusunda işbirliğine yanaşıyor. Kısaca, ANAP'ın temsil ettiği uluslararası ve içteki sermayenin bütünün saldırılarına karşı bir saflaşma gerçekleşiyor. Buna sağ-sol saflaşması demek çok yanlış olur. Bir yanda ANAP ve yandaşları, diğer yanda geniş bir yelpazeye bürünmüş muhalefet. İşte bu ortamda, Türk-İş, tarihinde ilk kez bir hükümete karşı cephe aldı, referandumda "evet" için çıkan bir çalışma yürüttü, seçimlerde ANAP'a oy verilmemesi çağrısı yaptı. Gelinen koşullarda Türk-İş'in geleneksel politikası çatırdamış, partilerüstü politika fiilen terkedilmiş, anti-komünizm başat eğilim olmaktan çıkmıştır. Devlete, işverenlere ve hükümetlere bağımlılık kayıtları gevşemiştir. Sermaye bir savaş açmıştır ve bütün yukarıda saydığımız bağımlı özelliklerine karşın bir işçi örgütü olan Türk-İş, en başta tabanının gözü kara tutumu nedeniyle bu savaşa karşı kartlarını açmıştır.

EYLEMLERİN TARİHSEL DEĞERİ VE ANAP'IN BÖLME ÇABALARI

Ücretsel gelirin bölüşümüne ilişkin yerinaydeki yanlış politikasını ve sendikal yasak ve kısıtlamaları değiştirme niyetinde olmayan ANAP iktidarı, Türk-İş'i radikalleştirmekten, uyuyan bir devi dürterek uyandırmaktan başka birşey yapmıyor aslında. Eylem süreci, toplumu derinden derine sarsacak, depolitizasyon ve korku'yu silip süpürecek. Kuruluşundan bu yana hiç grev ve eylem görmemiş yüzlerce fabrika, binlerce büyüklü küçüklü işyerinin işçilerinin örgütlü eylemde kendilerini bulmaları, kendilerine güveni kazanmaları demek. Türk-İş'in büyük ve sağ eğilimlilerce yönetilen sendikalarının (Teksif, Tek Gıda-İş, Türk Metal,

►

Şeker-İş, Tez-İş, Orman-Yol-İş, vb.) tabanının önemli bir bölümü, kimisinde tamamı; ilk kez eylem coşkusunu, birlikteliğin gücünü, üretimden gelen farklılıklarını görüyorlar. Bu süreç, uzlaşmacıları ve kimi sermaye yanlılarını örtülemiyor demek yanlış olur. Yeni bir dinamik sendikacı kuşağının bu eylemler sonrası gelecek şube ve merkez kongrelerinde doğması çok uzak bir olasılık değildir. Ancak eski yapının kolayca ve tümüyle değişebileceği beklentisi içerisinde olmamak gerekir.

Bir yanda gelenekçi Türk-İş sendikacı kuşağı, öte yanda öfkeli ve eyleme susamış bir taban. Kendileri için çelişkilerle dolu bu süreçte, hem eylem doğrultusunu izleme kaygısı, hem de sendikacılık yaşamlarının son günlerini yaşama korkusu. Amerikan sendikacılığına damarlarına dek bağlanmış gelenekçi Türk-İş sendikacıları için umutsuzluğun çığırından başka birşey değil. Bu da onları kapalı kapılar ardında pazarlık aramaya yöneltiyor.

ANAP iktidarı ise bir yandan 12 Eylül anayasasını sallayarak siyasal yasaklarını ve diğer sendikal kısıtlamaları öne sürerek baskı ve tehditlerle duruma egemen olmaya çalışırken, öte yandan da Türk-İş'i içinden fethetmeye çalışıyor. Türk-İş'te etkinlik gösteren DYP eğilimini kırmak için kimi sendikacıları kullanıyor. Türk Metal, Koop-İş gibi sendika yönetimlerindeki kendisine yakın sendikacılar eliyle, hem tabanın istemlerini karşılamazlarsa eylemlerin kendilerini aşacağını bilen Türk-İş yönetimini yıpratmaya ve geriletmeye çalışıyor, hem de bunlar eliyle eylemleri baltalamaya uğraşıyor. Nitekim Türkiye işçi sınıfı tarihinin en kapsamlı eylemi olan 1,5 milyon işçinin katıldığı son yemek boykotuna iktidara yakın sendikacılar katılır görünüp birçok işyerinde engeller getirdiler, eylem ruhunu söndürmek için uğraştılar. Bunun yanısıra ANAP, Türk-İş'i ve yönetimi bölmeye uğraş veriyor. Hava-İş, Denizciler Sendikası, Basisen, Belediye-İş gibi sendikalar ANAP iktidarına açıkça tavır almasına karşı çıkıyorlar. Bunlardan Hava-İş başkanı İbrahim Öztürk ANAP'tan milletvekili oldu ve bütçe görüşmelerinde Meclis'te sendikal yasaları savundu. Bu da gösteriyor ki, son Türk-İş genel kurulunda demokratik muhalefetin Cevdet Selvi başkanlığındaki listesine karşı Şevket Yılmaz başkanlığındaki sağ listeye destek verenler oradan da ayrışıyorlar ve tabanın dayanışmasıyla ANAP'ın karşısına geçen Şevket Yılmaz'ın temsil ettiği eğilime karşı ANAP saflarına doğru kayıyorlar. Şevket Yılmaz ise ANAP karşısı olan bütün muhalefetle bağlantı kurmaya yöneliyor.

Bütün bu gelişmeler içinde işçi sınıfının savaşkan örgütü DİSK nerede? Yöneticileri beş yıl kadar hapiste yatan, faaliyetleri durdurulmuş olan DİSK'in varlığı hissedilmiyor mu? Kuşkusuz evet. DİSK, üyeleriyle Türk-İş'in ilerici yönetimli sendikalarında, üyeleriyle tam Türk-İş tabanında yaşıyor, oradaki direnişe damgasını vuruyor diyebiliriz. Üyelerinin çok büyük bir kısmı 1983 sonrasında kendi sendikaları kapalı olduğu için Türk-İş'e bağlı sendikalara geçen DİSK üyesi işçiler Türk-İş'e yeni bir ruh ve dinamizm getirdiler. 1986 sonundaki Türk-İş kongresinde demokratik muhalefetin, Türk-İş'te ilk kez sosyal demokrat sağ ayrışmanın, nerede başladığı nerede bittiği bile bilinmemiş bir sosyal demokratlığa değil, bir sendikal anlayış farklılığına dayanarak ve ilkesel farklılıklarını ortaya koyarak çıkması DİSK tabanının Türk-İş'e getirdiği etkilerden biriydi.

12 Eylül döneminde, bütününde sendikal hareketin yediği ağır darbe, DİSK tabanının koşulların zorlamasıyla Türk-İş'te birleşmesi, bunun sonucunda nesnel olarak işçi sınıfının birliğini Türk-İş'te sağlaması, hareketi [illegible] sermayenin politik yaklaşımda bölünmesi ve bunun Türk-İş'e yansıması olan en önemlisi DİSK'lilerin de katılımıyla iki milyon işçide görülen radikalleşme ve savaşım kararlılığı, Türk-İş'i bildiğimiz Türk-İş olmaktan çıkarmıştır. İşçiler yepyeni eylem biçimlerini bu savaşımda öğreniyor ve yaratıyorlar. Yemek boykotları, açlık grevleri, iş yavaşlatmalar, iller düzeyinde sendika şubelerinin yaygın işbirlikleri, viziteye kitlesel çıkışlar, yürüyüşler...

Tekelci sermaye iktidar olmakla gelen bin türlü olanağa sahip olmanın rahatlığını yaşasa da, Türkiye'de işçi sınıfı ve demokratik güçler de var olduklarını kanıtlıyorlar, kanıtlayacaklar!

yeni darağaçları kurulmasın!

Tam 16 yıl önce bugün, üç genç insan idam edildi. 16 yıl önce üç genç insan, yiğitçe idam sehpasına çıktılar ve onları yargılayan ve mahkum edenlerin yaşasalar da göremeyecekleri bir gerçeği görmenin, bilmenin güveniyle, "halkın mutluluğu ve bağımsızlığı için, faşizme ve emperyalizme karşı yükselttikleri mücadele bayrağını" yine halka emanet ederek gittiler ölüme.

Ve o bayrak elden ele, kuşaktan kuşağa geçiyor. 16 yıl öncesini anımsayamayacak kadar küçük olanlar ya da o günler belleklerinde silik birer anı olanlar bugün bayrağa sahip çıkıyorlar.

***

16 yıl içinde daha pek çok idam kararı verildi, pek çok genç insan idam edildi. 12 Eylül'ün olağanüstü koşullarında, devlet terörü elli can aldı. Elli genç insan, işkencede alınan ifadeleriyle suçlu sayıldılar, bağımsız karar veremeyeceği çok açık askeri mahkemelerde yargılandılar ve idam edildiler. Bugün 150 idam kararı meclisin onayını bekliyor.

Dünya idam cezalarının "Her türlü suç" için kaldırılması gerektiğini tartışıyor, idam cezasının bir ceza olmayıp, bir öç alma olduğu, insanlıkdışılığı vurgulanıyor.

Ülkemizde ise, iktidarın idamlara yaklaşımı, idamın bir "öç alma" olduğunu kanıtlar biçimde sergileniyor. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, idam istemleri için "ne yapalım asmayalım da besleyelim mi" diyerek, hukukun, anayasanın, yargı organlarının ve "herşeyin" üstünde açıklamalar yaparken, Özal, bu konuda bir "denge" kurulması gerektiğini söyleyebiliyor.

Buna karşın, geçtiğimiz Aralık ayında, İnsan Hakları Derneği ve tutuklu ailelerinin katkılarıyla 120 bin imza "Genel Af ve İdam Cezalarının Kaldırılması" istemiyle TBMM'ye sunuldu. Yaklaşık 30 bin imza da 28 Nisan'dan sonra yine aynı istekle TBMM'ye ulaştırılacak. İdam cezalarının kaldırılması istemi bir kez daha gündeme gelecek.

***

İdam ilkel bir öç alma biçimidir. Olağanüstü dönemlerin olağanüstü koşullarında verilen idam kararları, yine o dönemlerin politikalarını destekler politik öç almalardır. "Her türlü suç için idam cezasını" lanetleyen dünya kamuoyuna ülkemiz insanları da meclise verdikleri binlerce imza ile katılmışlardır.

***

6 Mayıs'ta darağacında verilen üç can, 12 Eylül'ün darağacına gönderdiği onlarca can... Canlarımıza karşı bir darağacı rejimi dikilmiş duruyor. Darağaçlarını yıkacağız.

Beyhan Sunal

DDGF'NİN DÜZENLEDİĞİ "ÇAĞDAŞ TOPLUMLARDA GENÇ KADIN" TOPLANTISININ ARDINDAN

Genç Kızlar Katılım İstiyor

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan genç kız ve kadınlar toplumda eşit haklar ve görevler elde etmek, toplumun gelişmesine katkıda bulunmak için ulusal ve uluslararası platformlarda mücadelelerini sürdürürken, bu haklara sahip olmanın ve kendilerini kanıtlamanın olanaklarının durumu ülkeden ülkeye değişiyor. Bu durum ülkenin ekonomik durumu, yapısı ve gelişme düzeyi, devletin kadınlara ve genç kızlara geniş toplumsal katılım olanaklarını sağlamaya hazır olmasıyla sıkı sıkıya ilişkili.

Ancak sosyal koşullar farklı sınıflardan olagelen genç kız ve kadın kesimlerinin, daha gelişkin, daha aktif bir katılımla mücadeleyi ivmelendirmelerini gerektiriyor. Genç kızlar ve kadınlar adaletsiz sosyo-ekonomik ilişkiler, ayrımcı yasa ve düzenlemeler, toplumsal ve kültürel kalıplar, gelenekler, yargılarla baskı altında bulunuyor.

Toplumsal gelişmeyi gerçekleştiren ve ona yön veren işçi sınıfı ve diğer demokratik güçlerin baskı altında tutulduğu ülkelerde kız öğrencilerin, genç kadınların eşit haklar için mücadeleye katılımı daha güç gerçekleşiyor. Sınırlı eğitim olanakları genç kızlar arasında cahilliğin, bilgisizliğin yaygınlaşmasına neden olurken, bu durum onların toplumsal ve politik yaşamla doğrudan bağ kurmalarında, toplumun ekonomik ve kültürel gelişimine katkılarında da engel oluşturuyor. Oysa eğitim, kadının durumunu geliştiren, güçlendiren ve toplumsal yaşamda daha aktif olmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri.

Geçtiğimiz Ocak ayı sonunda Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu (DDGF/WFDY) na üye gençlik örgütleri "Çağdaş Toplumlarda Genç Kadın" konusunu tartışmak üzere Viyana'da biraraya geldiler. Toplantıya katılan gençlik örgütü temsilcileri genç kız ve genç kadınların her alanda tam eşitlik elde etmeleri için kendi ülkelerinin özgün yapı ve koşullarına bağlı olarak çeşitli istemler yükselttiler, bu konudaki çalışmalarını sundular. Hemen hepsinin istemlerinin başında, her alanda eğitim hakkı, her alanda iş olanakları geliyor. Öne çıkan diğer istemler şöyle sıralanıyor:

— Kadının yalnızca aileyle sınırlanmasına son verilmeli, eski kalıplar, gelenekler aşılmalıdır.

— Genç kız öğrencilere ve öğrenci annelere eşit sosyal haklar garanti edilmeli, yaşam koşulları, sağlık durumlarına önem verilmelidir.

— Genç kızların politik ve toplumsal işlerde daha aktif olmaları için gerekli koşullar yaratılmalı; karar alma, tartışma [illegible] süreçlerine katılımları sağlanmalıdır.

Şimdi bu toplantıda aktarılan istemleri, sorunları ve saptamaları da dikkate alarak konumuzu açmaya çalışalım.

Genç kızların üniversite ve yüksek eğitim kurumlarına devam etme oranı çok düşük. Üniversiteye girenlerin büyük bir bölümü de dil eğitimi, öğretmenlik, sosyoloji gibi toplumsal bilim dallarında tercihlerini yoğunlaştırıyor. Örneğin; Federal Almanya'da 1984 yılında yapılan bir araştırmada genç kızların % 80'inin bilinen 439 meslek dalı arasından yalnızca 20'sinde öğrenim gördüğü tesbit edilmiş. Mühendislik, fizik, kimya gibi uygulamalı bilimler ve doğal bilimlerde yoğunlukla erkek öğrenciler okuyor. Bunun en büyük nedeni mezun olunca iş bulamama kaygısı. Sosyal bilimler alanına giren meslekler kızların daha kolay iş bulabileceği alanları oluşturuyor. Bunlar egemen kültürel yapının "en az saygın" gördüğü, düşük ödemelerde bulunan meslek dalları durumunda. Sanayi dallarındaki aynı meslekler ise daha yüksek ücret verilen meslekler oluyor. Kadınlar bu alanlarda giderek artan bir biçimde yer alsalar da aynı nitelikteki işlerde erkeklere göre düşük ücret alıyor. Kapitalist sistemde genç kızların gerçekten uzmanlaşmak istediği alanlarda değil de, iş bulabileceği sınırlı alanlarda yüksek öğrenime devam etmesi olgusunun arkasında yatan temel neden kadın emek gücünün ucuz olarak değerlendirilmesidir. Kadınların iş yaşamında üretime katılmaları ya da evde oturmaları ekonomide istihdam edilecek iş gücü gereksinimine göre belirleniyor. Gençliğin [illegible] mü, ama ayrımcı istihdam politikası nedeniyle özellikle de genç kızlar emek piyasasında güçsüz bir duruma getirilmeye çalışılıyor. Egemen burjuvazi kadınların işçi sınıfı hareketine yarar sağlayacak girişimlerini engellemek için her türlü yola başvuruyor, üzerlerindeki baskıyı artırıyor.

Bütün bunlar genç kızların ve genç kadınların mücadelelerinde öncelikle şu sorunlar/istemlerde yoğunlaşmasını gerektiriyor:

— Genç kızların eğitimin bütün biçimlerine ve düzeylerine eşit olarak katılımının; çeşitli meslek okulları, yüksek öğretim kurumları ve üniversitelerde geniş eğitim olanaklarına sahip olabilmelerinin koşulları yaratılmalı.

— Eğitsel ve kültürel standartlarını yükseltme olanakları en gelişkin biçimde sağlanmalı.

— İş konusunda, özellikle üniversite mezunu genç kızlara ve genç kadınlara eşit olanaklar tanınmalı. Kızlar aynı nitelikteki işlerde erkeklerden daha düşük ücret almamalıdır.

Genç kızların yüksek öğrenim görme oranının düşüklüğü, eğitim düzeylerini yükseltmelerini, niteliklerini ve yeteneklerini geliştirmelerini engellemektedir. Genç kızların toplumun çeşitli kurumlarının yönetici kadrolarında yer alması, tüm yapılanmalarda tartışma ve karar alma sürecine katılması, öncü-yol gösterici konumlara gelmesi; onların toplumsal üretime, ekonomik işlere hazırlayacak, bilimsel araştırmaya yöneltecek geniş eğitim olanaklarından yararlanmalarıyla mümkündür. Burada değinilmesi gereken diğer bir sorun da, eğitim masraflarının karşılanamaması, eğitim görürken evlenme, çocuk doğurma gibi nedenlerle eğitimin yarıda bırakılmasıdır. Bu durumdan genç kız ve kadınlar daha yoğun olarak etkileniyor. Örneğin, taşrada yaşayan ve üniversiteye girme hakkını elde eden çocuğuna mali yardımda bulunamayan bir aile, kızını üniversiteye göndermiyor, evde onu evliliğe hazırlıyor.

Genç kızlar parasız eğitim hakkı, yeterli yaşam koşulları, eğitimlerini başarıyla tamamlayabilmeleri için maddi-manevi olanakların yaratılması, evli öğrenci ailelere ve öğrenci annelere yurtlarda barınma, ucuz ev kiralama gibi uygun koşulların sağlanması, yurtlarda kız-erkek arasında ayrımcı kuralların uygulanmasına son verilmesi istemlerini yükseltmelidir.

Genç kızların bu istemler doğrultusunda verecekleri örgütlü mücadele, onların sosyal ve politik yaşama geniş bir biçimde katılımlarını sağlayacaktır. Gençlik hareketi de onların bu istemlerini sahiplenerek toplumun tüm demokratik güçleri genç kızların eşit haklar için mücadelesiyle dayanışma içinde olmalıdır. Dünya ölçeğinde giderek gelişen genç kız ve kadın hareketleri, bunların içinde aktif olarak yer alan genç kız ve kadınların politik düşüncesini geliştiriyor, genç kızların sorunlarına çözüm bulmak, eşitlik için taleplerini dile getirmek için örgütlenme gereksinimlerine ivme kazandırıyor. Genç kızlar, toplumsal gelişme için verilecek genel mücadeleyle kadın hareketi arasındaki bağı her geçen gün daha da bilinçlenerek keşfediyor, bu hareketlerin birbirini geliştirdiği, onların aracı olduğunu pratikte yaşayarak görüyorlar.

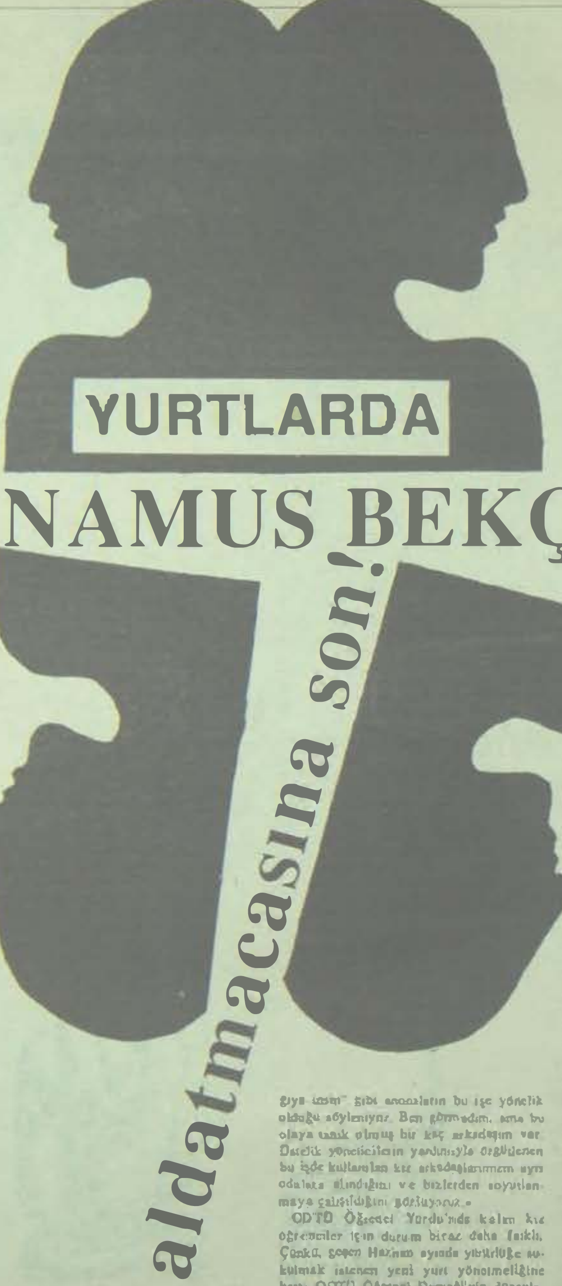

YURTLARDA NAMUS BEKÇİLİĞİ aldatmacasına son!

Seher Gülbağı - Ayçe Arsoy

Dergimizin Ocak-Şubat sayısında genç kızların evde, sokakta, okulda cinsiyetleri nedeniyle karşılaştıkları sorunları kendi ağızlarından yansıtmaya çalışmıştık. Bu sayımızda YARIN Genç Kız Komisyonu olarak daha özel bir alanda, ailesinden ayrı üniversitede okuyan genç kızların, yurtlarda cinsiyetleri nedeniyle karşılaştıkları sorunlara ilişkin bir çalışma yaptık. Gördük ki, genç kızlar sorunlarının farkında; büyük bir aymazlıkla karşı karşıya olduklarının bilincinde. Bu sorunlara çözümler bulabilmenin arayışı içinde.

A. Ü. DTCF Amerikan Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okuyan Afiye Çaşar arkadaşımız özel bir yurtta kalıyor. Çevreden kendilerine nasıl bakıldığının bir örneğini şöyle aktarıyor:

«Çevrede çoğu insan "bu kızlardan nasıl yarar sağlayabilirim" diye bakıyor bizlere. Genel bakış açısını yansıtıyor kısaca. Daha sonra erkek arkadaşlarımız bizi yurda kadar getiriyor diye yurt müdürünün bizleri şikayet edip, zaten yoğun olan baskıların biraz daha artmasına neden oluyorlar. Çünkü, onlara göre madem erkek arkadaşlarımız var, ne diye kendilerine de 'göz' vermeyelim! Bizler "rahat kızlarız" onların gözünde.»

Hacettepe Üniversitesi'nde okuyan ve özel bir yurtta kalan başka bir arkadaşımız da bu konudaki görüşlerini şöyle aktarıyor:

«Yurtta yaşadığımız temizlik, yemek gibi genel sorunların varlığı yetmezmiş gibi bir de baskıları göğüslemek zorunda kalıyoruz. En doğal hakkımız olan sevmek, sevilmek, paylaşmak bile çok görülüyor bize. Her şey yönetmeliklere uygun yapılıyor sözde, ama bu yönetmeliklerde olmayan, olamayacak şeyler de yaptırılıyor bizlere. Örneğin, yönetmelikte "yurdun 100 metre yakınına erkek arkadaşlarınızla gelmeniz yasaktır" diye bir madde yok. Oysa biz yurda 100 metre kala erkek arkadaşlarımızdan ayrılmazsak, tehdit ve hakaretlerle karşı karşıya kalıyoruz.»

Beytepe yurdunda kalan başkası da eşitsizliğin ne kadar belirgin olduğunu söylüyor:

«Bizler saat 21.00'de yurtta olmak zorundayken, erkek arkadaşlarımız 24.00'de gelebiliyorlar yurda. Hatta onlara daha da esnek davranılıyor. Oysa çoğumuz 18 yaşımızı bitirdik, yani yasalara göre "reşitimiz". Buna karşın, gece dilekçe verip izin almazsak sinemaya, tiyatroya gitme hakkına sahip değiliz. Hele hele arkadaşlarımızla bir yerde oturup konuşmak, eğlenmek çok büyük bir suç. Bütün kısıtlamalar gece dışarıda bizi beklemektedir güya. Sonuç olarak ben, bizlere uygulanan bu baskıları çok küçük düşürücü ve aşağılayıcı buluyorum.»

Hacettepe Misafirhanesi'nde kalan Pınar arkadaşımız görevlilerin tutumlarından yakınıyor: «Yurttaki erkek görevliler bir yandan erkek arkadaşlarımızla ilgili birçok sorun çıkarırken, diğer yandan bizlere hiç de öyle bu çocuklar bize emanet onların güvenliğinden biz sorumluyuz derecesine yaklaşmıyorlar. Bir sorunda yardımcı olmak onların görevleriyken, yardım ancak onların bir yarar sağlayabilme umudu ile gerçekleşiyor.»

Yurtlardaki "fuhuş" konusunda Beytepe Yurdundan bir başka arkadaş anlatıyor:

«Bütün tehlikelere karşı bizlere kol kanat germiş, bize sahip çıkar gibi görünen yöneticisi ve görevlilerimizin yurtlarda adlarının karıştığı bir çok fuhuş söylentisi var. Kızların gece ambulansla alınıp bir yerlere götürüldüğü ve "hasta olanlar güya insan" gibi anonsların bu işe yönelik olduğu söyleniyor. Ben görmedim, ama bu olaya tanık olmuş bir kaç arkadaşım var. Üstelik yöneticilerin yardımıyla örgütlenen bu işte kullanılan kız arkadaşlarımızın ayrı odalara alındığını ve bizlerden soyutlanmaya çalışıldığını görüyoruz.»

ODTÜ Öğrenci Yurdu'nda kalan kız öğrenciler için durum biraz daha farklı. Çünkü, geçen Haziran ayında yürürlüğe sokulmak istenen yeni yurt yönetmeliğine karşı ODTÜ Öğrenci Derneği'nin düzenlediği eylemler sonucunda pek çok kazanımlar arasında kız öğrencilerin de yurtlara erkek öğrencilerle aynı saatte girmeleri sağlanmıştır. Ama, gene de ayrımcı bakış açısının ODTÜ yurtları için de geçerli olduğunu söylemek gerekir. Bu konuda bir arkadaşımızın söyledikleri dikkate değer:

«Evet, giriş saatlerimiz aynı. Ama, bu saat onlar için esnekken, biz bir dakika gecikecek adımız alınıyor, üçüncüsünde ihtara bile varabiliyor. Ayrıca eve çıkmak erkekler için çok basitken onların yönetmelikleriyle bizimki aynı olduğu halde bizler için binbir tane formalite gerekiyor. Hafta içinde ise çok acil bir durum olsa bile dilekçe vermeden eve çıkamıyoruz. Hafta sonu eve çıkmayan arkadaşlarımız eğer imza atmayı unuturlarsa yurttan uzaklaştırma cezası alabiliyorlar. Namusumuzu korumak için çırpınan görevlilerimiz, uzaklaştırma cezası verdiklerinde nerede kalacağımızla ilgilenmiyorlar bile. Kendilerine yanlış gelen bir davranışta ise hemen ailelerimize kağıt göndermekle tehdit ediyorlar. Onlar da haklılar aslında, "emanet eşyaya hıyanet olmaz".»

Bu sorunları daha da çeşitlendirmek hiç de zor değil. Anlatılanların bu kadarı bile ayrımcı bakış açısının kız yurtlarına nasıl yansıdığını göstermek için yeterli. Yurtta kalan genç kızlar sorunlarına oldukça duyarlı ve kaynağını da biliyorlar. Bu bilincin bir sonraki aşaması çözüm aramak. Çözüme giden yolu bulmak şabanı(?) olacaktır. Çözüm biraraya gelmekten, birlikte mücadeleden geçiyor.

Çağımızın üzerinde en çok konuşulan konulardan biri de kadın sorunudur. Ocak-Şubat 88 sayımızda bu konuya dergimizin sayfalarında daha düzenli olarak yer vermeye başlayacağımızı yazmıştık. Ayrıca bu konudaki tüm soru ve önerilerin bizlere yansıtılmasıyla tartışmaların verimini artıracağı görüşünde olduğumuzu da belirtmiştik. Geçen aylar içinde konuyla ilgili okurlarımızdan mektuplar almaya başladık. Bu sayı Konya İmam Hatip Lisesi'nde öğretmen olan bir okurumuzdan gelen mektubu yayınlıyoruz. Bundan sonra da bu mektuplara olanaklar ölçüsünde sütunumuzda yer vermeye çalışacağız. Bu mektupların açılmasıyla sorunu farklı bakış açılarından daha iyi kavrayıp zenginleşeceğimize inanıyoruz.

8 Mart'a ilişkin yazınızı bugün dergiyi aldığımda okudum. Kadın sorunu (erkek sorunu yok mu?), geçmişte tartışıldı, bugün tartışılıyor, yarınlarda da tartışılacak. Ama tartışmalarda kimi konuların artık açılması ve konuyu cinsellik temeli üzerinde yaklaşımın artık bırakılması gerektiğine inanıyorum.

Doğa insanoğlunu eril ve dişil olarak yaratmışsa, bu durumda suç hangi cinse ait?

Kadınlar sömürülüyor ve eziliyor (deyimlerinize göre erkekler tarafından) diye sürekli slogancı bakışla asıl sömürücü gücü, sermayenin gücünü (her alanda) gözardı etmek olmuyor mu? Konuyu abartmak niye? Feministlerle birlikte demokratik sol güçlerin de aynı düşünceleri ileri sürmeleri (belirli konularda) yanlış değil mi?

Bağımsız kadın örgütlenmeleri ve özellikle siyasi partilerin kadın kolları oluşturmaları bence yanlış. Geçmişteki siyasal partilerin durumu iyi incelendiğinde durum iyice anlaşılacaktır. (Bugünlerde E. İnönü de Kadın Bakanlığı kurmaktan söz ediyor.) Varolan [illegible] ahlak anlayışı sürekli kadını erkeklerden uzak tutuyor. Sizlerde erkeklerden kadını uzaklaştırmaya çalışıyorsunuz. Ailede eşitlik anlayışı varsa (ataerkil mi olmalı?), bunun suçunu erkekte görmek yanlış.

Test ve anket sonuçlarına hep karşı olmuşumdur. Verilerin durağan [illegible] ve olaya (olguya) çok yönlü bakmadığı için. Çeşitli fakültelerdeki örneklem tüm gençliği yansıtmadığı gibi nedenlerini de yansıtmıyor. Kadınların toplum içindeki statülerinin erkeklere göre geri olduğu da söylenemez. Kimi alanlarda daha ileri de. Kadınlar uygar olmayan koşullarda çalışıyorsa, yanıbaşındaki erkeğin bir eli yağda bir eli balda değil.

"Eşit işe eşit ücret" istemi de yanlış. Annelik sorumluluğunu kadınların üzerinden alalım, erkekleri doğurmaya başlatalım öyle mi? Kadınla erkek her yerde birlikte ama her yerde EŞİT DEĞİL. Eşit de olmamalı.

Sorun (lar) [illegible] ve yaratılmasıyla hemen çözülecek değil.

Mektubun YARIN sorumlularına dostça bir uyarı olması dileğiyle, sevgi ve dostlukla.

Değerli okurumuz,

YARIN, tüm görüşlerini dile getirirken, karşı görüşlerle yersiz ve zamansız polemikler yerine, sorunların çözümüne yönelik yapıcı tartışmalara girmeyi yeğliyor. Mektubunuzu aldığımız zaman özellikle böyle bir tartışma ortamının doğması nedeniyle sevindik.

Gelelim eleştirilerinize: Diyoruz ki, kadın ve erkek iki ayrı cins. Ancak biri diğerinin 'karşı' cinsi değil. Her iki cins birlikte uyum içinde yaşamalı. Bunun temel koşulu da eşit olmaları. Diğer bir konu da bizim, kadınların erkekler tarafından ezildiğini söylememiz! Yazımızı dikkatli okursanız, temel çelişkinin insan yaşamıyla kapitalizm arasında olduğunu vurguladığımızı göreceksiniz. Feministlerle sol güçlerin zaman zaman aynı düşünceleri savunmaları bakış açılarının aynı olduğunu göstermez. Kaldı ki, esas olan kadın sorununun varlığını saptayıp bu sorunun ortadan kaldırılması mücadelesinde biraraya [illegible].

Bizim bağımsız kadın örgütlenmesinden anladığımız, hiçbir konuda görüş belirtmeyen, tarafsız kalan bir örgütlenme değildir. Örgütsel bağımsızlıktan anlaşılan hiçbir zaman yaşamın bütünselliğinden uzak bir yapılanma olmamalıdır. Yapılan iş genel mücadalenin bir parçası olarak algılanmalı. Yalnızca genç kız ve kadın olmaktan kaynaklı sorunları ele alması, genç kız ve kadınlara ortak mücadele platformlarını oluşturmalarının maddi temelidir.

Annelik elbetteki toplumsal bir görev ve sorumluluk olarak düşünülmelidir. Bu süreç içerisinde kadına daha fazla yük düşmektedir. Ancak tüm çocuk bakımını yalnızca kadının yüklenmesi ve kadının yaşamı boyunca diğer üretim süreçlerinde geri kalması mantıklı değildir. Kadının yeniden üretim sürecine katılabilmesinin koşulları yaratılmalı, çocuk bakımı nedeniyle bütün yaşamını eve kapanarak geçirmesi önlenmelidir. Sosyalist toplumlarda, anneliğe toplumsal bir görev olarak sahip çıkılmakta ve kadının çocuğuyla geçirmek zorunda olduğu dönem boyunca, devlet kadına ücret vermekte ve iş olanağını güvenceye almaktadır. Daha sonra üretim sürecine döndüğünde çocuğun bakımını üstlenen kreşler aracılığıyla, kadının yükü hafifletilmektedir. Tek bu süreç içinde, annelik ve babalık görevlerinin yerine getirilmesi ayrı ayrı sorumluluklar yükler kadın ve erkeğe. Bunları birbirinin yerine koymak, babalık görevlerini de anneye yüklemek ne denli adaletsizse; çocuğun maddi gereksinimlerinin karşılanmasında annenin ve babanın eşit sorumluluk üstlenmesi gereğini kabul etmemek de o denli haksızlıktır.

Sosyalist toplumlarda, kadının "kadın" olmaktan kaynaklanan kimi sorunlarının süreçte gözden kaçabilir mi? Sosyalist toplumlarda kadınların bu sorunların çözümü için biraraya geldikleri gözleniyor. Çünkü sınıfsal yapı yadsınamayacak bu sorun, kapitalist toplumsal boyutta kalıntılar dönüşümler için kapsamlı bir mücadeleyi de zorunlu kılıyor.

DİYARBAKIR'DA İŞKENCE...

Gözaltında Kızlık Muayenesi

19-20 Mart'ta, Diyarbakır'da yaşanan bir uygulama herkesin tüylerini ürpertecek nitelikteydi. Gözaltının ayrılmaz bir parçası haline gelen işkence, kız arkadaşlarımıza yapılan "kızlık muayenesi" ile yeni bir boyut kazandı. Valiliklere gönderilen genelgelerle de bu insan haklarına aykırı uygulamanın yolu açılmıştı. İnsanlar folklor şenliğinden, çay bahçesinden gözaltına alınıyor ve zorla "kızlık muayenesi" yapılıyordu. Gerekçeleri ise "güvencemiz için muayene yapıyoruz" oluyordu.

Diyarbakır'da 19-20 Mart'ta patlak veren olayı üzerine 30 öğrenci gözaltına alınmış ve aynı gün beş kız öğrenci, Diyarbakır Kadın Doğum Hastanesine götürülmüştü. Poliklinik defterine şu kayıtlar yapılıyordu: "Sakine Fidan 0.8.058, Güldane Çelik 0.8.059, Güler Saraçer 0.8.060, Feride Altın 0.8.061, Canan Tanrıkulu 0.8.062". Muayene sonucu kayıtların karşısına ise "Adı geçenin yapılan muayenesinde kızlık zarı sağlam bulundu. Fiili livataya ait bir iz bulunamadı" yazıyordu.

Canan Tanrıkulu ve Sakine Fidan arkadaşlarımız keyfi uygulamayı şöyle anlatıyor:

Canan Tanrıkulu: "*Folklor şenliği vardı. Orada arkadaşlarla oturduk, sohbet ettik, çıkarken aldılar. Bizimle beraber yirmi-otuz kişi vardı. Bunlardan beşi bayandı. Emniyete götürüldük, niye götürüldüğümüzü bile bilmiyorduk, sorduk söylemediler. Ertesi gün kadın doğum hastahanesine götürdüler. Orada bir bayan doktor bizi muayene etti. Bakire olduğumuzu tespit içinmiş. Muayene edilmeyi onaylamadığımızı [illegible], sorduk, polisler de "güvencemiz için muayene yapıyoruz" dediler. Biz itirazımızı devam ettik, bana hakkınız yok dedik, onlar da bana gerek var dediler. Ben bir gün kaldım sonra sağlık ocağına götürdüler, orada da işkence yapılmadığına ilişkin muayene yapıldı.*"

Sakine Fidan: "*Ben yirmi Mart'ta arkadaşlarla çay bahçesinde oturuyordum. Sivil giyimli, ellerinde telsizler olan polisler geldi. Neden gözaltına alındığımızı bilmiyorduk, sorduk söylemediler. Sonra bir olayla ilgili gözaltına alındığımıza ilişkin yazı getirdiler, imzalamamızı istediler. İlgim olmadığı için imzalamak istemedim. İmzalamam gerektiğini söylediler, ardından küfür ettiler sonra imzaladım. Bize işkence yapılmadı ama erkek arkadaşlara yapılmış. Elektrik verilmiş, askıya almışlar. Ben kızlık muayenesine karşı çıktım. Ailemin yanımda olmasını istedim. Benim iznim olmadan böyle bir muayenenin yapılmayacağını söyledim. Bana "cahilsin bir de fakültede okuyorsun, senin iyiliğin için yapıyoruz"* dediler.

Nihayet kadın doğuma götürüldük. Muayene ettiler, rapor hazırlandı. Bize sonuçta bakire olduğumuzu dahi söyleme gereğini duymadılar. Sonra çevik kuvvete götürüldük. Beni babama karşı kullandılar. Babam da Diyarbakır'da tutuklu bulunuyor. Kızına işkence yaparız dediler. Beni hiç gereksiz, suçsuz onbir gün gözaltında tuttular."

Diyarbakır Vali'si Hamdi Ardılı ise soruları şöyle yanıtlıyor: "Siz bütün bunları iddia ediyorsunuz, ben de işkence yapılmadığını video bantlarından gösteririm. Devletin polisine iftira ediliyor. Buna karşın polisim bu uygulaması normaldir."

SHP Milletvekilleri olayı TBMM'ye götürüyor ve insanlara yapılan kızlık muayenesinin de bir işkence olduğunu belirtiyorlardı. SHP Milletvekili Kamer Genç olayın farklı bir yönünü de vurguluyordu: "*İnsan onurunu aşağılayan bu muayenenin devlet valisi tarafından normal karşılanması hayret ve ibretle bakılması gereken bir husustur. Türkiye Cumhuriyeti'nde insan onurunun yok edilmesi sonucunu doğurur. Bu yolla bir çok masum gencimizin namuslarının da elinden gitmesi sonucunu doğurabilir. Zira Türkiye Cumhuriyeti'nde herşey olabilir. Polisler doktorlarla anlaşabilir, kız olan kişiye kadın raporu alarak karakollarda tecavüz edebilirler. Bizim istediğimiz artık bu ilkel davranış ve zihniyetin yok edilmesidir. İşkenceyi kaldırdığını belirten, ısrarla söyleyen ANAP iktidarının yaptığı bundan daha ağır işkence olabilir mi?*"

İşkence gören insanlara adli tabiplerin sağlam raporu vermesi sık yaşanan bir gerçek. Doğumevlerinin de yanlış rapor vermesi bunlara göre olası bir durumdur. İnsan onurunun kabul edemeyeceği bu tür uygulamalara karşı sessiz kalamayız. Kişinin genelde insan hakları ve özel olarak da kadın-erkek eşitliğine bakışının somut ifadesi olan bu uygulamayı kınıyoruz.

Devr-i şahanelerinin saltanatı

"Turgut, turgut, turgut, allahü ekber, allahü ekber, allahü ekbar!" Ümmelimizin törensel geleneğince yeni doğan bebeye adı fısıldanır. Bu mutlu olay 1927 yılının 13 Ekim'inde olur. Şimdi biraz dikkat, yukarıda adı geçen şahıs 60 yıl sonra evliyalığını ilan edecektir. Kâh orada kâh burada "demakki ben bir evliyayım" diyecektir. Turgut demesine diyecektir ama muhalifleri durur mu; hemen, öle dünyaya gideyazdı, sinirleri biraz gevşedi söylantisini yayacaklardır. Ortalıkla bir kaos, bir muamma, bir bilmace vardır. Eğer evliya isa evliyadır. Peki ya evliya değilse? İçimizdeki şeylen yerinde rahat durmaz ki, en iyisi geçmişe bir soru gönderip yansımalarını almaktır.

Ey ahali, 1927 yılının 13 Ekim'inde doğan çocuğun başında hâleler var mıydı? Bu uhrevi kişi gözünden ışıklar saçıyor muydu? Yer yarılıp gökyüzüne kaynar sular fışkırmış mıydı? Gerçi ulu orta sorulen sorulara de kimse yanıt vermez. Ne ki, insanoğlu yaşadıklarını aktarmanın, geçmişe gönderilan sorulara yanıtlar bulmanın yollarını da yaratmıştır. Kulaktan kulağa dolaşan masallar, öyküler, loprek tablellere kazıimış akibatler yanıtlarımızın gizlendiği kovuklardır. Çıkarıp bulmak bize düşer. Katdı ki, aşağı mezopotamyalılar uhrevilerin dünyaya gelişlarini sezinleme yeteneğine sahip insanlardır. Yüzlerca yıl tanrı-krallar, mehdiler, peygamberlar, şıhlar, dervişler, yatırlar, evliyalar ve benzeri uhreviierle yaşamışlardır. Yaşanmışlıktan çıkarsananlar, kulaktan kulağa, kuşaktan kuşeğa toprağının rengini alan bir nehir gibi çağıldamıştır. Ya bir misalcı gelmiş, allahın dünyaya bir elçi göndererek işleri hak yoluna sokturacağını anlatmış ya da bir tanrı-kral cam kürede, falcısının yazgısını okuması üzerine, yeni doğan tüm babalari boğazlatarak geleceğini kurtarmaya çabalamıştır. Şimdi durup 1927 yılı 13 Ekim'ine baktığımızda yazılı terihten göze, sözlü tarihten kulağa değan hiçbir doğaüstü olay yoktur. Ve doğa yukarıda adı geçen şahısı bildiği gibi düşe kalka, salya sümük başığinde sallamışlır. Demekki kahramanımızın uhreviliği sonradan olmadır saptamasını yaparken karşımıza bir sıpa çıkar. Bilindiği üzere hayvanatlar hisli yaratıklardır. Dünyevi ve uhrevi olanı hemen ayırdedebilirler. İşte böylesine hisli bir dünyaya sahip hayvanlar alaminin üyesi olan bir sıpa bir gün Turgut'la karşılaşır. İlkokulu yeni bitiren Turgut Silifke'ye gilmak için otobüs beklemektedir. O zamanlar şimdiki gibi bolluk nerde? Zaman ihracatın hayaline ödenen pare gibi akmaktadır. Turgut beklemekten bazmiştir. Arkadaşının sıpayla Silifka'ye gitme önerisini kabul eder. Sıpanın semerine keyifle kurulmuşlardırki aniden huysuzlanan hayvanat "aman brei" demeye kaimadan Turgut'u yerle bir eder. Eyvah ki eyvah kol kırılmış kemik eti yarıp dışarı fırlamışlır. Anlaşılan sıpa bir uhrevi ile ilişkiye girmenin heyecanı içinde ne yapacağını şaşırarak huysuzlanmıştır. Sıpanın heyecanı aslında Turgut'un alın yazısı olsa geraktir. Kırıkçı, çıkıkçı, doktor mekiği sonrası Turgut'un kolu arızalı kalır. Askeri okula giderek tayyareci olma özlemi ruhunun derinliklerine gömülür. Ne ki, o sıpa olmasa bir tayyare paşası olarak vatanına hizmet edacek olan Turgut'un başvekil oluşunu ve evliyalığını göremeyecektik. Demek ki Turgut ve sıpanın karşılaşması hayrın ve şerrin allahtan geldiğine imanının bir sınavıdır.

Allahtan başka kimseden kokmayan Turgut, alın yazısının rüzgarıyla uçan bir kuş gibidir. Yuvasını İTÜ Elektrik Mühendisliği bölümüne kurar. Problem çözme tutkusu ve hesap yapma hünari onu ders kitapları arasına gömer. Kitaplardan başını kaldırdığında mescite gidip gelmekledir. Bir vaizin oğlu olmasına karşın namaz kılmayı İTÜ'de öğrenir. Bu lam bir evliyalık belirtisidir. Tarihe adını yazdırmış uhreviler, uzunca bir süre ruhlarında oluşan fırtınaıarın nedenini anlayamadan yaşamışlardır. Zamanla diğer insanlardan eyrı olduklarını duyumsadıklarında hitabelleri güçlüyse uhrevi olduklarını ilan elmişlardir. bu becerlyi gösteremeyenler ise çeğın koşullarına göre ya yakılmışlar, derileri yüzülmüş, ya da müzik ve ilaçla tedavi altına alınmışiardır. Turgut yine evliyalığının ayırdında değildir. Namaz seyri seferleri sırasında Erbakan biraderi ile tanışır. Okulun kimi koridorlarında Demirel biraderler de gözükmektedir.

O sıralar Demokrat Parti kurulmuştur. Turgut'un fikri - yat partinin fikriyatı ile örtüşmektedir. özgürlüğe aşık ruhuna İsmet paşa'nın baskıcı yönelimi ağır gelmektedir. Hele hele maneviyatçı-mukaddesatçı Fevzi Çakmak paşanın cenazesine hükümetin ilgisiz kalışı tüylarini diken diken edecektir. Derhal hükümeti kınamak için sokaklara fırlar. Turgut'un ruhunda haksızlığa karşı duran, garipiere yardım eden kıvılcımlar birbiri ardına çakmaktadır." Anadolu'nun bağrından kopanları İstanbul'a alıştırma kulübü'nü kurar. Bu bir evliya duyarlılığı değil midir?

Okul biter, Demokrat Parti iktidara, Turgut Elektrik Etüd İşleri'nde göreve başlar. Küçük Amerike modası başlamışlır. Na ki, nasıl Amerika olunacağı bilinmamektedir. Filmlerden alınan mesajlar yetersizdir. Mukaddesatcı-maneviyatcı gençler amerikan modasının ayrıntılarını öğranmek için Amarika'ya gönderilmektedirler. Bilgi ve görgülerini artıran mukeddesalcı-maneviyatcı gençler Teksas uygarlığının uzmanı olarak vatanlarına dönerler. Na öğrenmişiardir acaba?

Turgut EEİ'lerinde işbaşı yapar. Su İşlari Genel Müdürü Süleyman Demirel'le tanışır. Birbirlerini anlamaktadırlar. Ne de olsa Teksas uygarlığının uzmanlarıdırlar.

İşte lam o sıraiarda Turgut'un yüreciği kıpırdamaktadır. Nişantaşı Kız Lisesi mezunu Semra'yı her gün iş yerinde gördükçe hisli duygular içine düşmaktedir. Giztica odasına girip elektrikli aletleri bozmakta çağrılınca da gidip onarmaktadır. Semra da bu hamarat arkeğe giderek ısınacak, yüreğinin kapılarını ona açarak aşkına karşılık vereceklir.

Turgut ve Semra aşklarının meyvelerini toplarken, Demokrat Parti iktidarı yaprak gibi titremektedir. Toprağı bol olsun rahmetli Manderes kendisini evliya ilan atmıştir. Çevresi de onun avliyalığına inanmıştır. Ne ki, Menderes'in evliyalığı burjuva fraksiyonlar arasındaki hegemonya kurma çatışmasını önlemeye engel dağildir. Siyasal kargaşanın sonunda Demokrat Parti iktidardan alaşağı edilir.

Turgut bu altüst oluş sırasında ordinat okulunda yedeksubaydır. Süleyman abisinin de komulanlığını yapmakla ve askerlik sanatını ona öğretmektedir. O günden sonra ne zaman darbe olse beraber olacaklardır. Sanki bir alın yazısıdır bu.

Askerlik dönüşü Turgut'u ODTÜ'de matematik öğretirken görürler. Memleket sorunları ile ilgilenmektedir. Bu ülkadaki har altüst oluştan sonra Sem Amca kafasındaki kürt sorunu çözümünü iktidariara bir kez çıllatır. Turgut'un kafasındada bir çözüm vardır. Sanki Sam Amca'nın kafasındakiyle örtüşmekledir. İsmet paşanın gözleri yuvatarından fırlar. Günlar birbirini kovalamakladır. Siyasal sorunların çözümü giderek ağırlaşmakledır. 1965 yılında başbakan olan Süleyman abi Turgut'u özel danışmanlık makamına oturtur. Turgut bu makamda göz doldurmuş olmalıdır ki 1966-71 yıllarında DPT'ye müsteşer olarak çalışacaktır. Planlama dairesi etaerkil bir aile ocağı gibidir. Kerdeş Yusuf, kayınbiradar Mehmet Yeyinmen, dayıoğlu "koca kafa" Hüsnü, gül suyu kokusu, tesbih şıkırtıları, takunya tıkırtıları arasında memleket sorunlarına çözümler gelirmaktedirler. Turgut ekonomik canlanma için teşvik tedbirleri gereklidir der. Teşvik almak için fizibilite raporu hazırlatmak gerekmaktedir. Raporu uzman bir kişi ya da kuruluşdan almak gerekmekladir. Bu yaratıcı sürec içinde aş, dost, akraba, din kardeşi emeklerinin karşılığını alacaklardır. Ne ki, şer güçlar gözlerini bir anda pianlamaya dikerek ortalığı bulandırmak isleyeceklerdir. Ya hacı Turgut devletin paraları nerelere gitmektedir, cevap ver bakalım diyeceklerdir. Neyseki, Süleyman abinin pertisi meclisle muhalifleri darmadağan ederek soruşturmayı savuşturacaktır.

İMF uzmanları ellerinde çantalarıyla gelmişlerdir. Turgut, Süleyman abisi ve uzmanlar arasında denge sağlamakla meşguldur. Derken bir ekonomik önlemler paketi hazırlayıp Süleyman abisinin eline verir. O sıralarda paşalar, siyesal uyanış ın ekonomik gelişmeyi aştığına karar varmişlardır. İki düzeyi aşitlemek için bir adet darba yaparlar. Süleyman abi şapkayı alır gider. Turgut planlama koridorlarında bir süre takunya tıkırdalır. Kulağına, askerlerin kendisine öfkelendiği söylentisi gelmektedir. Heman Amarika'da bir iş bulur. uçağa binmek üzere, alana geldiğinde kırmızı diplomatik pasaportunun işe yaramadığını görür. Askerler onu alandan geri çevirirler. Kısa süre sonra uçar gider. Dünya Bankası, ülkasinde kıymeti bilinmeyen bu evliyaya kucak açar.

O günlerde Dünya Bankası Fredman'ın **"Kapitalizmda özgür piyasaya gerek ver, özgür politik ortama gerek yoktur"** tezi üzerine ayrıntı çalışmaları yapmaktadır. Bu çalışma tarzına göre, devlet emek piyasasını ucuzlatacak, yabancı sermayeye her türlü güvancayi verecek, uluslararası işbölümünda ülkesine düşen işlevinin yarine gelirilmesi için sınıfları ikna edecektir. Latin Amerika deneyim alanı olarak seçilmiş, ilk veriler sermaye birikimine yani kan sağlandığını göslermiştir. Turgut da birşayler öğranmektedir. İnsan çalışlığı yerde olup bitenlere kulak kabartmadan edemez neda olsa. Fredman'ın tezlarinda ordu, korumak va kollamak görevini ayrıntılandırmıştır. Ordu, dış düşman paronayasından kurtulup, görünan, ele tutulur iç düşmana gözlerini dikmişlir. Turgut ülkasine dönmeye hazırlanırken bir kuiağı ile de kardeşlerinin yaşam çizgilerini izlemektedir. Kardeş Bozkurt Yusuf planlamada, Korkut kardeş kâh planlamada kâh politikadadır. Ekip tamamdır.

Turgut'u getiren uçak daha havalanmadan burjuvatar bu kıymetli yöneticiyi holdinglarinin başına getirmak için yarışmaya başlamışlardır.

Kişiliğindaki gizem onu saçkinlaştirmekledir. Turgut, gelir gelmez birçok iş yapar. Ancak bunlardan kimileri, onun avliyalığının sezintileridir. 1951 yılında kurulmuş olan İlim Yayma Camiyalini 1973 yılında İlim Yayma Vakfı adı ile yeniden organize eder. Kurucuları Yusuf Türel, Turgut ve Korkut Özal, Eymen Topbaş, İbrahim Bodur, Salih Tuğ, Nevzat Yalçıntaş, Süleyman Yalçın, Ayhan Songar, Fahrettin Kerim Gökay, gibi mamlakalimizin müstesna ideologları ve fikir adamlarıdır. İlim Yayma Vakfı ile Aydınlar Ocağı aillı üstüdür. Rastlantı bu ya, vakıf yöneticileri ila ocak yöneticiieri hemen hemen aynı kişilerdir. Binalar ve yönalicilar iç içe olunca vakıf va ocağın amaçlarınında birbirleri içre olması doğaldır. Ocak amacını, **"Türk'ün milli ve manevi değerlerinin neler olduğunu; Türk'ü Türk yapan unsurların neler olduğunu ortaya koymak ve bunların değerini Türk aydınına anlatmak"tır** diye belirlamiştir. Vakıf da, **"İlk ve orta eğitim safhasında veya Üniversite sıralarında okuyan çocukları daha çok manevi değerlere hizmet edecek onlara bağlı olan öğrenciler olarak** yetiştirmek. Maddi ve manevi olarak parayla, yurtlar ve kitap alma gibi yardımlarla" desteklemek amacıyla amel işlemektedir. Yukarıda adı geçen şahısların konumlarına bakıldığında, bir burjuva fraksiyonunun yayılım içinde olduğu sezintenebilir. Belki da, bugünkü tartışmaların kökeninde bu girişimler ve yönsamaları yatmaktadır.

Taner Gürel

Turgut vakıf işleriyle uğraşırken, bir yandan da Sabancı'nın koordinatörlüğünü yapmakladır. Ne ki, onun kafasında bambaşka işler vardır.

24 Şubat 1975 tarihli ticaret sicil gazetesini okuyanlar SİLM şirketinin kuruluş haberiyle karşılaşırlar. Şirketin amacı: **"İthalat, ihracat, ticari temsilcilik ve ticaret yapmak. Yatırımcı ve sanayicilere dış pazar alımlarında en uygun şartlarla imkan gelirici danışmanlık hizmeti sağlamak. Yerli ve yabancı şirket temsilciliğini, dağıtıcılığını ve pazarlamasını yapmak, fizibilite araştırmaları yapmak. Bilgisayar sistemleri ve işletilmesi konusunda gerekli hizmetleri yapmak. Yabancı sermayeli kuruluşlara, ihtisaslaşmış hukuk hizmeti danışmanlığı sağlamak"**'tır. Şirket ortakları Turgut Özal, Erol Aksoy, Zeki Aytaç, Semra Özal, Yaşar Tunagör, Mehmet Yayinman'dır. Şirketin amacı Turgut'un yaşam çizgisidir. O günden sonra tüm işleri yabancı şirketlere ihtisaslaşmış hukuk hizmeti danışmanlığı ve yol göstericiliği üzerine kurulacaktır. İnsan akmeğini -görüldüğü gibi- taşt an çıkarmaktadır. Turgut, yabancı şirketlerin bir anlamda temsilcisidir. SİLM şirketi bu amaçlar doğrultusunda Asil Çelik çelik tesisleri va Brutrak traktör fabrikalarınınkuruluşunu sağlar. Turgut yaptığı işi sonuna dek götüren bir adamdır. Kendisi Asil Çelik'in başına, kayınbirader Malımel de Brutrak yönetimine girer ler. Rastlantı bu ya, Korkut Kardeş de hükümette Tarım Bakanıdır. Brutrak'a traktör parçası ithal izni çıkar. Nasıl olduysa olur, Brutrak hastalanır. Asil Çelik çelik tesisleri, ordunun ve cezaevlarinin özelleşlirilabileceği nabız yoklamaları yapılırken devletlaştirilecektir. Şirketin teknoloji'yi yanlış seçtiği söylentisi ortalığa yayılır. Bir kez daha Turgut hayrın ve şerrin allahtan geldiğine imanın sınavından geçer.

Ticaret sicil gazetelerini meraklılar okuduklarında sıkılmazlarmış. Sıkıntısız meraklıların fısıldadıklarına göre, 30 Kasım 1976 tarihli gazateda Ege Metal şirketinin kuruluşu varmış. Amacı da SİLM'in ana fikrine uygunmuş. Ortakları Turgut Özal, Zeki Aytaç, Ekrem Pakdemirli, Hamdi Boyacı, İrfan Akçay'mış. O zamanlar şirketin ortakların dan kimiterinin Nakşibendi olduğu ileri sürülmekteymiş.

Söylentiler kulaktan kulağa yayılırken Turgut siyasat yapmaya karar verir. Erbakan kardeşinin partisinden İzmir adayı olur. Ne ki halk onu anlamaz. Üzülmesin diye hacı Turgut'u MESS'e başkan yaparlar. Hacı baba ikide bir grev yaparak üretim sürecini sekteye uğratan, zam isteyerek maliyet artışları yaratan ve enflasyon canavarını körükleyen işçiiere bir evliya tavrı ile mesaj verir, **"sıra bana da gelecektir."** Turgut, Dünya bankasında öğrendiklerini anımsamaya başlar. Devletin daralması gerekmektedir. İthal ikamesine dayalı sanayileşme çökmüştür. Yeni yollar vardır. O yollara girmek için politikacılar siyasal hırsları nedeni ile kaypak davranmaktadırlar. Ülke siyasal çalkantılar içindedir. Yağ yoktur, su yoktur, mazot yoktur, şeker yoktur. Hükümeller ikide bir dağışmaktedir. Çanakkale savaşlarından bile çok insan ölmüştür. Derken Süleyman abi başbakan olur. MESS'deki icraatını beğendiği Turgut kardeşini danışmanlığına getirir. Gözler Süleyman abinin şapkasında, kulaklar ABD senatosunda okunan rapordadır; **"Türkiye'deki kronik siyasi istikrarsızlığın sona erdirilmesi için askerler geleneksel olarak düzen ve istikrar için bir güç olarak görülmektedir."** 3 kez hacı Turgut, Süleyman abisine 24 Ocak kararları diye anılan meşhur kararları hazırlar. Askerler istikrarı va düzeni sağlayacakları bir günü takvim üzarinde belirleme çalışmalarındadırlar. Turgut'un önlem paketi tartışılırken, Süleymen abi ile Ecevit arasında bir düdük tartışması sürüp gitmektedir. Ve düdük çalar, Süleyman abi şapkayı alır gider. Na ki, bu gidiş eski gidişlere benzemez. Güney Afrikalı ahali gibi siyasal haklarından yokaun kalır. Turgut'la Süleyman abi bir darbeyi de böylece birlikte yaşarlar.

Askerler Hacı Turgut'u bu kaz severler. Memleketimizin temel direği Vehbi dede de Turgut'u tanıyan seven bir büyüğümüzdür. Çağımızın büyük entelektüellerindenbiri olan Kenan paşaya bir name yollayarak şöyle der; **"Turgut dahi değildir ama mevcutlar içinde meseleyi en iyi bilenlerdendir."** Demekki Vehbi dedenin kulağına Turgut'a ilişkin çeşitli rivayetler gitmişlir. dere geçerken binici dağıştirmak istemememektedir. Turgut'da o sıralar ekibine, **"Çocuklar, bakarsınız 12 Eylülden sonra bu programı çok daha iyi yürülebiliriz. 12 Eylül bizim yapamadığımız pek çok şeyi yapma fırsatını verebilir. Askerlerin bizden çok farklı düşünmadiklerini hissediyorum. Biz anarşiden, parlamentonun çalışmamasından neler çektik. Şimdi bu adamların iki dudağıarasındançıkan söz kanun olacak. Grev hikayesi falan yasaklanıyor. Yani daha rahat çalışma durumu çıkabilir bundan sonra"** diyecektir. **"Askerlerin bizden farklı düşünmediklerini hissediyorum"**daki his var ya, işle bu his, ancak bir evliya sezgisi olabilir. Çünkü o istikrar, huzur ve güven ortamında Turgut'tan başka askerlerle aynı hisleri hissedecek çok az kazazede vardır ortalıkta. Darken "adamların iki dudağı arasından çıkan söz kanun" olmaya başlar. Bu dönem e demokrasiye dönmek için olağan halden olağanüstü hale geçiş denmişlir. Devleti oluşturan kurumlar, Anayasa, Üniversite, Yasalar, çalışma yaşamı yeniden oluşturulur. Elektrik sarfiyatı, cezaevi giderleri artar. Huzur ve güven dolu bir ülkada yatırım olanakları bulan uluslararası sermaye bir koşu gelir, fabrikalar kurar. Sermeya birikimi için yeni yollar denenir. Halkın uyanık kesiminin altını, parası bankerlerde toplanır. Ufukta kara bulutlar dolaşmaya başlar hemen. **"Batan belain"** devri başlar ve ülke bir anda kitabına uydurulmuş bir banker faciası yaşar. Turgut 31 ay sürdürdüğü başbakanlık yardımcılığından bu vesile ila ayrılır.

Turgut o günden sonra yaniden gezginciliğe başlayacak, bir orada bir burada görünacektir. 1982 sonlarında parti kurmaya karar verdiğini açıklar. Soruları arkasında bırakıp Suudi Arabistan'a gider. İslam Kalkınma bankası müşavirl, Aydınlar Ocağı ezası Nevzat Yalçıntaş'la görüşür. İki insanarasındane geçtiğini ilgisiz üçüncü kişiler öğrenamayeceklardir. Nevzat Yalçıntaş, Korkut kardeş MC bakanıyken TV Genel Müdürlüğü yapmıştır. Turgut'a Arabistan seyahatinde yardımcı olur. Turgut, Cidde'de İslam Konferansı Sekreteryası, Dünya İslam Birliği, İslam Kalkınma Bankası yetkilileri ile hasbıhalde bulunur. Oradan Amerika'ya uçar. Hükümet üyeleri, Dünya Bankasındaki çalışma arkadaşları, İMF yetkilileri ile hayat üzerina sohbet eder. Sabahları erken kalkıp jimnastik yapıp kilolarını atar ve memlekaline geri döner.

20 Nisan 1983 günü bir fakirhaneda İlim Yayma Vakfı ve Aydınlar Ocağının müstesna azaları Nuh Kuşçulu, Eymen Topbaşı, Süleyman Yalçın, Yusuf Türel ve Turgut memleket meselaterini konuşmaktadırlar. Turgut, Yusuf hocasına "ne yapayım" der. Yusuf hocası da **"bu yükü sırtlayacak sensin"** der. Turgut Kenan paşaya çıkar, parti kurmak için izin ister. Paşa istihbarat yaplırmış, Turgut'un ancak yüzde 5-10 oranda oy alacağını saptamıştır. İzin verir. 6 Kasım gece yarısına doğru sandıktan Turgut çıkar. Oy sayımı bittiğinde olağanüstü halden demokrasiye geçildiği söylenir söyienmesine de yine kulaklar acaba **"adamların iki dudağı arasından"** na çıkacak diye dikilmiştir. Ne ki yapılacak birşey yoktur, çünkü Turgut **"dikkaaat! İhracata dayalı sanayi modeline geçilecek."** komutunun en becerikli sürdürücüsü olma onayını Vehbi dededen zaten almıştır.

Ülke pırıl pırıldır. Yerlere şeylmesinler diye atların kıçlarına torbalar takılmışlır. Eşcinsellara doğru yolları bulmaları için uyarılar yapılmıştır. E 5 karayolu üzerindaki avlar beyaza boyanmıştır. Oteller ve motaller yaldızları ve yıldızlarıyla turizme hazırlanmıştır. Toprak sulu ziraal için sürülmüş, ekilmiş, gübrelenmiş su yollarıyla donatılmışır. Tekelci sermaye bankalar üzerinde kesin egemenlik kurarak sağlıklı para kaynaklarına kavuşturulmuştur. Doğal güzalliği ile cennet olan vatanımıza uluslararası kuruluşlar bir iş gücü cenneti olarak bakmışlar ve yatırımlarını huzurlu, güvenli ve istikrarlı memleketimizde hızlandırmışlardır. Dünya tallısı bir Anayasa toplumsal güçlere örgütlenme, düşünce ve fikir yayma sınırlarını vermiştir. Özlüce bu bayrak yarışında Turgut, bayrak sopasını paşalardan almış yap-işlet-devret temposunda koşmaktadır. Yediği içtiği, giydiği, anası, karısı, kızı, oğulları, kardeşleri, bacanağı, kayınbiraderi, tüm akrabalarıyla hergün gazetelerde, TV'de karşımızdadır. Turgut'un memlekete yaptığı hayırları anlatmaya sözcükler, tilcikler, satırlar, paragrallar, sayfalar, kitaplar yetmez demeye kalmadan, Zincirbozan zorunlu tetilindan dönen Süleymen abinin sesi duyuiur. **"Bu memleket 1930'lar Almanyası gibi yönetilmektedir"** diyecaktir. Eyvah ki eyvah, şimdi bu kadar yıl huzur güven ve islikrar içinde yaşamanın adı 1930'lar Almanyasında yaşamak mıdır? Bilindiği üzere o yıllarda Almanya'da badanacı Hitler faşizmi ortalığı kasıp kavurmaktadır. Süleyman abinin o günkü adı bir bitendir, demekki o daha iyisini bilmektedir. Demekki Turgut'un yöneliminin hulasası 1930'lar Almanyası gibi yönelmektir.

Süleyman abi **"ben de konuşmak istiyorum"** kampanyası ile memleketi dolaşmaya başlar. Ecevit de yola çıkar, küskünlüğünden, başka bir küskünlüğe dalar. İşin ucu galip Kenan paşanın kefil olduğu Anayasaya da yenır. Bu memleketi 12 Eylül'e gelirenlar konuşmalı mı konuşmamalı mı sorusuna yanıt için halka gidilir. Aslında mamleketi 12 Eylül'e gelirenlerden yalnızca politikacı olanlardan kimileri susturulmuşlur. Teknokratlar, bürokratlar, korumacı ve kollamaciıer zaten konuşmaktadırlar. Anayasa delinir. Turgut kâğıdı kalamı aline alır, hesabını yapar. Ortalığı yangın yarine çevirip seçimlere girer. İşta beklenen an gelmişlir. Japon teknolojinin ürünü evliyalığını açıklar. Aynı anda iki yardeyim, demekki ben evliyayım der. Halkın, ince hesaplardan sonra yüzde 36'sı kendisine inanır. Turgut yenidenkolları sıvar. Şikagolu çocukların öğrencisi Amerikan çocuğu çift pasaportlu prenslerini getirir. İlim Yayma Vakfı ve Aydınlar ocağı ezası arkadaşlarını, ikinci, üçüncü derece görevlere oturtur. Anlaşılan işlek zakaya, atılımcı ruha ve dünya nimetlarine önem varen beyinlere gereksinimi vardır. Yorgun bir yüreği vardır. Delik bir bülçasi vardır. Gözü kara hiçbir şeye bağlı kalmayıp ancak Amerikan çıkarlarına bağlı kalacağına yemin etmiş prenslerine, buyrun vatan sizin der. Süleyman abi yine aesini yükseltir, **"sömürge vaiiai gibi memleket yönetilmez"**. Hayal işte, insana neler söyletiyor. Süleyman abide lıpkı halk gibi kendisini, kendi evinde misafir hissetmiştir.

Na ki, yaşamın tatlı yanları da vardır. Turgut ile birlikte papalyaiar devri başlar. Kaşana yaşamı depreşir. Bu kaz de valide hanım sesini yükseltir, "gelinlerim günahkar" der. Turgut'un yüreği burulmaktadır. Memleketine iyi hizmet vermek için 3 kez ameliyat, 3 kez da hacı olmuştur. İç donu ihracatını rekor düzeya çıkarmıştır. İhracatın hayaline bile döviz dağıtmıştır. Yaranamamıştır.

Peki Turgut ne yapsın, faizin, fiyatların, ücrallerin, kârların, yatırımların piyasanın kendisi tarafından düzanleneceğini Fredman söylamiştir. Bu ülkede tüm bunlar davtat eliyle olabiliyorsa Turgut na yapsın? Kitapta tüm yaptıklarının yeri vardır. Şikagolu çocuklar, Amerikan çocukları böyle buyurmuşlardır. Turgut artık aleştirilmekdadir. Bu alaştirilarin kökeninde galiba Turgut'a dış dünyadan duyulan saygının kıskanılması yatmaktadır. İngiliz başvakili Turgut'un icraatına aşıktır. İMF en iyi öğrencisi ilan atmiştir. Kurşun vızıltıları, bomba gürültüleri arasında yaptığı barış girişimi Nobel'e aday gösterilmişlir. Kimiieri sanataal kişiliği nedeniyle onu Oscar'a aday göstermiştir. Suudi-Arap destekli şirkeller ile ailecek çok kısa sürede bir burjuva fraksiyonunun sözcüsü bir başvekil olmuştur. Demek ki, bu da kıskanılmaktadır.

Onun zaman ında devletin mal satışında eski usuller değişmişlir. **"Gel vatandaş al, getalala KİT bunlar, köprü bunlar, baraj bunlar getalalal. Şimdi al vergiden kurtar. Sen de kurtul ben da kurtuluyum"** yaklaşımını getirmişlardir zatı şahaneleri.

Ne ki, Turgut'un tüm çabaları sanki boşuna gitmiştir. Şimdi herkes Turgut'un karşısına dikilmiştir. Kredi faizleri ne olacak, enflasyon na olacak, zamlar na olacak, soruları birbiri ardına sıralanmaktadır. Turgut allahten başka kimseden korkmaz, ancak soru maleği gelip, "rabbın kim, nebin kim" da dışında yanıt verecektir. **"Uçmaya hazır iki uçağı vardır, Amerika'da çiftliği vardır, bankalarda paraları, dolarları vardır"** diyerek kıymatli başvekilimizi kimse üzamez. **"Açız, işsiz"** diye n ara atarak gezenler yalan konuşmaktadırlar. Hafize ana na demişlir, **"milletin aç olduğu bir ülkede çöplükler böyle dolmaz"** demiştir. Acaba bu çığlıklarla kim kandırılıyor? İş bulamayan varsa Semra hanımı örnek alsın. Gazete çıkarsın, civciv üratme çiftliği kurdursunlar. Patrona Halil tavrının kimseye yararı yoktur.

İnsanın yaşarken kıymeti bilinmezmiş. Na ki, Turgut'un değerini yaşarken bilmek gerekir. Şimdiden doğduğu ev türbe, oturduğu evler müze yapılmalıdır. Ara rejim olan demokrasiden, olağan rejim olağanüstü hale geçilirse unutulur gider. Hoş olağanüstü rejimde da na yapılacaktır ki? Turgut herşeyi yapmıştır. Özel sektörün sorunlarını çözmek için devlet sektörünü dağa taşa koşturmuştur. Devletin ekonomiyi düzaltamediği anda da işieri allah sektörüne devretmiştir. Kim yapabilir bunu?

24 OCAK KARARLARINDAN 4 ŞUBAT OPERASYONU'NA NASIL GELDİK?

Türkiye tarihine "24 Ocak Kararları" adıyla geçen ve bir bütün olarak ülkenin toplumsal-ekonomik yapısında önemli izler bırakan ekonomik kararlar, Özal Hükümeti'nin 4 Şubat 1988 operasyonu ile yeni bir döneme girdi. Gazete kağıdından ders kitaplarına, yükseköğrenim harçlarından sinema biletlerine kadar herşeyin inanılmaz boyutlarda zamlandığı bu sürece ilişkin sorularımızı Gazi Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Görevlisi Oğuz Oyan yanıtladı. Söyleşi için sayın Oğuz Oyan'a teşekkür ediyoruz.

Söyleşi: Yalçın Baysal

YARIN ■ 4 Şubat Kararları nedir? Ne anlam taşıyor? Hangi sonuçları almaya yönelikti?

OĞUZ OYAN ■ 29 Kasım'daki genel seçimler sonrasında, yani ikinci ANAP Hükümetinin göreve başlamasından sonra alınan ekonomik kararlar bütünü kısaca 4 Şubat Kararları olarak adlandırılabilir. Bu anlamda, alınan ekonomik kararların para politikasına; dış ticaret ve kambiyo politikasına, kamu gelir ve gider politikasına ilişkin olduğu söylenebilir. Tam 4 Şubat günü alınan kararlar ise, esas itibariyle dış ticaret ve kambiyo rejimine ilişkin olmuşlardır. Bunların amaçladığı öncelikli önlemler Türk Lirası'nın dolduğunu, dolayısıyla değer kaybını önlemeye yönelik olmuştur. Dış ticaretle ilgili olanlar daha çok dövizlerin Türkiye'ye hızlı bir biçimde gelmesine yönelik olmuştur.

1987 sonunda özellikle vergi politikasına ilişkin olarak alınan kararları, Mart 1988'de kabul edilen vergi yasasını ve bütçenin getirdiği kamu harcamalarına yönelik uygulamaları 4 Şubat kararları bütünü altında inceleyebiliriz.

■ Deflasyon nedir? Niçin bu kararlara gerek duyuldu?

■ Öncelikle açık bir biçimde Türkiye'de tüm ekonomik göstergeler bunalımıştı. 1987'de uygulanan seçim ekonomisinin etkisiyle bu ekonomik göstergelerin bu denli bozulmasının nedenleri içinde payı olmakla birlikte, temeldeki neden, istikrar programlarının kendilerinden beklenenleri vermemesi, bu programların çok uzun süreler uygulanması ve bunların uygulanması için ekonomide var olduğu düşünülen birtakım esnekliklerin giderek yok olmasıdır.

1988-89 yeniden sıkı politikalara dönüş dönemi olarak adlandırılabilir. Temel amaç, enflasyonun kontrol altından çıkmasının engellenmesi (enflasyonun önlenmesi değil) ve dış ticarete özellikle ihracat yönünde gene hızlı bir açılımın gerçekleştirilmesidir. 4 Şubat Kararları, a) dış borçların dayatması ve dolayısıyla döviz dengelerinin bozulmaya yönelmesi karşısında döviz kazancı sağlayan bütün işlemlerin her türlü özendiricilerle teşvik edilmesi, b) iç tüketimi azaltıp, dış talebe kore çalışmak biçiminde, yani ülkede gelir dağılımını yeniden bozucu politikaları gündeme getirme biçiminde özetleyebileceğimiz kararlar demetinden oluşmaktadır. Bu nedenle de tekrar 24 Ocak'a bir dönüş olarak nitelendirilebilir.

■ 4 Şubat Kararları'nın 24 Ocak Kararları'yla bir farklılıkları var mı?

■ 4 Şubat Kararları'nın uygulandığı ekonomik konjonktür 24 Ocak Kararları'nın uygulandığı ekonomik konjonktürden epey farklıdır. Buna rağmen, hedeflenen amaçlar oldukça benzerdir. Farklı ortamlarda benzer araçların kullanılmasının farklı sonuçları olacağı da doğaldır. Birincisi, 24 Ocak Kararları uygulandığında ekonominin dış borç yükü bugünkü kadar yüksek değildi. O tarihlerde Türkiye'nin 13 Milyar Dolar dış borcu varken, şimdi 16 Milyar Dolar dış borç yükü oluşmuştur. İkinci olarak, 1980 yılında faiz politikasında serbestleşme yönünde adımlar atılırken Türkiye'de negatif faizlerin uygulandığı, yani enflasyonun altında faiz hadlerinin olduğu bir ortam söz konusuydu. 1981'de enflasyonun üzerinde faiz hadlerine geçilmesi yoluyla tüketimin, talebin kısılması faiz şokuyla bir ölçüde mümkün olabilmiştir. 1988'de faizler zaten yüksekken bunda yapılabilecek oynamalar oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla şimdi tasarruf patlaması veya talepte şok etkisiyle bir daralma daha güç görülmektedir. Bence, 1980-1988 arasındaki en temel farklılık şudur: 1980 yılına gelindiğinde gelir dağılımı bugünkü derecede bozuk bir tablo sergilemiyordu. Yetmişli yılların özellikle ikinci yarısındaki hak arayışlarının getirdiği kazanımlar her ne kadar 1978 sonrasında bir miktar bozulmuş idiyse de, 1980 yılında bence çok bozuk görünmüyordu. Oysa, 24 Ocak 1980 Kararları'nın ekonomisinin asıl amacı, dışa açılmak için gelir dağılımını bozmak, üretim maliyetleri içindeki işçilik paylarını düşürerek ve Türkiye'nin ucuz, düşük maliyetle ihracat yapmasını sağlamaktır.

Oysa şimdi gelinen noktada ücretler düşürülebilecek en alt düzeylere düşürülmüş durumdadır. Ücretlilerin milli gelirden aldığı pay yüzde 17'nin altına çekilmiştir. Oysa 1980'de bu oran yüzde 30'u aşıyordu. Dolayısıyla iktidarın manevra alanı son derece daralmıştır. Böyle bir ortamda özellikle geniş kesimlerin satın alma gücünü zayıflatarak iç talebi kısmaya dayanan bir politika başarısız olmaya mahkumdur. Çünkü, en geniş talep yaratan ücretlilerin ve tarımsal üreticilerin milli gelir içindeki toplam payları bugün yüzde 35 dolayına geriletilmiştir. Oysa bu kesimin 1977'deki payları yüzde 65 dolayındaydı. Türkiye'de bugün uygulanan politika, kâr, faiz ve rant geliri olarak ulusal gelirin yüzde 65'ine sahip kesimin tüketimini kısmaya yönelik olmaktan çok, gene ulusal gelirin içinde payları yüzde 35'e gerilemiş, toplumun yüzde 80'i civarında bir çoğunluğunu oluşturan bu kesimin üzerine gitmeye yöneliktir. Dolayısıyla bugün 1980 başlarında olduğu gibi bu politikanın sürdürülebilmesinin özellikle uzun dönemde sürdürülebilmesinin nesnel koşulları yoktur. Demek ki ekonominin öncelikle nesnel koşulları açısından bu politikanın sürdürülebilmesi güç gözükmektedir.

Şimdi burada belki bir-iki noktaya daha değinmek gerekiyor. 24 Ocak 1980 sonrasında dışa açılma veya ihracata açılma politikalarının bir yönü de ihracat artırmanın sadece tarım ürünleriyle yapılamayacağına göre sınai ürünlerde yapma biçimindeydi. Ancak sıfırdan başlamak diye birşey söz konusu değildi. Çünkü 1970-1980 arasında bu konuda epey yol alınmıştı. Bugün gelinen noktada ihracatın içinde sınai ürünlerin payının yüzde 70'leri aşmış yüzde 80'lere yaklaşmış olduğunun altı çizilmelidir. Her ne kadar bu sınai ürünlerin niteliği, uzmanlaşma düzeyi her zaman gelişmiş ülkelerdekine tam uymasa da gene de önemli bir artış olduğu söylenebilir. Şimdi burada da bir tıkanma söz konusudur. Aslında 80'den sonraki dönemde de dışa yönelik bir sınai yapıya geçme doğrultusunda yapısal dönüşümler gerçekleştirilememiştir. Sınai ihracatın artışı aslında sanayide kapasite kullanımının artmasıyla gerçekleştirilmiştir. Oysa, bu konuda da sınırlara varılmıştır. Sanayide kapasite kullanımları bugün yüzde 80'dir, ki bu aslında fiilen yüzde yüz anlamına gelebilir. Çünkü, genellikle bizde daha fazla teşvik alabilmek için kurulu kapasiteleri biraz yüksek beyan edilmektedir. Dolayısıyla bugün aslında sanayide birçok sektörde tam kapasiteye varıldığı söylenebilir. Demek ki, ihracat bileşiminin bugünkü yapısında, mevcut kapasite kullanımlarının ve imalat sanayiindeki ek yatırımların verili koşullarında, yeni ihracat patlamaları beklemek oldukça güçtür. Burada artık yeni bir yapı dönüşümü de söz konusu değil. "Peki, bu durumda 80 sonrasında acaba ekonomide bir yapı değişikliği gerçekleşti mi?" sorusuna şöyle yanıt vermek gerekir: İmalat sanayi açısından böyle bir yapı değişikliği gerçekleşmemiştir. Ancak, hizmetler sektörünün öne çıkarılması bakımından -ki buna bir olumlu bir yapı değişikliği diyemeyiz- bir dışa açılma ya da derinleşme bir sanayileşmeden vazgeçmek biçiminde bir yapısal değişiklik gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bunu bir-iki somut örnekle vereyim. Türkiye'de bugün yatırımlarda en büyük payı ulaştırma ve haberleşme yatırımları almaktadır. Bu pay 1984'den sonra birinci yatırımların da artışıyla imalat sanayiini ikinci üçüncü konuma düşürmüştür. Dolayısıyla Türkiye'de imalat sanayii özellikle kamu yatırımlarında üçüncü plana, özel sektör yatırımlarında ikinci plana düşmüştür. Demek ki böyle bir yapı değişikliği vardır. Bu yapı değişikliği ile hemen bir [illegible] farklı bir tarihsel dönem akla geliyor. Osmanlının dışa açılma ya da sömürgeleştirme politikalarının sürdürüldüğü 19. yüzyılda yabancı sermayenin sektörel dağılımına baktığımızda burada da ulaştırma ve haberleşme sektörünün birinci sırayı aldığını, sınai yatırımlar açısından son derece kısıt bir yabancı sermaye girişi ve yeni yatırım akışı olduğunu görüyoruz. Yani, yüzyıl sonra Türkiye'de öz açısından farklı konjonktürler söz konusu olmakla birlikte, gene de oldukça benzer bazı gelişmeler var. Çünkü, sonuç olarak kapitalist dünyanın üçüncü dünya ile bütünleşmesi söz konusu olduğunda kapitalist dünya sizi derinliğine sanayileşmiş bir ülke olarak kabul etmek istemiyor. Sizi daha çok ticaret sektörleri bazında belki turizm bazında kendi sınai mallarını pazarlamak koşulu ile kendi içine almak istiyor.

■ 4 Şubat Kararları'nın uygulanabilirliği üzerinde durduk. 24 Ocak Kararları'nın uygulanmaya başlanmasının hemen ardından 12 Eylül Müdahalesi oldu. Şimdi 4 Şubat Kararları'nın etkileri, tepkileri ve sonuçları açısından değerlendirir misiniz?

■ Bu sorunuza şöyle bir yanıt verilebilir diye düşünüyorum: Eğer, 24 Ocak, 4 Şubat karşılaştırmasını bir başka bazda sürdürecek olursak şunu görürüz; 24 Ocak'ın hemen arkasından devreye giren 12 Eylül politik istikrar programı bu ekonomik programa karşı olası toplumsal karşı çıkışları uzunca bir süre engellemiştir. Oysa, 4 Şubat Kararları'nın alındığı dönemde gelir dağılımındaki bozukluklarının iyice belirdiği koşullarda yükselen bir politik mücadele ve hak arama koşulları söz konusudur. Dolayısıyla 1988 Kararları'nın uygulanma güçlükleri bu açıdan da göze çarpmaktadır. Elbette ki, bu kararları yeniden bir askeri rejimin izleyip izlemeyeceği gibi bir spekülasyona girmek istemiyorum. Ancak, böyle olmadıkları sürece rejim umudunu yitirmeyle, hak arama, özellikle ekonomik çıkarları koruma ve genişletme biçimindeki tepkilerin engellenmesi ya da daraltılması türünden düzenlemeler her halde yandaş olacaktır. Nitekim, çalışan kesimlerden belki de toplumun bütün üretici kesimlerinden (tarım kesimi de dahil) çok yoğun tepkiler almaya başlanmıştır. Bugünkü yeni sıkı istikrar önlemleri.

İlginç olan, sermaye kesiminin çeşitli temsilcilerinden de 4 Şubat'ta yürürlüğe giren istikrar kararlarına tepkiler görülmektedir. Ancak, bunların bazılarının olayı çarpıtıcı yönünü olduğu söz konusu olsa da, bir bütün olarak baktığımızda iktidardaki siyasal partinin sermayenin uzun dönemli çıkarları açısından başarısız bir ekonomik yönelim sergilediğini göstermektedir. Bu iktidar aslında sermaye yanlısı politikalarını da son derece dar ve kısa görüşlü yöntemlerle uygulamıştır.

Özetle ekonomik ve politik sistem hızla bir tıkanma sürecine doğru yol almaktadır. Bunalımın köklü olarak aşılması ancak emekten yana politikaların gündeme getirilmesiyle mümkün olacaktır kanısındayım.

■ Söyleşi için teşekkürler.

OĞUZ OYAN "bunalımın köklü olarak aşılması ancak emekten yana politikaların gündeme getirilmesiyle mümkün olacaktır."

Eğer, 24 Ocak, 4 Şubat karşılaştırmasını bir başka bazda sürdürecek olursak şunu görürüz; 24 Ocak'ın hemen arkasından devreye giren 12 Eylül politik istikrar programı bu ekonomik programa karşı olası toplumsal karşı çıkışları uzunca bir süre engelemiştir.

SAĞLIKLI VE EKOLOJİK AÇIDAN DENGELİ BİR ÇEVREDE YAŞAMAK HAKKINA SAHİP ÇIKMALIYIZ

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) Öğretim Görevlilerinden Doç. Dr. Can Hamamcı ile insan hakları ve çevre konusunda yaptığımız söyleşiyi sunuyoruz... Sayfa sorunu nedeniyle kısaltarak yer verdiğimiz söyleşi için Sayın Can Hamamcı'ya teşekkür ediyoruz...

YARIN: *80'li yıllarla birlikte çevre sorunları dar bir kesimin tartışma konusu olmaktan çıkarak geniş kitlelerin, kamuoyunun gündemine de girdi. Öte yandan, insanlık onurunun önkoşulu olan temel hak ve özgürlüklerin yaşama geçirilmesi mücadelesinin verildiği ülkemizde insan hakları yıllardır güncelliğini yitirmedi. Biliyoruz ki; 1948'de yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde -doğrudan olmamakla birlikte- çevreye ilişkin kimi maddeler yer alıyordu. Bu bildirgeden yola çıkarak, çevreye ilişkin insan haklarının gelişme çizgisini özetleyebilir misiniz?*

CAN HAMAMCI: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde çevreye ilişkin doğrudan bir düzenleme ya da çevre hakkı diyebileceğimiz noktalar pek yok. Bildirge daha çok temel hak ve özgürlükleri, birinci kuşak haklar dediğimiz hakları konu ediniyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki gelişme ise bir bakıma ikinci kuşak haklar dediğimiz sosyo-ekonomik hakların gelişmesidir. Yalnız, klasik olarak adlandırılan bu haklar grubunun gelişme çizgisinde, çevreyi bir bakıma içinden çekip çıkardığımız bir hak var: Sağlık Hakkı.

Sağlık hakkı; 1948'den sonra hemen hemen tüm ülkelerde kabul edildi. Örneğin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan ve eskiden yeni anayasalar olarak adlandırılan Fransız, İtalyan ve Bonn anayasalarında, ekonomik ve sosyal haklar içinde, sağlık hakkının da yer aldığını görüyoruz.

Çevre hakkını da bu bağlamda alırsak; bu tür bir düzenleme bizde ilk kez 1961'de gerçekleştirilmiştir. 1961'de Anayasa yeniden yapılırken, gelişmelere uygun olarak ekonomik ve sosyal haklara büyük bir ağırlık verilmiş ve bu bölümde sağlık, çevre ve konut aynı madde içinde düzenlenmiştir. Bu bakımdan devlet, sağlık hakkı ile beraber çevre sağlığını da görev olarak üstlenmiştir.

Çevre sorunlarının gündeme gelmesi; kaynakların kirlenmesi, kıtlığı, dünya nüfusunun hızlı artışı, sanayileşmiş ülkelerin krize girdiği ileri ölçekte toplumsal bunalımları, tepki akımlarını da geciktirmedi. Bunlardan biri de çevreci akımlardır. Çevreci akımlar her ülkede değişik türlerde ortaya çıkmışlardır, talepleri, eylemleri, yöntemleri aynı olmamıştır ama, bu hareketlerin ilk çıktığı ülkeler tüketim toplumu aşamasında olan gelişmiş sanayi ülkeleridir. Ancak çevre sorunlarının yalnızca gelişmiş ülkelere özgü olduğunu düşünmek hatalıdır. Azgelişmiş ülkelerin de aynı ölçüde kirlendiğini, aynı sorunlardan onların da etkilendiğini biliyoruz.

☐ Uluslararası düzeyde yapılan ilk çevre toplantısı sanırım BM tarafından 1972'de Stockholm'de düzenlenen çevre konferansı idi.

☐ Evet. Ancak bölgesel olarak ele alınırsa, daha önce çevre gündemde. Örneğin AT çerçevesinde belli sorunlar ortaya çıkıyor. Topluluğun eski tarım politikasının yürütme yetkilisi Marsh Holse, çevreye zarar verildiğini, çevre konusunun gündeme getirilmesi ve Gayri Safi Ulusal Hasıla gibi kavramların, klasik ekonomi kavramlarının yerini alması gerektiğini ileri sürüyor. Bunlar 1968-69 yıllarının Avrupa'sında yaşanan olaylar. Hemen ertesinde tüm Batı'da ve azgelişmiş ülkelerin de en azından aydın çevrelerinde gündeme taşıyan, Sıfır Büyüme adını verdiğimiz rapor var. Zaten azgelişmiş ve gelişmiş ülkelerin çevreye olan bu bakışlarındaki temel farklılığı da burada, azgelişmiş ülkelerin ancak olarak gördüğü bu raporda. BM Çevre Örgütü'nün kurulması ve Stockholm Konferansı'nın düzenlenmesi de, sanırım bu anlaşmazlığı giderme, gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasında ortak zemin arama çabasının bir ürünüdür. Stockholm Konferansı çok başarılı olmamakla birlikte, oldukça önemli bir adımdır. Çünkü oluşturulan düzeyde, hem de BM çatısı altında değişik ülke grupları ilk kez biraraya gelip en azından ne düşündüklerini söylediler. Ve slogan çok güzel: "Tek Bir Dünyamız Var". 1972'den bu yana işlemeye çalıştığımız, çevresel değerleri korumak için üstünde durduğumuz nokta da bu. Tek bir dünyamız var! Onu ne değiştirmemiz mümkün, ne büyütmemiz, ne küçültmemiz... Bir bakıma, çevre sorunları insanlara kendisini kabul ettiriyor.

1972'den bu yana, sanırım artık çevre mi, kalkınma mı gibi bir ikilem ya da ikisini birbirine alternatif görme düşüncesi tüm ülkelerde ortadan kalktı. Bugün bir azgelişmiş ülke dahi, çevre sorunlarını artık gibi ya da kalkındıktan sonra ele alınması gereken bir konu olarak görmüyor.

Sonuç olarak, dünyamızın hangi bölgesinde olursa olsun çevresel değerleri ortaklaşa koruma gibi bir çaba, 70'li yıllarda gerçekten yaygınlık kazanıyor. Bunun yanısıra, her ülkede ekonominin, sanayinin doğal gelişme çizgisinde kirlenme sorunları giderek artıyor.

☐ Aynı dönemlerde ülkemizdeki gelişmeler neler?

☐ Türkiye 1960'lı ve 70'li yıllarda görece olarak az kirliliği çevre sorunlarını 80'lerde daha fazla hissetmeye başlamıştır. Ankara hava kirliliği sorunu giderek artmıştır. Hiçbir parça çözüm bunu sonuçlandıramamıştır. Geçer diye düşündüğümüz bir ilikte öyle rüzgarla, yağmurla geçmemiştir. Kaldı ki bugün Türkiye'de 10-15 tane daha ilin Ankara kadar kirli bir havaya sahip olduğunu, özellikle Ankara için bulabildiğimiz gerekçelerin bu illerimiz için geçerli olmadığını biliyoruz. Bunun yanısıra, hadi bu kadar havayımız var, o da ancak kirli kalan derken, İzmit körfezindeki kirlilik onarılamayacak boyutlara ulaştı. Ve Doğu Marmara hatta Güney Marmara'ya, Gemlik'e uzanan kısım tamamen elden çıktı. İzmir Körfezi de gidecek kayboluyor. Sonunda söylediğimiz bu körfez ve kıyılarımızda su ürünlerinden yararlanamıyoruz. Burada bir de ekonomik kayıp var. Bir yandan çevreyi kirletmeyi ekonominin gereği sayarken, öte yandan kirlenen çevredeki ekonomik gelirleri de elde edemiyoruz. Burada, daha ciddi boyutlarda, yani çevrenin aslında uzun vadede ekonomiye köstek değil fakat onun gelişmesinde etken olduğunu da düşünmek gerekiyor.

Sanırım 80'li yıllara gelindiğinde, Türkiye'de hiç olmazsa belli çevreler iyi kötü bunu kabul etmeye başladılar. Tüm tartışmalarına rağmen, 1982 Anayasası'nın hazırlanacağı dönemlerde Anayasa hakkında görüş bildiren değişik gruplar muhtemelen büyük bir çoğunluğuyla çevre ile ilgili bir maddenin Anayasa'ya girmesini önermişti. Gerek hazırlanış koşulları, gerek içeriği açısından 1982 Anayasası, bizim anayasal çizgimizde geri bir adımdır. Ancak, çevre hakkına verdiği yer açısından yeni bir anlayışın ürünüdür. İlgili madde şöyle: "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir."

Bu maddede ilk olarak, çevre hakkının ruhuna uygun olarak "herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir" denilerek çevre hakkı kesin hükme bağlanıyor. Bir başka deyişle, devletin; parası olsun olmasın, "benim vatandaşlarım sağlıklı bir çevrede yaşayacaktır" anlamından kaçtı bir görüş ileri sürmesi olanaksız kılınıyor.

İkincisi; çevreyi geliştirmek ve korumak, devletin ve vatandaşların ödevidir denilerek tüm hukuk süjeleri; yani tüm toplumsal aktörler, devlet, özel kişiler, bireyler ayrı ayrı sorumlu ve görevli kılınıyor, çevrenin ortak bir varlık olduğu belirleniyor. Bu ise, çevre haklarında kaydedilen gelişmelerin iyi bir göstergesi. Çünkü bu maddenin kaleme alınmasından çok daha önce 1970'li yılların 2. yarısında UNESCO dayanışma hakları dediğimiz bir takım haklar ortaya çıkarmıştı. Öte yandan SBF ve Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri tarafından hazırlanan gerekçeli anayasa önerisi 1982 anayasasındaki ibareyi aynen kullanmış ve gerekçesinde UNESCO'nun dayanışma haklarına atıfta bulunmuştur. 82 anayasası da aynı formülü aldığına göre, o da bu dayanışma haklarını öngörmüş diyebiliriz.

Hemen şunu da ekleyeyim, 1970'ten sonra yapılan Anayasalar,-Portekiz, İspanyol, Yunanistan anayasalarını buna örnek verebiliriz,- ya da anayasa değişiklikleri -Macaristan, Polonya ve İsviçre de gördüğümüz gibi- ile çevre hakkı anayasalarda yerini almaya başlamıştır. Ancak, çevre üzerinde uzlaşma sağlamak, değişik çıkarları bir noktada bağdaştırmak zordur. Belki doğru olmayacak ama biraz kelime oyunu yapalım. Çıkarlar çatışır, değişik çıkarların çatışması da doğaldır. Ama bu çıkarları hem ulusal düzeyde yurttaşların, hem de uluslararası düzeyde insanlığın geleceği açısından- tüm insanlığın ortak yarasına dönüştüremediklerinde, ortak yarar çatışmayacağına göre sonra çözülecektir.

Öte yandan, son çeyrek yüzyılda kaydedilen çevreye ilişkin gelişmeleri küçümsememek gerekir kanısındayım. Çünkü hiçbir insan hakkı öyle bir günde kabul edilmemiştir. Örneğin; çalışma, dinlenme, çalışanların örgütlenmesi hakları için insanlık bir yüzyıl boyunca mücadele verdi, belki de daha fazla? İnsanlık, 1789 Fransız Devrimi ile bugün insanlara çok doğal gelen konut dokunulmazlığı, seyahat özgürlüğü, mal ve can güvenliği gibi hakların elde etmek için de çok uğraştı. Onun için, çevre hakkı bugün kabul ediliyor mu, edilmiyor mu, ihlal ediliyor mu, kuşkusuz ihlal ediliyor. Ama doğaldır, edilecektir. İnsanlığın gelişme çizgisinde, bütün haklar böyle bir süreçten geçmiştir. Ayrıca unutmayalım ki; 19'uncu yüzyıldan beri korunan ve 1789'da burjuvazinin özünden geçmesiyle kabul ettirilen mülkiyet hakkının, burjuvazinin ilk kontrol idarelerinin korunmasından bu yana mücadelesini verdiği ve temel hak gibi gördüğü mülkiyetin, günümüzde çevresel değerleri korumak için toplum yararı amacıyla çevre hakkıyla sınırlanması ancak ile mümkündür. O halde çevre hakkını küçümsememek gerekir. Yeni bir hakkın bunca klasik, dokunulmaz sanılan bir hakka yeğlenmesi, ona üstünlük sağlaması kanımca günümüzdeki hızlı gelişmenin de bir örneğidir.

☐ Sözünü ettiğiniz dayanışma hakları içinde, sağlıklı ve ekolojik açıdan dengeli bir çevrede yaşama hakkı olarak tanımlanan çevre hakkı da yer alıyor. Genel olarak dayanışma haklarını ve bu haklar içinde çevre hakkını tanımlar mısınız?

☐ Üçüncü kuşak haklar olarak tanımlanan dayanışma hakları, kalkınma hakkı, sağlıklı ve ekolojik açıdan dengeli bir çevrede yaşama hakkı, barışçıl ve silahlardan arındırılmış bir dünyada yaşama hakkı ve başka insan hakları olmak üzere, insanlığın ortak varlığından sadece maddi ve fiziki olarak değil, moral yönünü öne koyarak yararlanma hakkından oluşuyor. Bu haklar, çeşitli toplantılarda UNESCO İnsan Hakları ve Barış Bölümü Başkanı Karel Vasak tarafından savunuldu. Bu toplantılardan biri de, SBF'de bulunan İnsan Hakları Merkezinin 1978'de İstanbul'da düzenlediği Uluslararası İnsan Hakları Toplantısı idi. Bu toplantıda Karel Vasak dayanışma haklarını gerekçeleriyle anlattı. İnsanlığımızın bugün dayanışma haklarının belirlenmesinde olduğunu, barışçı bir dünyanın ancak böyle kurulabileceğini belirtti ve herşeyden önce insanın insan olma hakkının olduğunu, insan ve çevresinin ayrılmaz bir bütün oluşturması nedeniyle de çevre hakkının bundan böyle gerek ulusal, gerek se uluslararası düzeylerde yer alması gerektiğini vurguladı.

Sağlıklı ve ekolojik açıdan dengeli bir çevrede yaşama hakkını açacak olursak, sağlıklı çevre göreli, toplumlara göre sağlıklı çevreden ne anladığı değişebilir. Kuşkusuz şu anda uluslararası düzeyde sağlıklı çevre budur diye bir standart oluşturulması olası değil. Ülkelerin gelişmişlik dereceleri ve ellerindeki güçleri sağlıklı çevre tanımlarını değiştirebilir. Ama en azından her ülke için geçerli bir asgari nokta olmalıdır.

Ekolojik açıdan dengeli derken, insanlığın içinde yaşadığı doğal çevrenin, buradaki eko-sisteminin, «florası» faunasıyla» bir bütün olarak biyosferin dengesinin bozulmadığı bir çevreyi kastediyoruz. Tabii şunu da gündeme getirmek lazım. Basınımızda bir süredir sıkça yer verilen, bizim de YARIN Dergisi olarak değindiğimiz ozon tabakasının akıbeti. Bu deliğin büyümesi, ozon tabakasının incelmesi ekolojik açıdan çevrenin dengesini tamamen bozacaktır. Ekolojik açıdan çevrenin dengesi başka nasıl bozulur? Herşey bunu bozabilir, deterjanlar, plastik ürünler, tarımsal ilaçlar... Örneğin, suya atılan plastik ürünler suyun altına çöküp oradaki oksijen alışverişine engel olarak canlı düzeni bozuyor, oradaki yaşam zincirinin birkaç halkasının çıkmasına neden oluyor. Bu da yaygınlaşarak ekolojik dengeyi altüst ediyor. Nitekim, körfezlerimiz böyle öldü.

Bu nedenle ülkelerin ekonomik, teknolojik tüm birikimlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve ekolojik dengeyi bozmayacak teknolojilerin ve ürünlerin kullanılması gerekiyor.

Bir de, Türkiye'nin çok yakın bir geçmişte yaşadığı Kirlilik İhracı dediğimiz bir olay var. Gelişmiş ülkelerin, kendi ülkelerinde standartları bozduğu için kullanamayacakları atıkları ya da çöpleri başka ülkelere nakledereк kirliliği oraya ihraç etmeleri sıkça yaşanan bir olay. Örneğin bu tür atıkların yakıt olarak kullanılması ekolojik dengeyi bozacak bir unsurdur.

☐ Çevre hakkından yararlanma engelleniyor. Ve her hak gibi, bu hak da ancak belli bir mücadele sonucunda elde edilecektir. Sizce bu konuda nasıl bir mücadele verilmelidir?

☐ Kirlilik ihracı örneğimize dönecek, bu atık ve çöpleri Türkiye'ye ithal edip, yakıt olarak kullanan işletme sahibi kar güdüsüyle bu işi yapıyordu. Onun çıkarı, rasyonel bu işletmeci, homo economicus olarak düşündüğünde, bu yöndeydi. Ama o çıkar sağlarken, çevrede tarımla uğraşanlar, çiftçiler, yerleşim birimlerinde yaşayan insanlar, bunun havada, dolayısıyla bir süre sonra toprakta, tarım ürünlerinde yapacağı kirlilik, bu tarım ürünleriyle beslenecek insanlarda ortaya çıkacak zararlar, bir başka kitlenin çıkarlarını zedeliyor. Çevre, değişik çıkarların üzerinde yürüdüğü için, birisi çıkar elde etmek isterse diğerini sağlıklı ve ekolojik açıdan dengeli bir çevrede yaşama hakkından yoksun kılıyor. Mücadele de bu çıkar çatışmasında ortaya çıkıyor. Veri sistem içinde insanların kârlarından vazgeçmelerini bir çırpıda beklemek mümkün değil. Ama zaman içinde belli alanlarda oluşacak kuşkusuz ve bu tür sorunlar gündemimizden çıkacak. Dileğimiz de o.

Ancak sorunların sürdüğü dönem içinde zarar görenlerin ya da muhtemel zarar görecek olanların karşı koymaları gerekecek. Burada bilinçlenmiş kitlelere, kamuoyuna ihtiyaç vardır, böyle bir kamuoyu, Türkiye'de Gökova'da kurulacak termik santral nedeniyle ortaya çıkmıştı. Yöre köyleri bu konuya karşı hayli duyarlı davrandılar. Yine, bir iki kentimizdeki park sorununda da benzer olaylar yaşanmıştı. Dikkat edilecek olunursa, değişik çıkarlar bilinçli gruplar tarafından savunulursa yine bu denge unsuru bulunuyor. Nitekim, çöp konusunda olduğu gibi yurttaşların çevreyi koruma çabasına devlet de bir süre sonra tarafsız kalamıyor ve Anayasa maddesinde de belirtilen bu ortak ödevi yönetmelikler çıkararak üstleniyor. Kuşkusuz, çıkarları zedelenenler bir süre daha direndikçe kuşkusuz kullanacaklar. Yani gündem gerçeye bu işlerin halledileceğini zannetmiyorum. Herkesin homo economicus olarak değil de homo ecologicus olarak düşünmesi pek olacak birşey değil tabii. Bu ekonomi-politiğin de değişmesini gerektiriyor. Eğer gün ün birinde insanlık ekoloji-politik kavramını benimserse bu çatışmalar hafifleyecektir. Kamuoyunun ya da bilinçli kitlelerin çevre konusundaki aktif tutumları gerek yasa koyucu, gerekse yönetimi etkiliyor. Yasa ve yönetmeliklerle hiç olmazsa belli standartlar saptanmaya başlanıyor. Bunlar da somut göstergeler. Bizim çevre yasasının öngördüğü yönetmeliklerin hepsi henüz çıkmadı. Ancak zaman içinde tamamlanarak, açılacak yeni işletmelerin maliyet kalemleri arasına çevrecinde gereksiz sayılır kılacak. Bu da bir anlayış değişikliği olacaktır.

☐ Son olarak söylemek istediğiniz birşey var mı?

☐ Dilerim ki bu konuda son sözü söylemeyelim.

☐ Teşekkür ederiz.

tek bir dünyamız var

Söyleşi: Gül Bilgin

Samet Ülker

YENİ DURUM, YENİ GÜÇLER

Günümüz dünyasında nitelikSel anlamda yepyeni bir durum oluşmuştur. Bu durum sosyal iletişim ve Bilimsel Teknolojik Devrimin sonuçlarının birlikteliğinde bir anlatıdır.

İnsanlık tarihinin yaşadığı büyük uçruma, adım adım çelişkilerin yoğunlaşması sürecinde bir kazandı. Çelişkilerin bir yumak olarak derinleşip, yeni çizgiler kazanması; bu yumağa yeni çelişkilerin eklenmesi izledi.

Kapitalizmin sosyalizm arasındaki çelişki, çağımızı karakterize eden temel çelişkidir. Ancak bazı yan çelişkiler de ortaya çıkmıştır.

Kapitalist dünya içinde emek ile sermaye arasındaki çelişkinin yanı sıra bir dizi çelişki grubu daha vardır.

Emperyalistlerin kendi iç çelişkileri, emperyalist ülkeler ile kurtulmuş ülke halkları arasındaki çelişkiler, uluslarötesi tekeller ile ulusal devletler arasındaki çelişkiler ve emperyalist yönetimlerin çeşitli politikalarıyla geniş halk yığınları arasındaki çelişkiler bu çelişki gruplarıdır.

Tüm bu çelişki grupları hem kendi dinamikleri hem de birbirleriyle etkileşimi sonucu bir bütün olarak insanlığın ve tek tek her ülkenin sosyal iletişme sürecinin önüne çok çeşitli sorunlar çıkarmıştır.

II. Dünya Savaşının getirdiği büyük yıkımların çeşitli sonuçları ortaya çıktı. Birincisi, atom bombasının oluşturduğu [illegible] tahrip gücünün olağanüstü boyutlarda olanağının çarpıcı bir biçimde görünmesi.

İkincisi, savaşların ordularının olmaktan çıkıp sivil halkı da kapsaması olması.

Atom bombasının yarattığı tutkunluğa sadece değil, kullanılmasından sonra uzun bir süre etkisini sürdürdüğünün açığa çıkması dolayısıyla nükleer silahların geleceği de yok etme gücünün anlaşılması yeni bir anlayış doğurdu.

Bu durum insanlığın bilincinde yeni bir çizgi geliştirdi. Bir tema olarak türsel dayanışma duygusunun bilinç düzeyinde gelişmesi, geleceğe ilişkin kaygının evrensel ölçekte biçimlenmesi bu çizginin kimi yanlarıdır.

Bu süreç bugün yeni bir aktelik kazanarak sürmektedir. Bu yeni niteliğin normal koşulu nükleer silahların varlığıdır. 1985 verilerine göre dünyamızda 58 milyar insanı yok edebilecek, diğer bir deyişle dünyayı 12 kez ortadan kaldıracak bir nükleer silah yığınağı vardır. Çıkabilecek bir nükleer savaşın kazananı olmayacaktır.

Diğer bir gerçek de, konvansiyonel silahların artan tahrip gücü ve askeri-stratejik denge nedeniyle nükleer silah kullanılması da- tamamlanamayan savaşların varlığıdır. İran-Irak savaşı bu durumun tipik örneğidir.

Savaş sorununda olduğu gibi, bilimsel teknolojik devrimin sonuçlarının yanlış kullanımı tarafından kaynaklanan diğer bir sorun da önem kazanmıştır. Çevre sorunları diye adlandırılan bu olgu, insanlığın yaşadığı çevrenin yok olması tehlikesini içermektedir. Doğanın tahrip edilmesinin temelinde yatan kapitalist kâr hırsı, ulusal bir plan taşımaması karşısında ortaya çıkardığı sonuçlar, tüm insanlığı tehdit etmektedir. Bu yönüyle evrensel bir nitelik kazanmaktadır. Çevre sorunları ile nükleer savaş tehlikesi doğrudan yaşamı tehdit etmekte ve buna karşı olmak tümüyle insansal bir yön taşımaktadır.

İnsanlığın yalnız fiziksel varlığını değil, tüm insani değerleri de tehlikeye düşüren bir süreç yaşıyoruz.

İnsanların sadece yüzeysel tüketim gereksinimlerine yönelerek, kültürel değerlerden uzaklaşmaları, kültürel yaşamın bunun sonucunda yoksullaşması ve bütünsel insan sorununun kendisini gerçekleştirip gerçekleştirmemesi sorunudur.

Eğer kültür kendiliğinden gelişme ve bilinçli bir biçimde denetlenmezse geride yalnızca bir hiçlik kalır.

Bir başka yönde, uluslararası ekonomik ilişkilerdeki adaletsizliğin görülmemiş boyutlara varması, Üçüncü Dünya ülkelerinin borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmeleridir. Bu durum gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomik sistemlerini sarsarken, dolayısı olarak da sosyalist sistemin gelişmesinde de olumsuz etkilerde bulunmaktadır.

İnsanlığın gerek fiziksel, gerekse tinsel varlığını tehdit eden uygarlığın ve kültürün yok olma tehlikesini getiren tüm bu sorunlar global sorunlardır.

Global sorunlar sınıfsaldan kaynaklanıp onu aşan sorunlardır.

İletişimin gelişkinliğiyle küçülen dünya, askersel stratejik denge, güvenlik sorunu, diğer global sorunlar, karşılıklı bağımlılık bugün dünyamızın daha bütüncül bir biçimde çeşitlilikte birliği olarak tanımlanmasını gerektiriyor.

Sosyal yaşamın her alanında ortaya çıkan karşılıklı bağımlılık, insanlığın bilincinde çok yönlü değişimler yaratmıştır.

Sosyalizm sisteminin gelişimi ve kazandırdıkları, işçi sınıfının savaşımının sonuçlarının, halkların bağımsızlık mücadelesinde elde ettikleri ileri konumlar, dünyada bir bütün olarak yığınların rolünü ve bireyin önemini artırmıştır.

Sosyal iletişimin güçlenmesi, kazanılmış, dev boyutlarla gelişen iletişim araçlarıyla tüm dünyayı ve tek tek her bireyi sarmakta, etkilemektedir. İnsanlığın bilgi hazinesinin genişlemesi, insanın kendi bilincine varma sürecinde bu faktörlerin yanı sıra kazandığı bir rol oynamaktadır.

Bugün en genel anlamda yığınlar daha duyarlı, bireyler kendi öz güçlerine daha güvenli konuma gelmişlerdir. Gelişme sürecinde özel olarak önemi büyük ölçüde artmıştır. İnsanın dönüştürücü gücünün farkına varması, bunu yaşanan pratikte görmesi toplumsal bilinçteki gelişkin bir çizgidir. Yanı sıra toplumsal bilinçte kimi yanılsamalı çizgilerin belli bir etkinlik taşıması da söz konusudur. Emperyalizmin kozmopolit kültür ve geleceğe güvensizliği, dev iletişim araçlarının olanaklarıyla tüm dünyaya empoze etmektedir. Bencillik, atomize yaşam tarzı, güvensizlik, karamsarlığın yaygınlaştırılması, temel insani değerlere dönük sistematik ideolojik kampanya bir kültür bunalımı da yaratmaktadır.

Nükleer uzay ve enformasyon çağının bireyi bir yandan kendi konumunun farkına varma ve geliştirme konusunda dev olanaklara sahipken, beri yandan geleceğe güvensizliği besleyen birçok olguyla birlikte yaşamaktadır. Bilinç faktöründe, bu güvensizlik duygusunun ağır bastığı noktada hareketlenme baş göstermektedir. Ve bu hareketlenmelerin ortak karakteri de gelecek konusundaki belirsizliği ortadan kaldırma isteği taşımasıdır.

Çağımızda bilinç faktörünün giderek artan önemiyle paralel biçimde gelişen hareketlenmelerin toplumsal bilinç açısından çıkış noktası budur. Bugün giderek yığınsallık kazanan bu hareketlenmelerin sürecin başında bir grup duyarlı aydın tarafından başlatılmış olmasının nedeni de budur.

Bu hareketler, kapitalizmin 3 çeşitli alandaki yıkımlarına tepkiyi barındırmakla ve bu yıkımları ortadan kaldırmayı hedefleyen çok çeşitli politik grupları bir araya getirmektedir. Emperyalizmin yarattığı askersel tehdit barış hareketlerinde, kâr amacıyla doğanın tahribi ekolojik hareketlerde, tekelci devletin merkezileştirilmesi, bürokratikleşme ve demokrasinin baskıya uğraması "desantralizasyon", "özyönetim" ve "taban demokrasisi" teorilerinde, eğitimdeki bunalım "öğretimde alternatif metotlar" arayışlarında, emeğin yabancılaşmasına karşı emeğin tinsel anlamda kurtuluşu ve "kendi yazgısını belirleme" isteminde, emperyalist kültürsüzleşme ve kozmopolitizme karşı, "karşı kültür" yaratma girişimlerinde, günlük yaşamın denetlenmesi, yönlendirilmesi, tüketime zorlanma ve tüketimin sınırlamalarına karşı, "alternatif yaşam biçimi" özlemlerinde, ruhsal katılık ve zorbalığa "yeni duyarlılık" ve "özgür duyumlama" görüşlerinde dışa vurmaktadır.

Bu hareketlerin ortak özellikleri şöyle sıralanabilir:

— Çok farklı dünya görüşüne sahip kesimleri bir araya getirmesi,

— Belli bir sınıf adına değil, tüm insanlık adına hareket etmesi,

— Esnek örgütlenme biçimlerine sahip olması,

— İstem açısından parçalı bir karakter taşıması ve bütünsel bir alternatif sunmamalarıdır.

Sınıfsaldan kaynaklanıp sınıfsalı aşan sorunlara çözüm arayışının bir ürünü olan bu hareketlenmeler, nesnel olarak toplumsal iletişme sürecinde olumlu bir rol oynamaktadır. Çünkü tümünde, son tahlilde karşı kanlıya çelinen emperyalist yönetimler ve kapitalist sistemdir.

Bu nedenle bugün yığınsal demokratik hareketler toplumsal gelişmenin ana itici güçlerinden biri konumuna yükselmiştir. Bu hareketler içinde sosyalist gençlik aktif biçimde yer almakta, sonu farklı kesimleri bir araya getirmektedir. Özel alana ilişkin sorunların tüm insanlık adına ele alınması, o alana duyarlı geniş bir kitleyi harekete geçirebilmektedir.

Yığınsal demokratik hareketlere ilişkin görüşlerimizi bölümündeki sayılarda da, farklı boyutlarıyla ele alacağız.

IŞIL ÖZGENTÜRK İLE "SU DA YANAR" ÜZERİNE SÖYLEŞİ

1968 yılında bir yürüyüş oldu. Harun Karadeniz bu yürüyüşün başındaydı. Hepimiz vardık. Yağmur yağıyordu. Ellerimizde fenerler vardı ve naylonlar örtmüştük. Tıpkı bu filmdeki gibi, bir tepeden iniyorduk. O sahneyi hiç unutmuyorum. Penerler aşağıda ateş böcekleri gibi görünüyordu."

Işıl Özgentürk ile I. İnsan Hakları Kurultayı'nı izlemek için Ankara'ya geldiğinde konuştuk. "Su da Yanar" üzerine görmek istediğimiz söylediğimizde ilk tepkisi "Siz de mi aleyhinde yazacaksınız?" oldu. Biz filmi genel olarak beğendiğimizi, tartışmak istediğimiz noktalar olduğunu söyledik. Kaygısı ya da yakınması filmin tartışılması değil, filme önyargılı yaklaşılmasıydı. Yine de bütün bunların filmi tartışılır kılmasından hoşnuttu.

"Bizim gençliğimizin anlatımı var bu filmde. Belki de film şundan dolayı beğenilmedi; herkesin 68'e ait bir fantazisi vardır. Bu dönemi yaşayanların ve daha sonra bu dönemin öyküsünü dinleyenlerin. Belki de benim yapmış olduğum film o fantazilerle buluşmadı."

Filmin çok tartışılan bir yanı anlaşılamazlığı, anlatım dilinin zorlayıcılığıydı. Pek çok simge kullanılmıştı ve genel bir çizgi dışında çok fazla ipucu yoktu. Işıl Özgentürk, filmin dilinin zorlayıcı olduğuna, zorlayıcı olmayı seçtiğini, ancak filmdeki her şeyin de fonksiyonel olarak yapılmadığını söylüyordu. Söz gelimi, kona çırçırcı kadınların olduğu sahne Adana'daki bir ölüm olayından alınmıştı. Ölen genç kız şeylet ile birlikte gömülüyordu. "Bu sahne aynı zamanda kadının sonsuz kaderini de anlatıyor. Mesela eleştirmenler Fransız kadın oyuncunun çıplaklığından da çok rahatsız olmuşlar. O kadar rahattı ki, hiç rahatsız olunabileceğini sanmıyorum. Çünkü Batılı kadın hiç bir zaman bedeninden utanarak büyümedi. Onun ilişkilerinde o çıplaklık zaten doğal. Onun için çıplak, yoksa ucuz bir kaygı ile konulmadı. Oradaki yönetmene 'Benim yanımda çıplak dolaşmaktan utanıyor musun?' diye soruyor. Türk insanı Doğulu bir anlayışla eğitildiğinden, çıplaklık doğal bir durum değildir. Ve bu, tat. Oysa bir Batılı için bu çok doğal bir şeydir ve kadının sevgilisinde bu noktayı yakalaması son derece doğaldır. Kaç Türk erkeği çıplaklığını rahatlıkla sergileyebilir?"

Yine anlatımın özelliğinden kaynaklanan bir kopukluk vardı filmde. Bir dağınıklık duygusu uyandırıyordu.

"Bu film, film olmaktan çıkıp aramızın politik sorular toplamı haline geliyor. Onun için seçildi bu serpme yöntem.

"Türk aydın hayatına bakarak, tıpkı bu filmdeki gibi kopuk kopuk olduğunu görürüz. Bir defa büyük bir güvensizlik duygusu egemendir. Filmin kahramanı da genel olarak güvensizdir. Söz gelimi bugün İnsan Hakları Derneği'nin toplantısındayız, yarın gözaltında olmayacağımızı kimse söyleyemez. Bu bir yaşantı.

"İkincisi, biz ne tam Doğuluyuz, ne tam Batılı. Biraz Batıdan almışız ama, bütün genlerimiz, içgüdülerimiz, benliğimizle Doğuluyuz. Ketumuz. Duygularımızı açığa vurmaktan hiç hoşlanmıyoruz. Ama bir Batılı kendini ifade etmeyi sulaymaz.

"Bir Türk aydınının hayatında hiçbir anlamda tamamlanmışlık yoktur. Ne sevgilisi ile bir aşk hayatı yaşayabilir, ne karısı ile daha açık bir ilişkiye girebilir; ne ailesi ile ilişkileri uyumludur, ne canının istediği her şeyi yapabilir. Bir Batılı aydın gibi toplum değerlerini hem kabul edecek, hem yadsıyacak, hem canının istediğini yapacak bir lükse sahip değildir. Hem aydınımız [illegible] durumu sorunu olarak sorundadır.

"Filmde siyasi olaylar sürekli bir baskı aracı olarak görüyor. Gümrümel [illegible] kâbe değil. Şiirin yasaklanması, tiyatro oynayan çocukların gözaltına alınması, yönetmenin on yıl önce çevirdiği filmin hesabının sorulması. Bunlar benim gözlemimdir. Bir devlet toplumudur bu. Dünyada filmlerinden dolayı içeri girmiş sanatçı sayısı en fazla Brezilya, sonra Arjantin ve Türkiye'de."

Film 68 dönemini yaşamış bir aydının bunalımlarını anlatırken bir dönemi de belgeliyordu. İnsanlar yitirilmişlerdi, insanlar cezaevlerindeydiler, insanlar bunalıyorlardı, insanlar gittikçe görüyorlardı. Yönetmen Emniyet Müdürlüğü'ne götürülüyor ve kendisi gibi gözleri bağlı insanların bulunduğu bir mekana bırakılıyordu. Hiç bilmediği bir mekana bırakılan ve kendisine neler yapılacağını bilmeyen bir insan için [illegible] böyle başlıyordu.

"Bu ülke, 5 bin insanın öldüğü küçük bir iç savaştan çıktı. Böyle bir filmin ucuz cesaret istediğimiz soruluyor. Bugün bu yapılacak, yarın bundan daha ileri bir şeyler yapılabilecek. Sansürün belli bir noktası aşılacak. Bunların hepsi tek tek gelecek. Bir gün yasal yapıyı terk eden bir film yapılacak, bir gün bireyi didikleyen bir film yapılacak. Bunlar yapıla yapıla, bu taşlar konula konula şu noktaya gelecek insanlar; artık yapamayacağımız şey yoktur, anlatamayacağımız şey yoktur."

Filmdeki yönetmen Nazım'ın filmini çekmeye çalışıyordu. Ancak sansür engelini aşmak zorundaydı, para engelini aşmak zorundaydı. Bütün bunları aşmak sorunu çözmüyordu. 68'lere ilişkin fantazilerin çakışmaması bir yana, 80'ler hâlâ sürüyordu. Nasıl anlatılacaktı, neler söylenecekti, "politik sorular toplamı" nasıl belirlenecekti? Filmde içten bir yaklaşım yeğlenmiş ve bu süreç izleyici ile birlikte yaşanmış ve sürülmüştür. Sonuçta içten yaklaşım bir anlatım dilinin önüne geçmiş ve politik sorular toplamını belirlemiş.

Bir başka zorluk da Nazım Hikmet'in kendisi olmuş. "Ben Nazım'ın kullanıldığının düşünülmesini tabii ve aynı zaman da kendimize güvensizliğin bir işareti olarak görüyorum. Çünkü Nazım Hikmet ele alınmayacak, tartışılmayacak, filmlere konu olmayacak bir şair değildir. Halkımızın yüreğinde yatan bir mittir. Ne yazık ki, Türkiye'de yasama dile getirip şiirleri unutturulmak isteniyor. Nazım Hikmet tıpkı Aragon, Neruda gibi İkinci Dünya Savaşı gibi büyük değişimlerin oluşturduğu büyük şairler kuşağındandır. Bakın, bana niçin Nazım Hikmet'in adını tek bir yerde, sevgiliş ile sevişirken [illegible] sordular. O öylesine büyük bir şair ve öylesine büyük bir insandır ki, aynı zamanda çok önemli bir aydındır Nazım Hikmet. Aydın namusunu ve onurunu [illegible] bir insandır. Böyle [illegible] bir insanı en güzel anlarda düşünmek niçin insanlara aykırı geliyor? Hiç kimse sevgilisine Nazım'ın şiirlerinden okumadı mı?"

Bu film Nazım'ın filmi mi? Nazım'ın yaşamını anlatmıyordu, ya da Nazım'ın şiirleri-birkaç sahne dışında- yer almıyordu. Ama insanlar vardı, bunalan aydınlar, cezaevlerinde umutlu insanlar, yitirilen insanlar, gözlerinin içi gülen yaşlılar, bir yıl bir karanlıkta kar görmeye giden çocuklar, [illegible] okuyan genç insanlar, beyaz başörtülü anneler, kara çarşaflı kadınlar. Nazım'ın insanları, O'nun şiirlerinin kaynağı olan insanlar. Bu düşüncemizi Işıl Özgentürk'e söylediğimizde çok duygulandı. "Bu beni çok mutlu etti. Bu filme bir tek kişiye bile böyle bir şeyi geçirmişse yapılmasına değmiştir. Bu film gerçekten Nazım Hikmet'in şiirlerinin kaynağıdır."

"Bizim gençliğimizin anlatımı var bu filmde..."

"Türk aydın hayatına bakarak, tıpkı bu filmdeki gibi kopuk kopuk olduğunu görürüz."

Söyleşi: Beyhan Sunal

Sanat, insanca idealleri korumak, onları kişisel düzleme getirmek zorundadır; barışa ilişkin sorunlar ancak böylelikle insanların kişisel sorunları haline gelebilir.

sanatın aktif etkileyebilme gücü ve barış

26 Nisan 1937, gökyüzünün açık, güneşli olduğu çok güzel bir ilkbahar günüydü. Ancak, gün ve güneş henüz güzelliğini yitirmemişken gökyüzünü dolduran savaş uçakları bir anda her şeyi değiştirecekti. Ertesi gün gazeteler şöyle diyordu: "Bu sabah artık Guernica yok!" Nazilerin "yeni kitlesel savaş" yönteminin ilk deneyinin sonucu böyle özetleniyordu.

Küçük bir İspanya kenti olan Guernica'nın vahşetle yıkıldığı günlerin üzerinden çok geçmeden aynı topraklardan yeni bir Guernica yükseldi. Bu, bir yandan savaşın anlamını gözler önüne seren, bir yandan da ölümsüzlüğe uzanan yepyeni bir Guernica'ydı. Onda, bir yandan ölüm, acı, sıkıntı tüm boyutlarıyla açık seçik duyumsanabiliyor; bir yandan da büyük bir umut yaşanabiliyordu. Yeni Guernica, savaşın gerçekliği karşısında barış için mücadeleye çağrının ifadesi olan bu olağanüstü resim, yaşamın daha da büyük acılara karşı Picasso'nun sanatçı sorumluluğuyla dile getirdiği etkili bir uyarıydı.

O günden bu yana yeryuvarlağı üzerinde küçük-büyük birçok savaş oldu. "Yeni Guernica'lar" yaşandı, yeni Guernica'lar yapıldı. Bitmeyen savaşlar bizlerde insanlığın "kalıcı barış"a özlemini de giderek büyüttü. Bugün artık savaş ve barış, nükleer silahlanma yarışının durdurulması, kısaca "kalıcı barış"ın sağlanması dünyanın dikkat odağında toplanmıştır ve dünyanın içinde bulunduğu durumda büyük değişiklikler oluşturma umudu, her geçen gün daha çok insanın desteklediği bir isteme dönüşmüştür. Barışa giden yolda uluslararası ilişkilerin köklü bir şekilde normalleştirilmesi çabalarının önemi artık daha iyi kavranmaktadır. Artık, ideolojik farklılıkları silahlanma yarışıyla önlenemez sonuçlarıyla bağlama girişimleri reddedilmektedir. Dünya savaşının yazgısal bir kaçınılmazlık olmadığı anlayışı barıştan yana tüm güçlerin kılavuzu olmaktadır. Çünkü, artık biliniyor ki, "İnsanlık maddi, manevi varlığını birbirine ekleyip biriktirirken, savaş bu birikimin harcanmasına neden olur ve bir bütün olarak daima insanlığın zararına işler. İnsanı belirleyen onun ilerlemesidir, savaş bunu kopartır. Savaşma eylemi insanın zihni faaliyetine ters düşerek kişiliğinin kölesini yok eder."

"Kalıcı barış özlemi"nin daha da geniş insan yığınlarını yanına almasını sağlayan şey nedir? Günümüzde bu soruya şu yanıtı vermek yanlış olmaz: "Bilinç, kitleye maledilince maddi güce dönüşür." Barış bilinci de kitleye malolma yolunda büyük adımlar atmıştır.

İşte bu noktaya ulaşılmasındaki etkili unsurlardan biri sanat, başka bir deyişle sanatın aktif etkileyebilme gücüdür. Guernica örneği ise, sanatın "aktif etkileyebilme gücü"nün tipik bir örneği olmakla kalmaz, bir bütün olarak sanatın ve sanatçının nasıl bir işleve sahip olabileceğini de gösterir. Bu anlamda Guernica ve Picasso, sanatın ve sanatçının sorumluluğunun ifadesidir.

SANATIN VE SANATÇININ SORUMLULUĞU

Şolohov, 1983'te Asya ve Afrika Yazarları 7. Konferansı'nda okunan çağrısında soruyor: "Silahı yalnızca kalem ve kâğıt olan yazar tüm bunlara nasıl karşı koyabilir?" Sorunun yanıtı öncelikle sanatçının bilincinde, bununla beraber "barış ve sanatın, özgürlük ve insancıllık düşüncesiyle olan doğrudan bağıntısı"nda aranmalıdır. Picasso, "savaş bana salt sanatımla değil, tüm varlığımla dövüşmek sorunda olduğumu gösterdi" diyerek tanımlamıştı bu ilişkiyi. Bu ilişki, sanatçıların bulundukları etkinliğin bilincinde olmaları demektir; sanatların dünyada barışın korunmasına yönelik özgürlük ve insancıllık doğrultusunda gerçekliğin açığa çıkarılması ve ileriye değiştirilmesi yönünde etkin biçimde kullanabilmeleri demektir; bir yanıtlılık bilinci içinde hareket etmeleri demektir.

Barıştan yana sanatçının elindeki en etkili silah "gerçekler"dir. İnsanlar kendilerine ilişkin bu gerçekleri bilmek istiyorlar. Gerçeklere ilişkin bilgilendirmenin yolu gerçekliğin kaynaklarına yönelmekten geçiyor. Bunun için sanat, insanca idealleri korumak, onları kişisel düzleme getirmek zorundadır; barışa ilişkin sorunlar ancak böylelikle insanların kendi kişisel sorunları haline gelebilir. Sanatçıya düşen görev, herkesin iyiliği ile her bireyin kendi kişisel iyiliği arasındaki bu çok önemli uyumu gösterebilmektir. "Korkunun, ölümün, acının olduğu kadar, mutluluğun, umudun, direncin de ancak birlikte çalışma ve dayanışma içinde sağlanabileceği"ni anlatabilmektir. Sanatçı ürününü ortaya koyarken öncelikle izleyiciyi etkin hale getirmek perspektifi içinde hareket etmelidir. Barış bilinci ancak bu perspektif içinde kalıcı güce dönüşebilir.

BARIŞ, İNSANIN ÖZGÜRLEŞTİRİLMESİNİN TEMEL KOŞULLARINDANDIR

Her yeni bilimsel buluş gibi, barışın kazanılması da insanı bir kez daha özgürleştirecektir. Barış mücadelesinin bu çok boyutlu içeriği sanatçının sorumluluğunun da çerçevesini çizer. Toprakları nükleer silahlar ve yabancı üslerle donatılmış bir ülkenin sanatçıları olarak Türkiyeli sanatçıların üzerine düşen sorumluluk ise ayrı bir öneme sahiptir. Dünyada silahsızlanma yolunda önemli adımlar atılırken Türkiye'nin sıcak bir savaşın içine sürüklenmeye, topraklarına yeni nükleer silahlar yerleştirilmeye çalışıldığı bugünlerde barıştan yana sanatçıların barış mücadelesinin dışında kalmaları düşünülemez. En etkin silahı gerçekler olan sanatçılar sanatlarıyla ve tüm varlıklarıyla barışın kazanılması mücadelesindeki saygın yerlerini almalıdırlar.

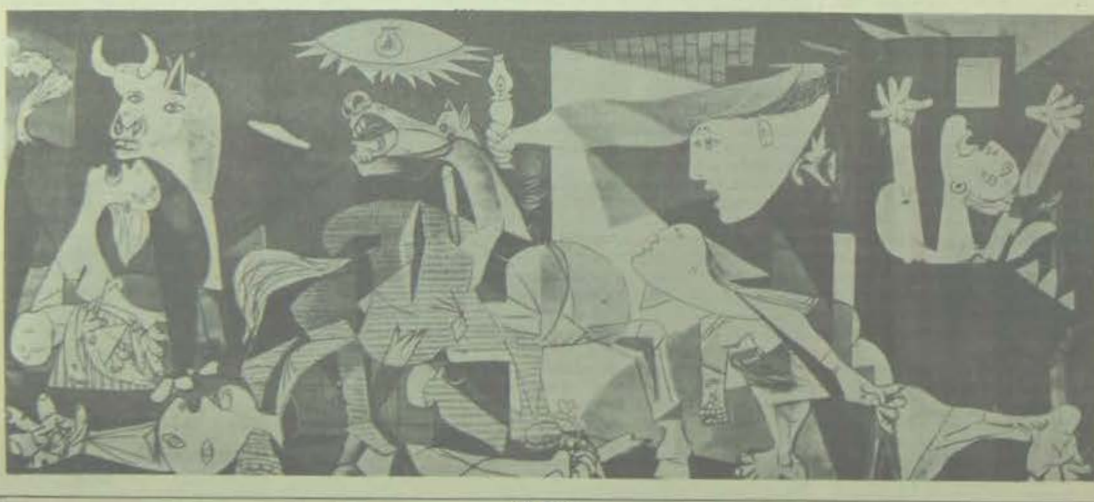

Ali Alaz

Okuma Notları...

TOGLİATTİ: YENİ KOŞULLARI BİÇİMLERDE KAVRAMA USTASI

Palmiro Togliatti, Yaşamı-Savaşımı

İsmail Gül

İtalyan komünist hareketinin bu büyük önderinin yaşam öyküsünü okuyup bitirdikten sonra, bütün kitap boyunca beni heyecanlandıran Togliatti'nin yaşamının belirgin özelliğinin ne olduğunu ve bunun bir cümleyle nasıl anlatılabileceğini düşündüm. Sonunda temel unsuru, yeni koşulları eski şemalarla, eski alışkanlıklarla, salt doğruların tekrarı ile değil, yeni biçimler, yeni araçlarla çözmeye çalışma arayışının oluşturduğunu gördüm.

Togliatti'nin ve üniversite yıllarından ölünceye kadar dostu, yoldaşı, kendisi için "kültürü ve duygusal deneyimi, politik deneyimiyle benden çok ileride ve beni yönlendiren oydu" dediği Gramsci'nin yaşamlarının en belirgin özelliğinin heveskar olmayan, daha açık deyişle modaların arkasına takılmayan coşkulu bir araştırıcılık; eski düşüncelerin yaygınlığının etkisine kapılmadan cesaretle değişen görüşlerini savunmak inancı canlı, meşaleyi yanık tutup yüce anın gelmesini beklemek yerine, gerçek yaşama sıkı sıkıya sarılıp yığınların kazanılmasının yolunu sürekli aramak olduğu görülüyor.

Bu sonuç, ülkemizde sol içinde belirginleşmiş iki farklı yaklaşımla ilişkili olduğu için de çekici ve güncel geldi. Bu nedenle, Togliatti'nin yaşam öyküsünü tanıtmak ve okunmasını istemek salt bir bilgilenmeye ve İtalyan deneyimini öğrenmeye çağırmanın ötesinde bir anlam kazandı.

Bu büyük komünistin gazeteci, parti yöneticisi ve militanı olarak yaşamından öğrenmemiz gereken çok şey olduğu kuşkusuz. Ama bence en önemlisi, en günceli budur.

Togliatti ve Gramsci'nin, bu iki iyi arkadaşın, üniversite yılları sosyalist hareketle pozitivizmin egemenliğinin hüküm sürdüğü yıllardı. Bu dönemin "*sosyalist yöneticileri de büyük çoğunlukla ünlü ceza avukatları, büyük meydan hatipleriydi. Devrimci geçinmek istediklerinde korkunç bir düşünce boşluğu, örgütlü ve sürekli pratik eylemde tam bir yetersizlik gösteriyorlardı*"(28). Bu durum, Togliatti ile Gramsci'yi coşkun bir araştırmaya itiyordu. "*Sadece gündelik işler ile uğraşan, eğlenceleri ve yıl sonu sınavlarından başka kaygıları olmayan öğrenci kitleleri içinde Gramsci ile Togliatti kimseye benzemiyorlardı. İkisi arasında konuşmaların sonu gelmiyordu. Bunlar evlerinde ve Gramsci de yazılmak bilmez bir yürüyüşçü olduğu için, sokakta yapılan sonu gelmez tartışmalardı. Ama coşku veren tartışmaların özel bir yeri vardı. Sürekli ve sorunlu bir biçimde bugünün ve geçmişin somut görünüşleri içinde İtalya'nın ekonomik ve toplumsal yaşamı konusunda araştırma yapmaktı. İşleri, geleneksel bilim gibi, idealist düşüncenin yeni akımları da sorunlardan kaçtıkları Gramsci için olduğu kadar Togliatti için de pozitivizmin bırakılması kesin oldu ve her şeyi çabuklaştırdı*"(28)

Togliatti ve Gramsci gençler arasında çok sevilirlerdi. Çünkü, yeri ve zamanı ne olursa olsun, ne kadar soyut olursa olsun dinliyorlar ve tartışıyorlardı. Anlatım biçimlerinde yeni bir şeyler vardı. Bu biçimin günün geçerli hitabet sanatıyla hiçbir ilgisi yoktu. Laf değil, kanıt ve muhakemeye dayanıyordu.

Bu iki temel özelliklerinin, yani sorunları yeni biçimlerde kavramak, cümleleri laf ve alışkanlıklara dayanan hamasetle değil kanıt ve muhakemeye dayanarak aktarmak yeteneğini; 1920'lerde partinin, değişen yeni koşulları, yeni biçimde kavraması, politik olarak yenilenmesi mücadelesinde daha da yetkinleştirerek kullandılar.

İşte bizim ülkemiz içinde güncel olan İtalyan Komünist Partisinin bu politik yenilenme sürecinde yaşadığı tartışmalardır.

1922 yılında partinin iki temel sorunu vardı: Birincisi faşizme, ülkenin siyasal ve toplumsal koşullarındaki bu yeni duruma ilişkin yeni politikaların belirlenmesi, çalışma tarzı ve örgütlenmesinin bu politikalara uygun hale getirilmesi, ikincisi Maksimalistlerle birleşmenin gerçekleştirilmesiydi.

Birinci soruna ilişkin görevler bir yandan ülkesel doğrudan bağlı ve sürekli bulunan yöneticiyen, şematik "sol" Bordigacılığı etkisizleştirmek, diğer yandan, bu etkisizleştirme çabası içinde partinin yeni koşullarda izleyeceği yeni politikaları belirlemekti.

Bordigacılar değişen koşulları yeni biçimlerde kavramak yerine, "*faşizmle başka bir burjuva hükümeti arasında bir farklılık yoktur. Reformistlerin açtıkları gözler önüne sermek için savaşmak, asıl gerekli olan budur*" diyorlardı. Togliatti ise ulusal ölçekte bir mücadelenin gerekli olduğunu, "Arditi del Popolo" adlı halkın öz savunma hareketine aktif olarak girilmesini, faşist şiddete şiddetle karşılık verilmesini, faşizmin böylece püskürtülebileceğini savunuyordu. Bordigacılar Arditi del Popolo hareketinin yöneticilerinin güvenilmez olduğunu, komünistlerin bu harekete girmek yerine kendi gruplarını kurarak kahramanca çıkışlar yapmalarını öneriyorlardı. Bunlara göre çoğunluğu kazanmak uğruna komünist hareketin "temizliği"nden taviz verilemezdi. Kısaca, iktidarı doğrudan doğruya ele geçirmek için yeniden mücadele edilebilecek koşullar oluşuncaya kadar, temizlik, saflık korunmak, meşale yanık tutulmalıydı.

Bu sorulan şemalarla çözme alışkanlığının hakimiyetine karşı mücadele yeni politikalar oluşturma çabası bütün alanları kapsayacak biçimde sürdürüldü.

"*Asıl olan Gramsci'nin İtalyan toplumunun, sınıfların ve bölgesel farklılıkların nesnel çözümlenmesinden hareket ederek ve politik gruplaşmaların eleştirisini, yargıları ve perspektifleri sürekli bu çözümlemelere başlayarak saptadığı konum. Proletaryanın mücadelesi böylece gerçek, ona verilen yön de bilimsel oluyordu. Bu mücadelenin asıl amacı bugün olduğu gibi sosyalist toplumun kurulmasıydı, bu gözden kaçırılmıyordu tam tersine. Ama karmaşık koşullar ve buna ulaşmak için izlenecek yol daha belirgin hale geliyor, ayrıca bu hedef, verileri ve doğrudan koşulları ülkemizde oranması gereken ulusal bir partinin sorunlu varış noktası da oluyordu*"(114)

Togliatti partinin rolünü şöyle belirtiyordu. "*Parti şöyle bir anlayışı benimsemez: önce bir siyasal örgütün amaçları ve kadroları saptanır, sonra bu siyasal örgüt, önce ve yönetici rolünü oynamak üzere kitlelerin hareketini bekleyip durur. Böyle koşullar içine sokulan ve işlerini bu biçimde anlayan partiler devrimin hazırlanması ve yönetimine ilişkin gerçek görevi hiçbir zaman yerine getiremezler.*"(106)

Kısaca parti, görevini bir dizi ülkesel doğrulara sürekli bağlı kalmayı başararak proletarya devrimini, salt nesnel faktörlerin kaçınılmaz gelişmesinin bir sonucu olarak o yüce anın gelmesini beklemeyi öğütleyerek, o zamana kadar "inancı canlı tutan, meşaleyi yanık" tutarak değil, günlük yaşamdan kopmama ve geniş kitleleri bu değişen koşullarda da yakalama çabası ve becerisini göstererek yerine getirebilir.

Sonuçta eski sekter komünistler iktidarı doğrudan ele geçirmek için yeniden mücadele edecekleri anı oturup beklemekten başka perspektifler de bulunabileceğini olaylar içinde gördüler (115).

Geçen sayımızdaki *Bu Kadının Adı Yok* yazısının son bölümü teknik bir aksaklık nedeniyle eksik olarak yayınlanmıştır. Kalan bölümü, yazarından ve okuyucularımızdan özür dileyerek yayınlıyoruz.

Yaren

Kadının kendini bulma çabası özel mülkiyet duygusunun duyurulmasıyla doygunluğa ulaşır. Yalnızca kendisine ait olan dört duvarın içinde bağımsız ve tek başına. Dört duvarın kapısını açmakta ya da açmamakta, içeriye insanca bir sıcaklık alıp almamakta özgürdür. Bu önemlidir kadının kendisini bulmasıdır. Bulmuştur da. Filmin başında çizgileriyle gelişi güzel ve kendini yazmaya başlattığı anlarını daha bir bilinçle yazmaya karar verir. Sanki yaşadıkları tüm kadınların yazdırılmayacağına, yaşadıklarından edinebileceğimiz pek çok şey varmışcasına... Ne diyebiliriz, sağolasın Duygu Asena.

Filmin sonunda çırılçıplak kadın cinselliğinden, yasaklardan arınmış erkekliğe karşı koyma a hazır(!)

Filmde, erotizmin bilinçli olarak yanlış biçimde kullanılması güzel olarak izleyiciyi rahatsız ediyor. Filmin içine tam anlamıyla oturmamış, işlevsellik sağlanamamış gereksiz bir çıplaklık ve Işık'ın omuzundaki etkilerden birinin sürekli düşük olması; kadına cinsellik kazandırmaya çalışan kadın filminde, kadının cinselliğini yine araç olarak kullanıldığı izlenimini uyandırıyor.

Yalnızca kadının değil, insanı yalnız olduğuna inandırmaktan çıkarak ayaklanması, başkalarının bize ad aramalarına da gerek duymayız. Hepimizin birer adı var çünkü ve biz bu adlardan çok daha önemliyiz. Daha hep görülmemiş olanda. Fırtınasıyla dalgasıyla, durgunluğuyla... içine dalmayı denemek, yavaş yavaş da olsa yok olmadığımızı mutlaka göreceğiz.

okurdan

"Yunanistan'daki gençlerle Türkçe yazışmak isityorum."

Merhaba diyerek yazıtıma başlıyorum. Sevgili Yarın'cılar derginizin ikinci (79) sayısı bugün elime geçti. Birinci (77-78) sayıya göre daha güzel, daha içerikli. Umarım böyle devam eder... Dergiye muhabir olmak istiyorum. Muhabir yapıyor musunuz? Muhabir olursam yarışmaya katılabilir miyim? Yunanistan'daki gençlerle de Türkçe yazışmak istiyorum. Bu konuda yardımcı olursanız sevinirim. Şimdiden teşekkür ederim. Mutlu yarınlar.

Faik Kamreatlar
Ceylanpınar, Ş. Urfa

"Yarın demokratik kültüre katkıda bulunuyor?"

Yarın'ın sürekli abonelerinden biriyim. Uzun bir süreden beri Yarın'ları düzenli olarak gönderme duyarlılığını ve düşünceliğini gösteriyorsunuz. Eğer kabul ederseniz bu kısa mektupla teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

Bir çok arkadaşım gibi ben de üniversite gençliğinden geliyorum ve tabii gençlik hareketini izlemeye, gözlemeye büyük önem veriyorum. Yarın benim bu gereksinimimi karşılıyor. herşeyden belki de daha önemlisi- ülkemiz yolunda henüz bir gelenek haline gelemeyen "demokratik kültür"e yayın yoluyla katkıda bulunuyor.

Gençlik içinde yürütülen çalışmalara ilişkin değil de genel siyasi çizgide sizlerden oldukça farklı düşünüyorum. Fakat bu sizlere yakınlık duymam için; bu koşullarda gerçekleştirdiğiniz dayanışma ve ilgisini ilerde ve daha boyutlu bir biçimde sürdürmem için engel oluşturmuyor.

Dayanışmamızın daha da gelişeceğini umuyor, başarılar diliyorum. Hoşçakalın.

Murat Karabulut Mecidiye-İstanbul

"Yunan gençlik hareketinin deneylerini aktarmak istiyorum."

Değerli Yarın'ç dostlar,

Ben uzun bir zamandır Yunanistan'da bulunuyorum. Öğrenciyim, aynı zamanda çalışıyorum. Bunun dışında yapmam gereken görevlerim de var. Bu iki halk, bu iki gençlik arasında yaşadığımız çok şeyin olduğu gerçeğinden hareketle sizinle bağ kurmak istiyorum.

Yunanistan gençlik hareketinin geçmişi, bugünkü mücadelesi ilgi alanımda. Sürekli olarak YARIN ve ODIGITIS'i izlemeye çalışıyorum. Sizin ODIGITIS ile olan yazışmalarınız dışında, Yunan gençlik hareketinin deneyimlerini ve mücadelesini sizlere aktarmak istiyorum. Ayrıca sizlerin Yunanistan'dan benden istediklerinize de yanıt vermeye çalışacağım.

Bahsemin Gelşen Atina-Yunanistan

"Gorbaçov birçok insanı etkilemeye devam ediyor."

Merhaba,

Yeni sayınızı ve ardından mektubunuzu aldım. Yarın'ın UÖB'ün 16. Kongresi'nde temsil edilmesi ve ilgi uyandıran delegasyonlar arasında yer almasının bizlere büyük moral verdiğini bilmenizi isterim. Cenede Yarın'ı özelde de Yasemin Gonçar'ı kutlar başarılar dilerim.

Ocak-Şubat sayısı herkesçe kapışılarak okundu. Çünkü yıllar oldu artık bu tür haberler duymayalı. Önce de yazdığım gibi, Gorbaçov'un kitaplarını ilk fırsatta gönderin. Gorbaçov birçok insanı etkilemeye devam ediyor ve araştırma isteği doğuruyor. Kuşkusuz bu durum bilimsel maddeci çizginin savunucuları için büyük bir kazanım.

Sonlarken çalışmalarınızda başarılar diler, dayanışma duygularımı belirtirim.

Mirza Turgut ET'ipi Özzami
Antakya

"Yarın bütün gençlik hareketinin sorunlarını işlemelidir."

Ülkemizin gençliğinin tüm sorunlarının, isteklerinin dile getirilmesi, savunulması bugün daha acil bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Çalışan, emekçi gençlik bugün bilinç ve örgütlenmeden yoksundur. Dolasıyla köylü gençlik de aynı durumdadır. Yani işçi, emekçi gençlik ve köylü gençlik ile öğrenci gençliği kapsayacak merkezi, yığınsal ve birleşik gençlik örgütünün oluşturulmasının bugün çok daha büyük önemi vardır.

Bunun için Yarın, eğitsel, bilimsel, kültürel ve sanatsal konuları işlemekle beraber, bütün gençlik (öğrenci, işçi, köylü) hareketinin sorunlarını işlemelidir.

Sizlere çabalarınızda başarılar dilerken; daha mutlu yarınlarda buluşmak dileğiyle, sevgi ve saygılar

Ali Meriç Gaziantep

OKTAY RIFAT'I YİTİRDİK

[illegible]

ELLERİ VAR ÖZGÜRLÜĞÜN

1

Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru.

2

Bu uçuş, güvercindeki,
Özgürlük sevinci mi ne?

3

Öpüşmek yasaktı, bilir misiniz,
Düşünmek yasak,
İşgücünü savunmak yasak!

4

Ürünü ayırmışlar egemendan,
Tutturabildikine.
Satıyorlar pazarda;
Emeğin dalları kırılmış, yerde.

5

Işık kör edicidir, diyorlar,
Özgürlük patlayıcı.
Lambamızı bozan da,
Özgürlüğe kundak sokan da onlar.

Uzandık mı patlasın istiyorlar,
Yaktık mı tutuşalım.
Mayın tarlaları var,
Karanlıkta duruyor ekmekle su.

6

Elleri var özgürlüğün,
Gözleri, ayakları;
Silmek için kanlı teri,
Bakmak için yarınlara.
Eşitliğe doğru giden

7

Ben kafes, sen sarmaşık;
Dolan dolanabildiğin kadar!

8

Özgürlük sevgisi bu,
İnsan kapıbaşına geçsin bir kez;
Bir urba ki eskimez,
Bir düş ki gerçekten daha doğru.

9

Yiğit sürücüleri tarihsel akışın,
İşçiler, evren kovanının arıları;
Bir kara somunun çevresinde döndükçe
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler,
O somunla doğrulur uykusundan akıl,
Ağarır o somunla bitmeyen gecemiz;
O güneşle bağımsızlığa erer kişi.

10

Bu umut özgür olmanın kapısı;
Mutlu günlere insanca aralık.
Bu sevinç mutlu günlerin ışığı;
Vurur üstümüze usulca ürkek.

Gel yurdumun insanı görün artık;
Özgürlüğün kapısında dal gibi;
Ardında gökyüzü kardeşçe mavi!

düşmana inat bir kitap daha

Kağıda, malzemeye zam üzerine zam getiriliyor. İsteniyor ki, kitap yayınlanmasın, ilerici ve demokrat yayınevleri teker teker kapatılsın. İşte bunun için diyoruz ki, DÜŞMANA İNAT BİR KİTAP DAHA...

Bu kampanyamıza sizler de, BİR KİTAP DAHA, diyerek katılın, katılın ki, çabalarınızla yeniden bir kitap daha basılabilsin, okunabilsin. HAYDİ...

%50 İndirim

1 Haziran'a Kadar

Kim Korkar [illegible], [illegible]. 1280 lira
[illegible] Açıklıyor, 2625 lira
[illegible] Turnası, Haluk Gerger. 1680 lira
Edebiyat Barış [illegible], Aziz Çalışlar. 5360 lira
Edebiyat Bilimi 1, Pospelov 2500 lira
Edebiyat Bilimi 2, Pospelov 4000 lira
Türkiye Barış Derneği Davası-Sorgular, 4000 lira.
Sanat Edebiyat Üstüne, Nazım Hikmet. 4200 lira.
Toplum ve Birey 1, Petrovski, 2000 lira
Toplum ve Birey 2, Petrovski 1890 lira
Felsefe Nedir?, 2100 lira
Kapitalizm Nedir?, 2310 lira
Yenileşme ve Kadro Politikası, Gorbaçov 1260 lira
Nükleer Silahsızlanma ve Barış, Gorbaçov 945 lira
Ekim ve Perestroyka, Devrim Sürüyor, Gorbaçov 1350 lira.
Ekonominin Köklü Yenilenmesi, Gorbaçov 1350 lira.
Barış İçin Yazdıkları [illegible], Gorbaçov 1800 lira.

Aykırı Yaşamak, Şükrü Erbaş, 1200 lira.
Yolculuk, Şükrü Erbaş, 735 lira.
Günlerimiz, Yağmur Atsız, 735 lira.
Yine de Gülümseyerek, Nihat Behram, 2625 lira.
Dingin ve Kuşkusuz, Kemal Durmaz, 735 lira.
İçerden Dışarıya Sevgilerle, 1470 lira.
Görülmüştür-Hapishaneden Mektuplar, 1680 lira.
Sovyet Romanı, Mümtaz İdil, 1250 lira.
Öğrenci Dernekleri, Serdar Can, 500 lira.
Öğrenci Kıyımı, Selim Demirci, 400 lira.
Filistin ve Siyonizm Trajedisi, 1500 lira.
Güney Afrika Cumhuriyeti, Gürhan Uçkan, 3150 lira.
El Salvador'da Devrim, 1470 lira.
Güneyde Söyleşiler, Marta Traba, roman, 2520 lira.
İki Oyun, Gorki-Schneider, tiyatro, 1680 lira.
Palmiro Togliatti, Yaşam Savaşımı, 3360 lira.
Steinberg, karikatür, 1575 lira.
Barış ve Savaş Sorunu Üzerine, Einstein-Freud Yazışması, 250 lira.

BİLİM VE SANAT KİTAPLARI

YARIN YAYINLARI

İsteme ve havale adresi: Asmalıçeşme sk. 14/2, Binbirdirek, İstanbul. Not: Ödemeli isteklerde bulunmayınız, toplu isteklerinizi için ederi posta havalesiyle gönderiniz, yayınevlerimize bildiriniz.

BARIŞ FİLİSTİN HALKINDAN YANA OLMAK ZORUNDADIR

Filistin halkının İsrail siyonizmine karşı yıllardır süren onurlu kurtuluş mücadelesi 1987 Aralık ayından bu yana işgal altındaki topraklarda başlatılan direniş hareketiyle yeni bir ivme ve boyut kazanmış oldu. Direniş, Filistin sorununu dünya kamuoyunun öncelikli gündemine bir kez daha soktu. En önemlisi, İsrail'in işgal ettiği topraklarda uyguladığı baskı şimdiye dek olmadığı kadar açık ve etkili biçimde teşhir edildi. Filistin halkı, kendi kaderini tayin hakkı mücadelesinde bir adım daha ilerlemiştir. Bağımsız Filistin Devletine bir adım daha yaklaşmıştır.

Filistin halkının birlik içinde ve yılmadan sürdürdüğü direniş eylemleri, soruna çözüm arama uğraşısını da hızlandırdı. ABD, "Barış Planı" adını verdiği öneriye destek aramak amacıyla Dışişleri Bakanı George Shultz'u Ortadoğuya gönderdi. Shultz'un bir günde Kudüs, Riyad, Amman kentlerinde boy gösterebilecek bir hızla yaptığı mekik görüşmeleri bir "panik havası" izlenimi verdi, ister istemez. Oyle ki, Shultz İsrail Başbakanı İzak Şamir ile görüşürken, ABD yönetimi 2 milyar dolar tutarında geliştirilmiş F-16 savaş uçağını İsrail'e satmak istediğini Kongre'ye bildirme jestinde bulunuyordu.

Ebu Cihad'ın öldürülmesinden 1 gece sonra dışarı çıkma yasağı konulan tüm Batı Şeria ve Gazze Şeridinde, her yere Filistin bayrakları asılıyordu. İsrail'in işgal ettiği topraklarda duvarlara "İntikam Alacağız" yazısı yazılıyordu. "Birleşik Ayaklanma Liderliği" imzalı bildirileri belki Shultz da okuyordu. Bildiride Filistinlilerce "ev ekonomisini" geliştirmeleri, "tavuk ve tavşan yetiştirip sebze ekmeleri" isteniyor.

Birleşmiş bir halkın direnişini yitirmeyeceğini ve zamanın siyonizmin aleyhine işlediğini gösteriyor herşey. Er geç adil ve barışçı bir çözüm için, İsrail siyonizminin köşeye sıkışacağı sezilebiliyor.

ABD yönetiminin Filistin konusunda uluslararası konferans toplanması yolundaki öneriyi ocak ayında BM Güvenlik Konseyi'nde veto ettikten sonra, bir barış planı oluşturmak bu anlamı taşıyor. Baştan şunu söylemek gerekiyor ki, getirilen barış planı ne İsrail, ne de Filistinliler tarafından kabul gördü. Bu, bir acizliğin, çaresizliğin göstergesidir.

Emperyalizmin barış planını yalın bir biçimde özetlemek için Shultz'un International Herald Tribune Gazetesinin 29.3.1988 tarihli sayısında yayınlanan bir makalesine göz atmak yeterli:

"...İler bunalımın kendine özgü tarihi özellikleri vardır... Sorun, taraflan savaş alanından görüşme masasına çekebilmektir... Arap-İsrail anlaşmazlığında görüşmelerle sonuç alınabilir... Son zamanlarda bazı çevreler belirleyici rol oynayacak bir uluslararası konferans üzerinde durmaktadır... Bize göre, bu tür bir konferans gerçek görüşlerin ortaya çıkmasını olanaksız kılar... ABD'nin desteklediği öneride bir dizi ikili görüşmelerin başlatılması, sonradan görüşmelerin statüsü konusunda taraflardan tavırların alınması öngörülüyor. İkili görüşmelere katılan taraflann tümünün Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 No'lu kararlarını kabul etmesi ve terörizm ile şiddeti reddetmesi şarttır..."

Görüldüğü gibi öneri yalnızca İsrail ve Arap komşuları arasında ikili görüşmelerin (İsrail-Suriye, İsrail-Lübnan, İsrail-Ürdün) başlatılması şeklindedir. Oysa bölgede kapsamlı ve adil bir barış için gerekli en önemli unsurlar gözardı ediliyor. Taraflar olarak yalnızca İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün görülüyor. Bu, şimdiye değin birçok kez oynanmış bir senaryodur. Bu senaryonun dışında mücadele eden ve meşru anlamında topraklarının sahiplerinden bir halk vardır. Geleceğini belirleme hakkı bu halkındır. Ama, ABD görüşmelerdeki ekseni, Arap ülkelerine kaydırmak istiyor. Filistin Kurtuluş Hareketi'ni Arap rejimleri arasındaki hegemonya çatışmaları içinde güdükleştirmeyi amaçlıyor. Hatırlamalıyız; ABD'nin taraf saydığı Suriye ve Ürdün, ülkelerinden Filistinlileri sürmekle kalmayıp, kurtuluş hareketindeki dinamikleri güdümleri altına almaya çalışmışlardır. Ama, özellikle İsrail'in Lübnan'ı işgali (1982) ve FKÖ'nün Beyrut'u terketmesi sonrasında, kurtuluş hareketinin kendi örgütlü gücüne güvenmesi gerektiğini açık bir biçimde doğrulamıştır. Bugün İsrail'in ateşli silahlarına taşlarla karşı koyan kitlenin büyük çoğunluğunu 21 yaşın altındaki gençler oluşturuyor. Bu durum, 50-60'lı yıllarda Arap ülkelerinin İsrail ile olan çatışmaları içinde bir unsur sayılan Filistin Hareketi'nin 1967 Savaşı'nda Arapların yenilmesiyle bağımsız hareket çizgisini büyük ölçüde kazanmasının sonucudur. Gerçek taraf olan Filistin Kurtuluş Hareketi, ancak FKÖ'de birleşen kendi gücüne güvendiği sürecesiyonizme karşı mücadele verebilecektir.

Bu nedenle, 1967'de İsrail'in işgal ettiği toprakları iade etmesini ve bağımsız Filistin Devleti'nin kurulmasını öngörmeyen Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni İsrail'e bağlı özerk bölgeler haline sokmayı amaçlayan, İsrail'in güvenliğini söz konusu ederken Filistinlilerin haklarını gözönüne almayan bir plan "barış planı" olamaz. Barış, halkların olmalıdır. Barış, Filistinlilerden yana olmak zorundadır.

Emperyalizmin barış planı karşısında çok daha gerçekçi bir uluslararası barış konferansı önerisi vardır. BM bünyesinde gerçekleştirilecek konferansa, soruna taraf olan İsrail ve Filistin halklarının yasal temsilcilerinin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin katılması öneriliyor. Öneri, Filistin halkının tek temsilcisi FKÖ tarafından kabul edilmektedir. Siyonist İsrail yönetimi ise konferansa konu oluşturacak bir sorun göremediğini belirtmektedir. İlan edilmemiş savaşta bir taraf olan ABD bu konferansa "olumsuz" kaydı koymuştur. Çünkü, konferans açık görüşmeler biçiminde olacaktır. Açıklık, emperyalizmi ürkütmektedir.

Öte yandan İsrail demokrasi güçlerinin uluslararası konferansa yaklaşımı olumludur. Örneğin, Filistin halkının milî adalesine destek veren İsrail Komünist Partisi (İKP) uluslararası konferansı benimserken, sorunun ancak İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesi ve bağımsız Filistin Devletinin, Kudüs'ün Arap kesiminin içeren Ürdün'ün batı yakasında ve Gazze Şeridi'nde inşa edilmesiyle adil bir çözümün gerçekleştirilebileceğini düşünmektedir.

Bu zeminde uluslararası konferans ancak bağımsız Filistin Devletinin kurulmasını ön koşul sayarak toplanırsa Filistin halkının devrimci çıkarları doğrultusunda çözüm sağlayabilir. Filistin halkının kendi geleceğini her türlü dış müdahale ve tehditten bağımsız belirleme hakkını kazanması, bütün Ortadoğu halklarının gelecekteki barış ve demokratik gelişme zeminlerini hazırlayacak, dünya barışına büyük bir katkı sağlayacaktır.

Önemle bir daha vurgulamak durumundayız; Ortadoğu halklarının çıkarlarını gözeten, kapsamlı ve adil bir barış, dünya siyasal konjonktüründe önemli bir sıçramayı öngörmektedir. Bu nedenle, tüm uluslararası demokratik kurumlar, Golan Tepelerinde yaşayan Dürzi Araplar, İsrail'deki Hıristiyan ve Müslüman diğer Araplar, demokrat Yahudiler ve başka halkları ezen halkların özgür olamayacağı bilincini taşıyan tüm güçler, saflarını sıklaştırmalı, enternasyonalist ruhla emperyalizme karşı mücadele etmelidirler.

Filistin Kurtuluş Örgütü önderlerinden ve El Fetih Silahlı Kuvvetleri Komutanı *Ebu Cihad (Halil El Vezir)*, 16 Nisan 1988'de Tunus yakınlarındaki konutunda, 9 kişilik bir silahlı komando grubunun saldırısı sonucu öldü.

FKÖ saldırıdan İsrail'i sorumlu tuttu. Ebu Cihad'ın öldürülmesi üzerine, İsrail işgali altında yaşayan Filistinliler 3 günlük yas ilan ettiler; saldırıyı protesto ederek gösteriler düzenlediler. Hemen tüm dünyanın saldırıdan sorumlu tuttuğu İsrail, yas sürecince de saldırgan tutumunu sürdürdü ve 6 Filistinli daha, İsrailli askerlerin gösterilere müdahalesi sonucu yaşamını yitirdi.

Ebu Cihad'ın cenazesi, 20 Nisan 1988 günü düzenlenen büyük bir törenle Şam'da toprağa verildi. Bir süre istenmeyen adam ilan edilerek Suriye'den ayrılan Ebu Cihad'ın cenazesine çok sayıda Filistinli mültecinin de katıldığı gözlendi. Ebu Cihad için Lübnan'ın batısı ile Sayda kentlerinde de törenler düzenlendi. Törenlerde Ebu Cihad için "Sen Ayaklanmamızın Şehidisin" sloganları atılırken, İsrail de kınandı.

Biz de İsrail'in bu insanlıkdışı saldırısını şiddetle kınıyoruz.

A. Erhan Çelik • Ahmet Gürata